

Håkan Arvidsson (red)
Revolutionen i Sverige 1917-1924
Göteborg, Partisan 1972

Innehåll

Inledning.....	1
1. Striden inom det socialdemokratiska partiet	21
Fredrik Ström: Höger och vänster. Krisen inom socialdemokratin	22
Carl Lindhagen: Vad vill det nya partiet	24
Ivan Vennerström: Vad vill den socialdemokratiska vänstern.....	26
II. Fackliga frågor och politisk agitation inom det Vänstersocialdemokratiska partiet	32
Fackorganisationernas rörelsefrihet en viktig förutsättning för socialismens förverkligande	32
Till Sveriges fackliga och politiska arbetarorganisationer	35
Ledare i Folkets Dagblad Politiken	36
Brev från Zinovjev till Amsterdaminternationalens ledning den 2.2-21	44
Tal av Z. Höglund	46
Fascismen kommer! Vad gör Sveriges arbetare till sitt försvar?	47
Schismen inom tyska kommunistpartiet	50
III. Sprängningen av det Vänstersocialdemokratiska partiet 1921	51
Z. Höglund: Vänsterpartiet och Moskvavillkoren.....	52
Fredrik Ström: Vårt parti och Internationalen.....	56
Ur broshyr utgiven av vänstersocialisterna	61
Z. Höglund replikerar	65
IV. Taktik och strategidiskussionen inom SKP	67
Fredrik Ström: Tal vid SKP:s kongress 1923.....	67
V. Partisprängningen 1924	76

Inledning

Vänstern inom det socialdemokratiska partiet

Den uttalat revolutionära rörelsen framträdde i vårt land, liksom i så många andra länder först revolutionsåret 1917. Dess politiska profil hade utmejslats under många års ideologiska och politiska strider inom det socialdemokratiska partiet men den nya organisationen hade också tagit starka intryck från revolutionära riktningar på kontinenten, framförallt då de ryska bolsjevikerna.

Det var flera faktorer som påverkade den svenska vänsterns revolutionära växt, men framför andra bör två omständigheter framhållas: den andra Internationalens sammanbrott och första världskrigets utbrott. Det som gjorde båda dessa fenomen så betydelsefulla förklaras av den tidiga arbetarrörelsens starka internationalism och antimilitarism. I själva verket hängde dessa båda uppfattningar intimt samman i den unga arbetarrörelsens doktrin, på så vis att arbetarklassens internationella solidaritet sågs som en garanti mot kommande krig. Otaliga internationella kongresser hade i stolta proklamationer svurit att aldrig mera skulle arbetarna splittras av den nationella bourgeoisins expansionistiska strävanden, aldrig mera skulle arbetarklassen gjuta sitt blod för överhetens trång-bröstade intressen.

Den väldiga illusionen brast 1914. De etablerade arbetarpartierna världen över kapitulerade inför borgarklassens vapenskrammel. När kriget stod för dörren föll den andra Internationalens partier till föga. Det tyska partiet – Internationalens hörnsten – röstade i parlamentet för krigskrediter och sanktionerade därmed den tyska borgarklassens krigs- och expansionspolitik. Den svenska socialdemokratins ledande gestalt, Hjalmar Branting, deklarerade i det berömda Kinatelegrammet att ett enigt folk stod bakom den svenska högerregeringen. På liknande sätt reagerade socialdemokratierna i Frankrike och England och därmed var andra Internationalens politiska sammanbrott liksom arbetarklassens nederlag ett faktum.

Den svenska vänsteraktionen inom socialdemokratien daterade sig emellertid längre tillbaka än till krigsutbrottet 1914. I själva verket kan den skönjas redan så tidigt som 1908-1909. Under hela den period som varar fram till partisprängningen förekommer polemik, skärmytslingar och taktiska manövrer mellan vänster och högerriktningarna inom partiet. Vänstern hade sitt starkaste fäste inom det Socialdemokratiska Ungdomsförbundet och leddes av sådana personer som Zeth Höglund, Fredrik Ström, C. N. Carlesson, Kata Dalström, Fabian Månsson och Ivan Wennerström – alla ryktbara namn inom svensk arbetarrörelse. Högern å sin sida dominerade partistyrelsen (men knappast partiet som helhet) och riksdagsgruppen och den företräddes främst av Hjalmar Branting, Fredrik Thorsson, Erik Palmstierna, och efter hand också av sådana personer ur den yngre generationen som Per Albin Hansson och Gustav Möller.

Striden inom partiet grupperade sig kring en rad frågor av vilka man kan urskilja 4 som sköt i förgrunden allteftersom motsättningarna intensifierades. Dessa frågor gällde: (1) Förhållandet till liberalismen; (2) Kampen mot militarismen och kriget; (3) Demokratien inom partiet samt (4) Riksdagsgruppens ställning visavi partiets beslutande organ. Under alla dessa skärpta stridsfrågor låg mera djupgående meningsskiljaktigheter av ideologisk och politisk art. Vänstern såg socialismen och dess förverkligande som en realitet även om den saknade en utarbetad strategi för dess genomförande och knappast var medveten om den mer sofistikerade diskussionen kring problematiken 'reform eller revolution'. Högern däremot var uttalat revisionistisk, närmast av Bernsteins snitt – Bo Gustavsson har exempelvis i sin

doktorsavhandling 'Marxism och Revisionism' visat att Branting och Bernstein stått i brevkontakt med varandra. Dess ambitioner var att uppnå rösträtt och parlamentarism och med hjälp av makten från dessa institutioner 'styra' samhället i riktning mot socialismen. Denna djupare motsättning mellan vänsterns och högerens visioner och ambitioner resulterade i ständiga krav från ungdomsförbundets sida på partiet att öka sin politiska aktivitet och militans liksom i fördömanden av högerledningens kompromissanda och moderationspolitik. 'Man skulle kunna gråta blod över att det skall tillåtas en så jämmerligt försoffad partiledning att låta partiet dö sotdöden. Om det ändock fölle i ärlig strid, så sluppe man åtminstone nesan', skrev Z. Höglund i Stormklockan 1910, i en ledare betitlad 'Sömn till döds'.

När det gällde förhållandet till liberalerna hade den tongivande högersocialdemokratiska riktningen inom riksdagsgruppen sedan lång tid fört en kompromisslinje som gick ut på att frågor av gemensamt intresse som rösträtten och parlamentarismen sköts i förgrunden på bekostnad av socialdemokratins mera långtgående målsättningar. Högerens starkaste fäste utgjordes av riksdagsgruppens förtroenderåd – ett organ som formellt saknade varje beslutskompetens i partiet men som trots det hade ett avgörande inflytande på partiets ledning. Efterhand tenderade riksdagsgruppen att fjärma sig till ett autonomt organ som förde sin egen politik utan hänsyn till kongressbeslut eller partiopinioner. Det gick så långt att riksdagsgruppens förtroenderåd vid en av partiets kongresser vägrade att utlämna protokollen från sina sammanträden, med motiveringen att de var personliga anteckningar och inte angick partiet i sin helhet. Det verkliga skälet bakom denna egenartade vägran torde snarast vara att protokollen avslöjade eftergifter gentemot liberalerna som riksdagsgruppen inte haft täckning för i kongressbeslut eller partiets allmänna linje.

Ställningskriget mellan vänster och höger inom svensk socialdemokrati pågick följaktligen under en mycket lång tidsperiod – kanske mer än 10 år. Anledningen till att striden kunde bli så seglivad hänger intimt samman med andra Internationalens utveckling och den starka solidaritet som framförallt vänstern upplevde i förhållande till arbetarrörelsens helhet. Andra Internationalen präglades i sin yttre attityd av en skenradikalism som tog sig uttryck i marxistiskt orienterade resolutioner och uttalanden. I dessa fördömdes krigen och arbetarklassen uppmanades att bekämpa bourgeoisins aggressionspolitik. Denna skenradikalism hade som främsta syfte att just tämja vänstern inom rörelsen genom att ge den fritt spelrum på dessa till intet förpliktigande, ideologiska områden. Och med det lyckades den dominerande revisionistiska rörelsen väl, ända tills den ställdes inför en situation där ett otvetydigt val blivit oundvikligt. Krigsutbrottet 1914 krossade vänsterns illusioner, avslöjade skenradikalismen och kastade den dominerande högerriktningen i armarna på den nationella bourgeoisin. Därmed var också den andra Internationalens politiska fiasko uppenbart.

Den andra omständigheten som bidrog till att hålla arbetarrörelsen samman var den starka solidaritetskänsla som behärskade dess medvetna kader. Före 1917 hade ingen sprängning av betydelse ägt rum i europeisk arbetarrörelse, om man undantar splittringen av det ryska partiet i mensjeviker och bolsjeviker, vilken dock hade en mycket begränsad återverkan på den europeiska arbetarrörelsen som helhet. De enda ideologiska strider och söndringar som förekommit gällde mindre anarkistiska, syndikalistiska riktningar som önskade höja klasskampens temperatur genom en smula terrorism, hårdare facklig kamp och avståndstagande från parlamentariskt arbete. Dessa riktningar kunde emellertid inte rubba socialdemokratins dominerande inflytande inom arbetarklassen. I Sverige hade en sådan riktning tagit form i den s.k. ungsocialismen som leddes av den framstående agitatorn Hinke Bergegren. Dess inflytande som tidvis inte var helt obetydligt inom den fackliga rörelsen, krossades så gott som fullständigt mellan åren 1907-1909. Till stor del var detta det

socialdemokratiska ungdomsförbundets förtjänst, vilket var den enda kraften inom partiet, med militans, medvetenhet och kunskap i tillräcklig omfattning för uppgiften.

Den starka solidariteten inom arbetarrörelsen hängde naturligtvis samman med att den var hårt trängd av det etablerade samhället och stod i harnesk till detta. Samtidigt hade inte rörelsen avancerat så långt att det uppstått några mera akuta splittringsorsaker. Det parlamentariska arbetet och förhållandet till liberalismen var givetvis frågeställningar där höger och vänster hyste skarpt delade meningar, men så länge ministersocialism och parlamentarisk majoritet fortfarande var hägringar vid en fjärran horisont fanns det tillräcklig prutmän på båda sidor för att taktiska kompromisser skulle kunna uppnås. Under 10-talet kan man emellertid iaktta hur motsättningarna accelererar. De rent liberala krafterna på partiets högerkant såsom sjöamiralen Palmstierna, driver alltmer öppet och ogenerat sin fraktionspolitik mot vänstern samtidigt som vänsterns egna säraktioner och fraktionsorgan fördöms som splittringsverksamhet. I dessa konfrontationer är det genomgående vänstern som klarast visar sin lojalitet mot rörelsen och backar från sina positioner genom att upplösa sina fraktionsorgan inför högerens splittringshot.

Vänsterns sammansättning

Vänstern inom det socialdemokratiska partiet är en heterogen företeelse som inrymmer flera vitt skilda ideologiska schatteringar. Dess dominerande del utgjordes, som redan nämnts av ungdomsförbundets kader, många inom denna hade emellertid också en mycket framskjuten ställning inom själva partiet. Det är svårt att ge en entydig karaktäristik av denna kader i ideologiskt och teoretiskt avseende, delvis på grund av att dess friktionsarbete förhindrade mera klart utmejslade ställningstagande. Så mycket är ändå klart att de representerade den mest marxistiskt avancerade falangen inom partiet, vilket dessvärre inte säger så mycket. Det är knappast troligt att de ledande krafterna besatt några djupare insikter i marxistisk teori-bildning. Givetvis var man förtrogen med de väsentligaste tankarna i Marx ekonomiska och politiska skriftställarskap. Den unga kaderns styrka låg inte på de teoretiska insikternas område utan mera på de politiska erfarenheternas, som man samlat under en rik och skiftande agitationsverksamhet och genom ständigt intensivt arbete i arbetarrörelsens massorganisationer. Även om man alltså skall akta sig för att överdriva den svenska vänsterns marxistiska orientering är det nog klart att den kan betecknas som en revolutionär strömning. Den insåg tydligt att den parlamentariska kampen aldrig kunde vara tillräcklig för att åstadkomma en socialistisk omgestaltning av samhället. Dess föreställning om revolutionen och vilka kampmedel den fordrade var emellertid diffus. Som tidigare nämnts intog ungdomsförbundet en antimilitaristisk hållning som nära nog gränsade till pacifism, bl.a. hävdade man att den utvecklade vapentechniken gjort det omöjligt att försvara små länder mot stormaktsintervention. På samma sätt är det uppenbart att förbundet var mycket svävande inför tanken på att använda våldsmedel vid en revolutionär omstörtning.

Den antimilitaristiska ståndpunkten hade emellertid sina progressiva sidor, och var givetvis i sin grundläggande princip helt korrekt. I pamfletten 'Det befästa fattighuset' visar Z. Höglund och Hannes Sköld en bestämd medvetenhet om militärens roll av bastion mot radikala reformer och rörelser och att dess främsta uppgift inte består i försvaret av fosterjorden och folket mot främmande makter utan istället avser att skydda status quo och den härskande klassens intressen mot varje folklig oppositionsrörelse. Den 'inre fienden', den radikala arbetarrörelsen var målet för krigsmaktens rustningar, och utpekandet av nationella faror och främmande makters hot syftade delvis till att förmå arbetarklassen att sluta upp bakom den nationella borgarklassen och döva dess radikalism med patriotiska fraser och storsvenska känslor. Det var dessa sidor i ungdomsförbundets antimilitarism som hindrade det från att

sluta upp bakom den officiella socialdemokratins 'patriotiska' linje och det var samtidigt den fråga som betydde mest för splittringen inom partiet.

Kring denna kärngrupp inom ungdomsförbundet fylkade sig också några andra riktningar. Där fanns den gruppering som sedermera skulle lämna rörelsen vid det definitiva inträdet i Kommunistiska Internationalen och vars främste representant var Ivar Vennerström. Under den period då vänstern fortfarande stred om makt och inflytande inom socialdemokratien är det svårt att urskilja några mera fundamentala skiljelinjer mellan Vennerströmmare och Höglundare. Dessa motsättningar utkristalliseras inte förrän det nya partiet skapats och börjar den mödosamma processen att profilera sig politiskt och teoretiskt. I denna utvecklingskedja uppstår ganska snart betydande meningsbrytningar, men till dem får vi tillfälle att återkomma längre fram.

En annan riktning vars politiska och ideologiska inflytande tidvis inte var helt obetydligt begränsades till en enda person och dennes personliga utstrålning, nämligen Carl Lindhagen. De idéer Lindhagen företrädde fick emellertid aldrig någon förankring i vänsterns bredare skikt och de bör inte överdrivas på så vis att de kommer att uppfattas som symptomatiska för hela vänsterns oklarhet och ideologiska spännvidd. Lindhagen var en särling både inom vänsterfraktionen och inom den svenska arbetarrörelsen som helhet. Hans radikalism och ärliga övertygelse, som inte kan sättas ifråga, var av humanistiska art. Den blandade i en enda svepande generalisering sådana oförenliga storheter inom västerländsk filosofi som Solon, Platon och Marx. Och det var på fullt allvar som Lindhagen önskade ersätta det 'Kommunistiska Manifestet' som arbetarrörelsens grundtext med det på egen hand tillverkade 'Humanistiska Manifestet'. Trots sina för socialismen främmande tankegångar ägde Lindhagen stort personligt inflytande och auktoritet inom vänsterriktningen och i vissa lägen fördes han fram som dess spjutspets. Efterhand som utvecklingen både i Sverige och på det internationella planet framtvängde mer pregnanta ställningstaganden blev den taktiska alliansen mellan den revolutionära vänstern och Lindhagens radikala humanism ohållbar och helt följdriktigt brast också banden mellan dem.

Den socialdemokratiska vänstern före 1917 var alltså en diffus och sammansatt företeelse som hölls ihop av trycket från den dominerande högerriktningen. Själva splittringen inom det socialdemokratiska partiet är en lång och utomordentligt komplicerad historia, där det taktiska spelet mellan och inom de skilda riktningarna är helt omöjliga att teckna i en sån här översiktlig framställning. Istället får vi nöja oss med att konstatera några av dess avgörande drivkrafter och hur de båda fraktionerna reagerade på dessa.

Stridens grunddrag och tillspetsning

Vänsterriktningen betraktade det socialdemokratiska partiet mera som en rörelse bestående av flera inom arbetarklassen företrädde uppfattningar än som ett enhetligt parti. Denna inställning förklarar mycket av vänsterns försonliga attityd mot riksdagsgruppens och partiledningens flagranta kränkningar av dess integritet. Ett typiskt utslag av denna vänsterns syn på partiet utgör dess agerande gentemot anarkisterna inom partiet, som den i sin agitation hade bidragit till att helt pulvrисera men som den ändå önskade behålla inom partiets ram, när frågan om formell uteslutning väl drevs till sin spets. Den ambivalens som man kanske tycker sig kunna iaktta i ungdomsförbundets yttre uppträdande bottnar i denna bild av det socialdemokratiska partiets struktur.

Högerriktningen däremot önskade inte se partiet som en rörelse innefattande skilda riktningar, utan önskade en enhetlig organisation med en grundläggande enhet i teoretiska och politiska

frågor. Dessa olika utgångspunkter i synen på partiet och dess uppgifter drev självfallet fram motsättningar mellan vänster och höger i frågor som gällde organisation och intern demokrati. Denna problematik tillspetsades naturligtvis ytterligare genom vänsterns politiska radikalism och större aktionsvilja. Ständigt och jämt kolliderade de båda riktningarna till följd av att vänstern även utåt agiterade för en politik som den dominerande högerriktningen antingen ville förtiga eller direkt undertrycka. Vänstern krävde rätten att gå emot den egna organisationen och dess majoritet och när denna slog tillbaka genom att avkräva lojalitetsförklaringar och till sist genom att i stadgan förbjuda brott mot partidisciplinen blev situationen ohållbar. Den paragraf som högern ville införa i partistadgan skulle omintetgöra vänsterns självständighet och för alltid döma den till underkastelse. Munkorgsstadgan som paragrafen döptes till blev en av de direkta sprängningsorsakerna. Denna organisatoriska motsättning utgjorde så att säga ramen för striden. Den tillspetsades i samma takt som de rent politiska motsättningarna skärptes och den blev en direkt brytningsorsak i och med att de båda sidornas politiska ställningstagande blev oförenliga.

En annan fråga, fast av politisk karaktär, där vänster och höger skilde sig fundamentalt rörde förhållandet till liberalismen. För den högresocialdemokratiska linjen hade möjligheten av samarbete med liberalerna blivit en politisk kardinalfråga. Anledningen till det bestod givetvis i att högerns hela strategi just syftade till att med den parlamentariska makten som instrument styra samhället emot en socialistisk utveckling. För att det överhuvudtaget skulle kunna bli möjligt fordrades en rösträttsreform som gav en rättvisare representation åt arbetarklassen och socialdemokratin i riksdagen. En sådan reform kunde emellertid inte uppnås med mindre än stöd från något av de borgerliga partierna, eftersom just den orättvisa representationen förhindrade socialdemokratin från att på egen hand nå parlamentarisk majoritet. Liberalerna var den enda organisation inom den borgerliga sfären som klart deklarerat sin anslutning till den representativa demokratin och parlamentarismens principer och till den ställde också socialdemokratin sina förhoppningar. Frågans vikt framgår av det förhållandet att den var nyckeln i hela den reformistiska strategin. Utan en seger i dessa avseenden skulle reformismen förvandlas till en politikens patetiska Sisyfos.

Vänsterns syn på liberalismen var givetvis en annan eftersom dess värdering av den parlamentariska kampen var annorlunda, vilket i sin tur var en följd av att dess långsiktiga ambition var av den karaktären att den inte kunde förverkligas med parlamentariska medel. Den såg istället liberalismen som en fara för arbetarrörelsen, som en illusionens profet, vilken avsåg att begränsa arbetarklassens kamp till futiliteter och hålla den kvar inom ramen för det existerande samhället. Samtidigt uppfattade man också inom vänstern liberalismen som en svekfull och opålitlig allierad, som när som helst kunde vända sig mot arbetarklassen. Efterhand som partiledningens och riksdagsgruppens samarbete drevs längre blev klyftan mellan de båda ståndpunkterna omöjlig att överbrygga. Ur den konflikten reste sig nästa allvarliga splittringsfråga, nämligen den som rörde riksdagsgruppens ställning inom partiet. Som redan påpekats utgjorde riksdagsgruppen ingen formell instans inom partiet. Dess medlemmar valdes ju inte av partiets kader utan av folket i val. Visserligen utsåg partiet kandidaterna men själva avgörandet, invalet i riksdagen låg som sagt i andra händer. Det formella problemet om riksdagsgruppen var ansvarig inför partiet, eller sina valmän eller bådadera hade troligen aldrig fått någon aktualitet om det inte blivit så att riksdagsgruppen utvecklades till högerriktningens starkaste fäste. Medan vänstern ville att partiet skulle kunna forma även riksdagsgruppens politik och tvinga den att följa kongressbeslut ställde sig högern avvisande däremot med hänvisning till argumentet att det inte lät sig göras med mindre än att partiets hela valmanskår inkorporerades i partiorganisationen. En sådan lösning var givetvis

praktiskt ogenomförbar och därmed hade höger och vänster även på denna punkt hamnat i oförsonliga motsatsställningar.

Den fjärde viktiga frågan där höger och vänster omöjligt kunde förenas gällde inställningen till världskriget. Denna problemställning har redan berörts och det som behöver tillfogas är en kort redogörelse för den betydelse som antikrigsrörelsen ute i Europa fick för den svenska vänstern.

I och med krigsutbrottet och den andra Internationalens sammanbrott, började en rad oppositionella riktningar i Europa arbeta på upprättandet av en ny internationell sammanslutning av de grupperingar inom arbetarrörelsen som tagit ställning mot kriget. Framförallt gällde detta den bolsjevikiska fraktionen inom den ryska socialdemokratien. De oppositionella grupperingarna som var av skiftande ideologisk karaktär alltifrån rent pacifistiska organisationer till sådana som hävdade att kriget skulle vridas över till ett inbördeskrig mellan klasserna, sammanstrålade i Zimmerwald och gav åt sig självt namnet Zimmerwaldrörelsen. Den svenska vänstern deltog redan från början med stor aktivitet i detta arbete och kom därvid att starkt påverkas av Lenin och de ryska bolsjevikerna. De pacifistiska övertoner som utmärkte den svenska vänsterns antimilitaristiska förkunnelse kritiserades starkt av Lenin som menade att det var illusioner som förhindrade ett medvetandegörande inom arbetarklassen om villkoren för en revolutionär omgestaltning av samhället. Det vore överdrivet att påstå att de pacifistiska tongångarna utsuddades under Zimmerwaldrörelsen, men det är helt uppenbart att det inflytande som utövades av Lenin inledde den förändring som vänstern senare genomgick på denna punkt. Deltagandet i Zimmerwaldrörelsen och det öppna ställningstagandet mot kriget och den officiella socialdemokratins patriotism förvärrade och infekterade relationerna mellan vänster och höger inom partiet mer än någon annan enskild fråga.

Sprängningen

Inför den 10 partikongressen i februari 1917 var situationen i partiet totalt polariserad. Högerriktningen hade bestämt sig för att åstadkomma en uppgörelse med vänstern och ställde därför ultimatum till ungdomsförbundet om garanterad lojalitet och underkastelse. I tre punkter sammanfattades partiledningens krav på ungdomsförbundet. Det skulle:

1. återkalla 1914 års ungdomskongress' ogrundade beskyllning mot den socialdemokratiska riksdagsgruppen att ha 'i väsentlig mån frångått partiets program';
2. återkalla beslutet från 1914 om särpolitik vid kommande riksdagsmannaval, samt
3. godkänna i oförändrat skick den s.k. enighetsresolutionen och därigenom förklara, att ungdomsförbundet är 'redo att vid alla tillfällen främja partiets verksamhet i full överensstämmelse med av partiet och dess underavdelningar fattade beslut'.

Kraven innebar inte bara en lojalitetsförklaring från vänsterns sida utan betydde i själva verket om de antogs ett förslavande av all opposition inom partiet. Det var oacceptabelt för oppositionen. Den vägrade krypa till korset och därmed var splittringen ett faktum. Därmed fanns för första gången i Sverige två arbetarpartier.

Det socialdemokratiska partiet sprängdes i en period som utmärktes av de kraftigaste sociala spänningar och klassmotsättningar som vårt land har genomlidit. Under hela kriget hade dyrtid och knapphet pressat arbetarklassen hårt. Under 1917 förvärrades situationen intill gränsen för det uthärdliga. Överallt rapporterades brödkravaller och hungerdemonstrationer.

Kampen för rösträtt och elementära fri- och rättigheter accelererade snabbt och trycket i samhällskitteln närmade sig kokpunkten. Det borgerliga samhället var skakat i sina grundvalar, det socialdemokratiska partiet var genom sprängningen hårdare pressat än någonsin tidigare att åstadkomma en demokratisering av den svenska författningen. Om vårt land någonsin under modern tid upplevt ett revolutionärt läge så var det under några tillfällen 1917 och 1918. Det var mot bakgrund av den tilltagande oron och under det hotfulla intryck som den tyska revolutionen 1918 skapade som den svenska förstakammarhögern föll till föga och kapitulerade inför arbetarrörelsens krav på demokrati och parlamentarism. Författningsreformen i Sverige var inte bara en seger för arbetarrörelsen i sin helhet. Den betydde också en stor prestigesegev för den högersocialdemokratiska linjen, i den meningen att reformismens möjlighet till successiv förändring av samhället efter denna framgång tycktes många arbetare mer plausibel och framkomlig än tidigare.

Det nya partiet bildas

Det nya parti som bildades bestod som vi sett av ungefärligen tre ideologiska riktningar. Detta var redan det en källa till svårigheter och det skulle bli allvarligare genom den trend mot ökad centralism som blev bestående i det vänstersocialdemokratiska partiets utveckling. Denna centralisering hängde intimt samman med partiets anslutning till tredje Internationalen (Komintern) då denna bildades 1919. I själva verket är meningsskiljaktigheterna, parti-striderna och splittringen inom den revolutionära rörelsen i Sverige under åren 1917-24 så fast sammanknutna med Kominterns och den ryska revolutionens centrala problematik att det är nödvändigt att betrakta dem i ett sammanhang.

Det vänstersocialdemokratiska partiet i Sverige deltog i Kominterns konstituerande kongress och stödde bildandet av en ny internationall från första början. Kommunistiska Internationals politiska, teoretiska och organisatoriska principer bröt emellertid kraftigt emot flera av de ståndpunkter som den svenska vänstersocialdemokratin hade hävdad och som varit drivande i dess brytning med socialdemokratin. Vänstern hade bl.a. föreställt sig den politiska arbetarrörelsen just som en rörelse inrymmande olika riktningar. Denna inställning var helt främmande för Lenins och bolsjevikernas organisationsteori och det var denna som blev modell för Kominterns organisatoriska uppbyggnad. Redan här fanns alltså spänningar inom den svenska vänstern liksom mellan den och Internationalen.

Kominterns organisation

Kominterns organisation var således en tillämpning av Lenins partiteori, vilken vanligen kallas den 'demokratiska centralismen'. Utgångspunkten för den demokratiska centralismen ligger däri att det kommunistiska partiet skall vara proletariats förtrupp och bestå av de mest medvetna och avancerade elementen från den proletära klassen. För att partiet skall kunna genomföra sin uppgift, den socialistiska revolutionen, måste det oundvikligen organisera sig så att det kan tillämpa alla kampmetoder, såväl illegala som legala. Organisationen måste på en gång vara demokratisk och centralistisk. Demokratisk för att kunna motverka tendenser till byråkratisering och maktfullkomlighet och centralistisk för att ha effektivitet och slagkraft i kampen mot det borgerliga samhällets repressiva instrument och för att kunna genomföra sin politik konsekvent. Härav följer att inte alla kan få tillträde till partiet, utan endast de som uppfyller vissa bestämda krav såsom arbetsplikt och disciplin. Genom stränga inträdes- och disciplinkrav utestängs alltför stor principiell oenighet och en preliminär plattform för diskussioner kan etableras. Diskussionen inom partiet är tillåten intill dess beslut har fattats, men då måste minoriteten böja sig för majoriteten och utföra de beslut som kommit till stånd. Dessutom måste underordnade organ böja sig för överordnade. Genom att uppställa dessa

krav blir i realiteten alla organisationens medlemmar yrkesmässigt sysselsatta med revolutionär verksamhet.

Kominterns organisatoriska form kom att uppbyggas efter mönster av det bolsjevikiska partiets praktik och den demokratiska centralismens principer. De nationella partierna blev sektioner i världspartiet och världskongressen blev organisationens högsta beslutande organ. Mellan kongresserna uppbars denna auktoritet av exekutivkommittén (EK) som tillsattes av kongressen och bestod av representanter från de mest betydande partierna. Mera specifikt betydde den demokratiska centralismen i Komintern att de beslut som fattades antingen av kongressen eller av exekutiven var bindande för de olika sektionerna. Vid kongresserna fastlades de politiska och taktiska riktlinjerna för den kommande perioden. Inom ramen för dessa principer fick sedan de nationella sektionerna göra sådana avvikelser i sin politik som den specifika situationen i vilken de arbetade fordrade. Det är emellertid uppenbart att EK efterhand fick ett allt större inflytande över de olika partierna framförallt på grund av att kongresserna endast mycket allmänt kunde dra upp riktlinjerna för det kommande arbetet. EK följde också mycket noggrant verksamheten i de olika sektionerna genom de ständiga rapporter som lämnades dit, bl.a. skickades alla protokoll från de olika partiernas centrala organ till EK. Vid Kominterns andra kongress fastställdes de allmänna krav som en organisation måste uppfylla för att vinna anslutning till Internationalen. Dessa villkor som kallades de ”21 teserna” innebar en långtgående centralisering, vilket medförde att flera grupper inom de olika sektionerna som anslutit sig vid Kominterns grundande lämnade organisationen. Alla de tre följande kongresserna ökade centraliseringen genom att ge EK större befogenheter att företa ingrepp i de nationella sektionernas arbete. Efter den 5:e världskongressen 1924 förstärktes denna tendens ytterligare genom att ingen kongress inkallades under de följande fyra åren. Under mellanperioden skedde stora förändringar både inom EK och i de nationella partierna utan att någon kongress vare sig initierade eller godkände dem.

Den politiska utvecklingen inom Komintern fram till 1921

När Komintern bildades 1919 gjordes det i förvisningen att revolutionen i Europa var nära förestående. Denna inställning grundades i första hand på den framgångsrikt genomförda ryska revolutionen, men också på det allmänna krisläge som rådde i hela Västeuropa efter kriget. Genom kriget hade frågan om revolutionen i Europa ställts på dagordningen, men den politiska utvecklingen i Europas industrialiserade länder bringade emellertid inte det allmänna krisläget till en sådan tillspetsning som de ryska bolsjevikerna hade förutsett. Istället slogs revolutionsförsöken ned. Spartacusresningen i Tyskland slutade med att de båda främsta ledarna för den kommunistiska rörelsen – Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg – mördades. I Finland besegrades ’de röda’ i inbördeskriget och det ryska försöket att bispringa de polska revolutionärerna genom militär intervention misslyckades.

Den serie nederlag för de olika kommunistpartierna som perioden från 1919 till 1920 inneburit medförde en skärpning av motsättningarna inom dessa partier. Periodens offensiva politik hade framtvingat en uppgörelse med de pacifistiskt inriktade grupper som på grund av andra Internationalens politik under kriget anslutit sig till Komintern. De stora delar av centern inom den internationella arbetarrörelsen som Komintern vunnit på grund av den auktoritet bolsjevikpartiet erhållit efter den ryska revolutionen kom under denna offensiva period och genom den hårdare disciplinära åtstramning som de 21 teserna innebar att lämna världspartiet.

Italienska och tyska partikriserna 1921

Det italienska socialistpartiet, som varit ett av de största partierna som anslutit sig till Internationalen drabbades hårt av de motsättningar som den offensiva politiken framkallade inom de nationella sektionerna. I det italienska partiet fanns stora grupper, som egentligen hade ganska lite gemensamt med den inom Komintern dominerande leninistiska strategin för revolutionen. De latenta motsättningarna trädde i dagen vid partikongressen 1921 där de 21 teserna skulle antas eller förkastas. När dessutom representanterna från EK ställde krav på omedelbar uteslutning av partiets högerfraktion som leddes av Turati och Modigliani var partisprängningen oundviklig. Exekutivrepresentanternas agerande under kongressen medförde emellertid att också partiets center – den största fraktionen lämnade Komintern. Den vänster som återstod och som bildade Italiens Kommunistiska Parti blev emellertid inte heller vad Internationalens ledning hade väntat sig. Teoretiskt hörde den flygeln närmast hemma i den europeiska ultravänsterriktningen och under Kominterns stundande defensiva period blev det italienska partiet ånyo en problematisk historia.

Den italienska partisprängningen var den första där Kominterns makt över de nationella sektionerna klart framträdde. På somliga av ledarna inom övriga partier gjorde den italienska frågans lösning ett negativt intryck. Det gällde framförallt ledarskiktet inom det tyska partiet, Paul Levi och Klara Zetkin. Båda hade tillhört vänsterfraktionen inom andra Internationalen och inom den tyska socialdemokratin. Levi som varit närvarande vid det italienska partiets kongress hade redan då agerat mot exekutivens representant Rakosi och därmed brutit mot disciplinen i Komintern. Exekutiven krävde av centralkommittén i det tyska partiet att den skulle fördöma Levis hållning i den italienska frågan, vilket också skedde med påföljd att Levi lämnade partiledningen tillsammans med fem andra.

Läget i Sovjetunionen

Under inbördeskriget i Sovjetunionen hade bolsjevikerna organiserat landets ekonomi i en kollektiv ram, den s.k. 'krigskommunismen'. Detta system utmärktes av att regeringen hade fullständig kontroll över produktionen inom såväl jordbruk som industri. Kontrollen över jordbruket upprätthölls genom ett statligt upphandlingsmonopol och genom spannmålsrekvisitioner. Industrin kontrollerades genom att den var i statlig ägo. Ur den marxistiska teorins synpunkt var emellertid krigskommunismen endast ett övergångsskede. Bondeklassen ägde själv sin jord och brukade den efter egna behov istället för efter en central plan. Det privata ägandet till jorden tenderade trots alla regler och förordningar att utbilda ett kapitalistiskt produktionssätt, med småproduktion för lokalt begränsade marknader som främsta kännetecken. Eftersom jordbruket led av dessa båda inriktningar, dels produktion för egna behov, dels produktion för lokala marknader kunde det statliga upphandlingsmonopolet inte få fram tillräckligt med livsmedel för täckandet av de större industricentras behov. Detta otillfredsställande läge inom den ryska ekonomin var en direkt följd av landets låga utvecklingsnivå vid revolutionen och den ökade utarmningen som skett under inbördeskriget. Den industriella sektorn utgjorde en blygsam del av landets näringsliv och arbetarklassen som vid revolutionen torde ha uppgått till ca 5 miljoner av en befolkning på 150 var koncentrerad till ett fåtal centra och hade dessutom decimerats kraftigt under inbördeskriget. När kriget var över 1921 trädde detta för sovjetstaten fundamentala problem i dagen på en rad områden.

Å ena sidan var det nödvändigare än någonsin att behålla böndernas stöd – ett stöd som bolsjevikerna erhållit just genom löftet om jord, å andra sidan var det lika nödvändigt att tillgodogöra sig jordbrukets överskott för att ackumulera det kapital som krävdes för industrialiseringen. För de ryska kommunisterna hade lösningen på detta problem bestått i hypotesen om en revolutionär utveckling i Västeuropa vars kapitalistiska stater nått en sådan

utvecklingsnivå av produktivkrafterna att de kunde bära både sin egen expansion och en industrialisering av sovjetstaten. De revolutionsförsök som hade gjorts hade dessvärre alla lidit nederlag.

Dilemmat skärptes ytterligare genom att frågan om en defensiv eller offensiv politik på det internationella planet fogade sig till de nationella problemen. En fortsatt satsning på en revolutionär utveckling i Västeuropa skulle medföra att svårigheterna ackumulerades inom Sovjetunionen, kanske till den grad att de skulle bli olösliga om den internationella revolutionen uteblev. En defensiv i Sovjetunionen måste likaså få konsekvenser i Kominterns politik, annars skulle det som vanns i inre trygghet och rehabilitering förloras genom ökat tryck från den fientligt sinnade europeiska kapitalismen. Situationen tillspetsades snabbare än bolsjevikerna tänkt sig. I februari 1921 blev bristen på spannmål och livsmedel akut i industristäderna. Bristen på förnödenheter resulterade i strejker från arbetarnas sida. I Petrograd förvärrades situationen genom att garnisonen i Kronstadt anslöt sig till arbetarna och formulerade ett program som angrep kommunistpartiets monopolställning i statsapparaten, krigskommunismen, samt krävde nya val i sovjeterna – basen för kommunistpartiets makt. Situationen för regeringen blev ohållbar. Samtidigt som Kronstadttupproret krossades militärt beslöt sig bolsjevikerna för reträtt. Den nya ekonomiska politiken (NEP) formulerades och genomfördes omedelbart. Spannmålsrekvisitionerna slopades och istället infördes en progressiv naturaskatt. Likaså slopades det statliga upphandlingsmonopolet och en fri marknad skapades. Dessa åtgärder innebar en reträtt. Man uppnådde en situation där livsmedelsöverskottet frigjordes och kunde utnyttjas för konsumtion i industricentra, men på längre sikt löste NEP inga av bolsjevikernas grundläggande problem. På landsbygden favoriserades stor och mellanbönder av den fria marknaden. Småproduktionen stimulerades, jordröntan ackumulerades privat och en social stratifiering på landsbygden framträdde allt tydligare. NEP innebar ett steg tillbaka till kapitalistiska förhållanden. Hur allvarlig situationen var för bolsjevikerna framgår av att Lenin i ett tal vid den 4:e kominternkongressen 1922 karaktäriserade den som Sovjetrysslands 'allra största politiska kris'. Den nya ekonomiska politiken framkallade en opposition från en inom det ryska partiet redan etablerad kritisk riktning, den s.k. arbetaroppositionen. Mot partiledningen hävdade denna opposition att NEP på sikt drabbade arbetarna och favoriserade bönderna och att partiet därigenom höll på att förlora sin proletära prägel. De motsättningar som kom till uttryck i den debatt som därpå följde var i själva verket preludiet till den partistrid som under 20-talet hotade att slita sönder det ryska partiet och kraftigt medverkade till striderna inom Internationalen med åtföljande kriser och splittringar inom de nationella sektionerna.

Tyska revolutionsförsöket 1921

Strax efter Kominterns uppgörelse med Paul Levi anlände en ny grupp från exekutiven. Huruvida den hade några formella uppdrag från EK eller handlade på eget initiativ är höljt i dunkel. Hur som helst agerade gruppen som om den ägt formella direktiv från Internationalens ledning. Det lyckades den att övertyga det tyska partiets centralkommitté om nödvändigheten av att utnyttja landets krisläge för revolutionär aktion. Att den ryska krisen var orsak till både gruppens agerande och dess framgång när det gällde att övertyga den tyska partiledningen verkar troligt. KPD:s revolutionsförsök i mars 1921 misslyckades emellertid fullständigt och blev för de ryska bolsjevikledarna ännu ett indicium på att den revolutionära efterkrigsvågen hade ebbat ut. Den redan tidigare detroniserade Levi som häftigt angripit den offensiva politiken som Béla Kun framtvingat uteslöts för gott ur KPD samtidigt som Kun blev hårt kritiserad vid den efterföljande tredje världskongressen.

Splittringen inom det svenska partiet

Redan 1920, tre år efter brytningen med det socialdemokratiska partiet, stod det klart att det nya vänstersocialdemokratiska partiet befann sig i en kris som endast kunde lösas genom en klyvning. Det som orsakat krisen var helt enkelt anslutningen till tredje Internationalen. För en del av partiet 'hade denna anslutning varit oproblematiskt, nämligen den av Höglund-Ström ledda marxistiskt influerade fraktionen. För de andra riktningarna som i än högre grad präglades av humanistiska, pacifistiska och antibyråkratiska uppfattningar var inträdet i Internationalen ett tvivelaktigt steg. Än svårare blev det i och med att Internationalens andra kongress 1920 antog ett punktprogram omfattande 21 teser vilka skulle utgöra grundvalen för Internationalens politik och som varje medlemsparti ovillkorligen måste godkänna och omfatta för att få inträda eller kvarstå i Komintern. Punkterna var direkt riktade mot de stora grupper av arbetarrörelsens center som i kraft av den auktoritet som ryska revolutionen skänkt åt Komintern, dragits till organisationen utan att därför egentligen ha så mycket gemensamt med en leninistisk revolutionsteori. För bolsjevikerna framstod det nu som centralt att om Internationalen skulle kunna fullgöra sina revolutionära ambitioner så måste dessa element ut ur organisationen. Därför krävde de 21 teserna uttryckligen att centern skulle avlägsnas ur de kommunistiska partierna och det var i enlighet med det kravet som EK-representanterna vid den italienska partikongressen hade framvingat det partiets klyvning.

För de mera antibyråkratiskt orienterade vänstersocialisterna i Sverige framstod dessa mått och steg inom Internationalen som en centralisation och munkorgsstadga som vida överträffade den de hade lämnat socialdemokratien för att undslippa. Också på en del andra punkter hade de mer humanistiskt orienterade krafterna inom partiet drabbats av besvikelse inför de ryska bolsjevikernas agerande på den internationella arenan. Så hade man exempelvis ställt sig skeptisk mot invasionen i Polen liksom också mot det handlingsätt som uppvisats vid Revalupproret. Dessa handlingar var frukterna av en överdriven centralisation, menade man. Inträdet i Internationalen hade beslutats redan innan de 21 teserna hade tillkommit och därför lät man partiet ta ställning till dessa genom ett referendum. Omröstningen visade att det fanns en klar majoritet för att acceptera anslutningen och vid kongressen i mars 1921 formaliserades beslutet samtidigt som den vänstersocialistiska riktningen utträdde. Trots att majoriteten för anslutning varit stor betydde klyvningen en kraftig åderlätning av partiets resurser. Partiet förlorade c:a 6000 medlemmar, 160 kommuner, två tidningar samt två hela partidistrikt och så naturligtvis en illusion.

Det allvarligaste med splittringen 1921 var emellertid inte dessa förluster utan det förhållandet att avlägsnandet av centerriktningen inom partiet på intet sätt betydde att man uppnått större homogenitet inom kadern, snarare innebar klyvningen att motsättningarna flyttades upp ett slag och fokuserat den gemensamma plattform som varit avsikten.

Tredje världskongressen

Den svåra inre situationen i Sovjetunionen tillsammans med debaclet i Tyskland blev de båda faktorer som avgjorde bolsjevikernas ställningstagande för den defensiva kursen nationellt och internationellt. Den nya politiken slog igenom på den tredje världskongressen sommaren 1921. Dess beslut desavouerade hela den tidigare taktiken som gått ut på direkt kamp om makten under parollerna 'Proletariatets diktatur' och 'Sovjetmakt'. Klarast kom omsvängningen till uttryck i Trotskijs tal vid kongressen: 'På den tiden (1919), sade vi till oss själva: "Det är en fråga om månader". Nu säger vi: "Det är kanske en fråga om år"'. (Carr E. H., *The Bolshevik Revolution 1917-23*, vol. 3, sid 385). Också den sidan av den offensiva politiken som tagit sig uttryck i en oförsonlig kamp mot de reformistiska partierna i andra Internationalen förändrades och nedtonades. Linjen att splittra de stora masspartierna inom

Komintern för att den vägen skapa seriösa och homogena kommunistpartier och som manifesterats i bl.a. den italienska och svenska frågan övergavs. Omsvängningen uttrycktes framförallt av Lenin som sade: 'Vår första åtgärd vara att skapa ett verkligt kommunistiskt parti för att veta med vem vi talar och för vem vi kan hysa fullkomligt förtroende. 1: a och 2: a kongressens paroll var: "Ned med centristerna" ... Sedan man organiserat sig i ett parti består nästa steg i att lära sig förbereda revolutionen. I många länder har vi inte lärt oss hur vi skall behärska ledningen.' (Lenin V. I., Saml. i Urval, sid 309) Alla tendenser till ytterligare sprängningar av partierna motarbetades omsorgsfullt. De amerikanska och engelska partierna varnades uttryckligen för att bli sekter och stridigheterna inom det tyska partiet lappades ihop så gott som möjligt. Exekutiven var mån om att begränsa marsfiaskot till uteslutningen av Levi. Den nya defensiva politiken proklamerade inte enhetsfronten öppet. Den fördes in under mellanperioden till den 4: e kongressen, men själva det politiska innehållet i en sådan taktik fördes fram redan 1921. Parollen 'Till massorna' myntades och taktiken i kampen mot socialdemokratin blev att via den dagliga kampen för de små och näralliggande kraven exponera dess reaktionära karaktär. Men för att göra det skulle det bli nödvändigt att gå samman med dem i enskilda begränsade frågor. Den nya taktiken som förespråkades av Lenin och Trotskij mötte på stark opposition från flera grupper inom Internationalen, trots den modesta utformning som linjen gavs. Denna försiktighet i uttryckssättet som präglade debatten och resolutionerna ledde till en rad tolkningsproblem. En del menade att den framförallt var ett trick för att avslöja socialdemokratin, medan andra tog den allvarligt och sökte åstadkomma samarbete och resultat. Åter andra kunde inte förlika sig med den i någondera tappningen. Det nyligen splittrade italienska partiet kunde inte acceptera att börja ett samarbete med de riktningar som det bara några månader tidigare hade uteslutit som socialförrädare. Så gott som alla europeiska partier ställdes i någon mån inför samma problem. Varför skulle man samarbeta med socialdemokratin vars opportunist och förräderi varit den drivande kraften till att bilda en helt ny international? Ur dessa motsättningar framväxte och utkristalliserade sig de olika grupperingar inom Internationalen som sedan under hela 20-talet skulle bekämpa varandra såväl inom de nationella sektionerna som inom Komintern som helhet, och vars taktiska steg och politiska linjer förlänar Internationalens politik en på ytan kaotisk och motsägelsefull bild.

Utvecklingen inom det ryska partiet

Inom det ryska kommunistpartiet (RKP) förmärktes samma förvirring beträffande enhetsfrontspolitiken mål som i de andra stora partierna. För RKP:s del förstärktes oklarheten och motsättningarna av att partiet innehade regeringsmakten i Sovjetunionen och betraktade denna som en nyckelposition i den världsrevolutionära kampen. Liksom NEP på det nationella planet betydde en återhämtning och ett tillvaratagande av vad som redan vunnits betydde enhetsfronten en uppbromsning på det internationella planet. Den gav frihet åt de ryska kommunisterna att säkra sin maktställning inom Sovjetunionen genom koncessioner till utländska kapitalistiska företag och genom att sluta fördrag som reglerade deras relationer med Europas borgerliga regimer. Dessa strävanden kom till uttryck i försöken att nå överenskommelser med ententens stater – segrarmakterna i första världskriget. Vid Genua-konferensen på våren 1922 stod det emellertid klart att dessa strävanden lidit bakslag och att en sådan överenskommelse inte stod att nå inom överskådlig framtid. Istället lyckades det Sovjetregeringen att åstadkomma ett fördrag med världskrigets förlorare Tyskland – det s.k. Rapallofördraget. Genom fördraget enades de båda staterna i ett fördömande av Versaillesfreden och dess konsekvenser. I samma anda av defensiv och reträtt sökte man åstadkomma en gemensam plattform med andra Internationalen och den s.k. 2 1/2Internationalen – en sammanslutning av centristiska organisationer mittemellan andra och tredje Internationaler. Dessa förhandlingar ledde även de till misslyckanden och det enda som skedde var att andra

Internationalen absorberade sin centristiska motsvarighet. I detta avseende ledde alltså reträttpolitiken motståndarsidan till konsolidering och förstärkande. Likaså var framgångarna när det gällde att locka till sig utländska företag obefintliga. Ännu sex månader efter den första appellen hade fortfarande inget bolag inlåtit sig på mer än preliminära förhandlingar.

För de nationella sektionerna innebar den defensiva politikens proklamerande att de interna motsättningarna skärptes. Tredje världskongressens beslut hade fattats med stöd från en dominerande högerriktning inom de nationella sektionerna och mot en opposition framförallt bestående av ultravänster. Ultravänstern hade sin styrka i första hand i det tyska partiet där de företrädades av ledarna för partiorganisationen i Berlin, Maslow och Ruth Fischer. Högerriktningen var emellertid stark nog att motstå ultravänsterns attacker. Vid det tyska partiets kongress var både Maslow och Fisher isolerade.

Fjärde världskongressen

Ultravänsterns nederlag vid världskongressen 1921 utplånade ingalunda riktningen. Den bidade sin tid, trots att Kominterns defensiva politik blev alltmer accentuerad. I december 1921 proklamerades enhetsfronten formellt. Vid den fjärde världskongressen 1922, som för övrigt var den sista Lenin bevistade togs ytterligare steg åt höger i det Trotskij i sitt tal fastslog: 'Vi måste erövra förtroendet hos den överväldigande majoriteten av arbetarna. Detta kan och måste uppnås genom kampen för övergångskraven och under den allmänna parollen om proletär enhetsfront.' (Trotskij L., *The First 5 years of the Comintern*, vol. 2, sid 260). Likaså blev den resolution i taktik- och organisationsfrågan som tredje världskongressen antagit hårt kritiserad av Lenin som betecknade den som: ... alltför lång, den innehåller mer än 50 paragrafer. Sådana saker orkar utlänningarna vanligen inte läsa igenom. För det andra begriper ingen utlänning den ... just därför att den är alltför rysk.' (Lenin V. I. Saml. i urval, 17:e bandet, sid 359). Tvärtemot Lenins kritik av resolutionen fattade fjärde världskongressen beslut i organisationsfrågorna som medförde skärpt centralisering inom Internationalen. Bl.a. beslöts att partierna inte fick utnyttja bundna mandat i Kominterns organ – ett beslut som skulle få stor betydelse i den stundande partistriden i SKP. I allt väsentligt innebar fjärde världskongressens beslut en konsolidering av den defensiva kursen. Under det påföljande året 1923 inträffade emellertid flera händelser på den internationella arenan som framtvängde tvära omkastningar i Kominterns taktiska och politiska linje.

Den ryska partistridens uppkomst

Inom det ryska partiet hade redan under 1922 en kritisk riktning börjat framträda. Oppositionen som grupperade sig kring Trotskijs person riktade kritik mot 'Planlösheten i NEP', 'Behandlingen av de nationella minoriteterna', 'Demokratin inom partiet'. Dessa centrala frågor gav från början striden ett stort allvar, den rörde den socialistiska statens framtid och världsrevolutionens perspektiv. Genom Lenins sjukdom (1922) och död (januari 1924) skärptes striden ytterligare. Så länge Lenin levde och det fanns en möjlighet att han skulle återvända till de politiska uppgifter han hade haft före sin sjukdom, var han den obestridde ledaren i partiet. Men i och med hans död stod det klart för de stridande grupperingarna att frågan om makten och ledningen över partiet definitivt stod på spel. Striden fick till resultat att ett triumvirat bestående av Zinovjev, Kamenev och Stalin grep makten i partiet och Trotskij fick vidkännas det första i den serie nederlag som slutade med hans landsförvisning 1929. Gruppen kring Trotskij bestod framförallt av Radek, Preobrazjenskij och Pjatakov. De första sonderingarna i striden hade skett redan före den 4:e världskongressen men den fann sig då på ett alltför tidigt skede för att den skulle ha någon synbar inverkan på Kominterns politik. Den fick desto större konsekvenser när den i tillspetsad form slog igenom på den 5:e världskongressen. Detta i sin tur berodde i hög grad på

den politiska utvecklingen i Europa och återverkningarna av denna utveckling inom de nationella sektionerna.

Det tyska nederlaget 1923

Under 1923 genomgick det politiska läget i Tyskland en hastig tillspetsning genom den franska ockupationen av Ruhr-området. Situationen gav upphov till en galopperande inflation med åtföljande nationell politisk och ekonomisk kris. Både den tyska och ryska partiledningen liksom Internationalens ledning, med några få undantag betraktade situationen som sällsynt gynnsam för revolutionär aktion. Den tyske partiledaren Brandler reste till Moskva för att få råd inför de stundande striderna som han öppet tillstod att han kände sig inkompetent att leda. Överläggningarna i Moskva resulterade trots Brandlers osäkerhet och ambivalens i att det tyska partiet skulle göra förberedelser för en väpnad resning. Karl Radek som var Kominterns expert på 'tyska frågor' skickades för att bistå partiet med råd och t.o.m. ta ledningen om så fordrades. Utvecklingen av det tyska revolutionsförsöket visade emellertid att vare sig partiet eller dess ledning var vuxen de krav som en väpnad resning ställde. Partiet var oförberett och obehäpnat (vilket torde vara utomordentligt olämpligt i ett sådant läge). Efter en rad ambivalenta åtgärder lät partiledningen inställa den planerade framstöten mot makten i samhället, men inte heller denna åtgärd präglades av tillräcklig beslutsamhet. I Hamburg fick partiorganisationen inte i tid meddelandet om att aktionerna hade inställts, utan där kämpade arbetarna isolerade under tre dagar, tills budskapet nått dem. Kontentan av det tyska upprorsförsöket blev ett svidande fiasko av betydligt större dimensioner än 1921 års revolutionsförsök. Det avslöjade betydligt smärtsammare att läget inom de kommunistiska partierna trots avspjälkningen av centern, präglades av handfallenhet, splittring och desorganisation, liksom att partierna och då framförallt det tyska, som var internationalens största, knappast var i stånd att mobilisera arbetarklassen till någon kraftfull kamp. Tydligare kunde inte Kominterns misslyckande att bryta reformismens grepp över Europas arbetarklass ha illustrerats. Flera faktorer bidrog till det tyska partiets nederlag 1923:

1. Partiets splittring i en höger- och en vänsterfraktion, där högern underskattat lägets möjligheter till revolutionär aktion, medan vänstern framförallt överdrivit partiets styrka och slagkraft. Denna motsättning framtvängde partiets ambivalens i kampen.
2. De båda rådgivarna som sändes från Kominterns exekutiv för att bistå partiet, bedömde också de läget, både rent objektivt och inom partiet som föga hoppfullt.
3. Den sedan ett par år tillbaka genomförda enhetsfrontpolitiken hade av partiet tolkats på ett sätt som gjort det odugligt för en offensiv taktik.
4. Partiet hade knappast försökt genomföra revolutionsförsöket om inte hela den ryska partiledningen plus Internationalens ledning pressat det dithän.

Men inte bara det tyska partiet hade drabbats av nederlag. I Italien hade arbetarrörelsen lidit ett nederlag mot de fascistiska krafterna som skulle bli avgörande för flera årtionden framåt. I Bulgarien hade likaså en reaktionär militärkupp ägt rum till vilken det bulgariska partiet först, av någon outgrundlig anledning, proklamerat sig neutralt, men efter direkt order från EK gjorde partiet ett fruktlöst försök att störta den nya regimen genom en motkupp. Denna iscensattes alltför sent och slogs ned. Det bulgariska partiet tvingades under jorden och dess ledare gick i exil.

I Polen hade liksom i Tyskland året 1923 fört med sig stora ekonomiska svårigheter med en stark inflation som främsta symptom. Situationen gav upphov till stora missnöjesmanifestationer, vilka partiet av olika omständigheter inte var kapabelt att leda. Missnöjet växte emellertid mot slutet av året till ett veritabelt folkuppror som dessvärre slogs ned på några dagar. Partiets handfallenhet inför utvecklingen fick inte lika katastrofala följder för situationen i Polen som det tyska partiets missgrepp fått för utvecklingen i Tyskland. De snarlika erfarenheterna från det tyska och polska fiaskot medförde dock att det polska partiet visade klara sympatier för den ståndpunkt Brandler och den övriga partiledningen i Tyskland intog.

Den serie nederlag som drabbade den kommunistiska världsrörelsen under 1923 fick allvarliga konsekvenser inom Komintern. Förvirringen som följde på misslyckandena drev i dagen de latenta motsättningar som sedan gammalt fanns i de olika sektionerna. Omfattningen av de strider som utbröt ökade naturligtvis genom att Internationals ledning också var offer för samma oenighet. Dess ordförande, Zinovjev var främste förespråkare för en av sidorna i konflikten. Över striden kastades också den alltmer tillspetsade ryska partikonflikten sitt återsken. Denna kom under hösten 1923 och våren 1924 att knytas samman med de andra stridsfrågorna i Internationalen och därvid spela en viktig roll för de förändringar i politik och taktik som genomfördes vid den 5:e världskongressen.

Den ryska partistridens återverkningar inom Kominterns övriga sektioner

Det franska partiet skakades under denna period av häftiga strider som var nära förknippade med den ryska partistriden. Flera av partiets ledande gestalter bl.a. Boris Souvarine, som var medlem i Kominterns exekutiv, och som väl kände till de interna ryska förhållandena hade tagit ställning för Trotskij. Detta ställningstagande tillsammans med en del kritik mot en alltför hård centralism inom det franska partiet drev Souvarine i en skarp motsättning till ledningen i partiet. När Souvarine dessutom publicerade Trotskij's mot den officiella ryska partilinjen riktade pamflett 'The New Course' uteslöts han ur det franska partiet och därmed också ur Internationalen.

I samtliga kontinentala partier spelade den ryska partistriden en viktig roll under våren 1924. Ungefär samtidigt med Souvarines opposition mot det franska partiets ledning, i december månad 1923, annonserade Radek, att för den händelse majoriteten av RKP:s centralkommitté skulle ta ställning mot Trotskij så skulle det medföra att både det franska och tyska partiet vände sig mot centralkommitténs majoritet. Stämningarna inom de olika sektionerna belyses också av det förhållandet att även det polska partiet klart uttalat skänkte Trotskij sitt stöd. Alla dessa händelser gjorde det klart för det styrande triumviratet i RKP att det inte var möjligt att segra i partistriden utan att ha tillförsäkrat sig stöd på det internationella planet. Parallellt med att denna insikt växte fram ökade, också pessimismen om utvecklingen i Europa, framkallad av de nederlag som de olika kommunistpartierna fick vidkännas. Dessa bakslag skapade också en klyfta i auktoritet och prestige inom Internationalen, där det framgångsrika RKP mer och mer fick en särställning. Till denna särställning bidrog naturligtvis också förhållandet att RKP:s problem gällde det socialistiska uppbygget – ett område där de övriga partierna saknade konkret erfarenhet. De problem som däremot reste sig i dessa partiers väg var väl bekanta för RKP som dessutom hade löst dem på ett framgångs. rikt sätt i den ryska revolutionen. Klyftan i kompetens och kapacitet diskvalificerade på förhand den opposition som partierna eller delar av partierna förde fram mot utvecklingen i Komintern.

Triumviratets taktik i kampen mot Kominterns oppositionella grupper

Det är alltså uppenbart att det runtom i de olika sektionerna inom Komintern fanns ett stöd för Trotskijgruppens politik och strategi. Hur pass omfattande detta stöd var är omöjligt att

närmare uppskatta. För att eliminera det använde sig triumviratet i RKP av det faktum att det inom alla partierna fanns latent stridsfrågor och mer eller mindre utbildade fraktioner. Genom att spela ut dessa fraktioner mot varandra och därvid stödjade den riktning som var beredd att stödja triumviratets politik, lyckades det dem att helt uttradera Trotskijs anhängare inom Internationalen.

I de strider som följde undvek triumviratet att göra frågan om den ryska partikonflikten till någon huvudfråga. Istället tog man upp brister i partiernas arbete, disciplinfrågor eller aktualiserade gamla stridsfrågor mellan partiernas fraktioner. Som ett exempel kan nämnas att Souvarines uteslutning ur det franska partiet inte motiverades med hans anslutning till Trotskijs linje, utan på grund av disciplinbrott mot Internationalen. Striden inom det tyska partiet som aktualiserades av oktoberresningen, kunde anknytas indirekt till den ryska partioppositionen genom att den tyska partiledningens och Radeks bedömning av läget stöddes av hela den ryska oppositionen. De misstag som Radek och den tyska partiledningen lastades för gjordes symptomatiska för en i grunden felaktig politik. Men inte bara de riktningar som explicit anslöt sig till Trotskij-oppositionen, utan också de som bara sökte bevara sin självständighet gentemot Kominterns växande inflytande utsattes för ungefär samma typ av manövrer. I det Tjeckoslovakiska partiet strävade ledningen efter att hålla sig neutral till den ryska partistriden. Inom partiet fanns emellertid en vänsteropposition som gällde en lång rad frågor men som fokuserades i inställningen till fackföreningspolitiken. Partiledningen med Smeral som främste företrädare hade haft Kominterns och exekutivens stöd under hela den defensiva perioden. Nu när uppgörelsen inom det tyska och ryska partiet accelererade var det omöjligt för Smeral att undvika att det tjeckoslovakiska partiet drogs med. Smeral insåg det ohållbara i den neutrala kursen och han drevs därav att öppet annonsera sina tvivel inför utvecklingen i Sovjetunionen. Vänstern inom partiet attackerade Smeral utifrån samma positioner som den tyska vänstern hade angripit Brandler och dessa attacker fick stöd från exekutiven. Smeral beskylldes av Zinovjev för att ha begått högeropportunistiska misstag och för att ha tillägnat sig Brandlers syn på enhetsfronten. Den press som partiet utsattes för resulterade i en kompromiss beträffande partiledningens sammansättning. Kompromissen innebar att vänstern inom partiet fick majoritet, vilket var detsamma som att den ryska linjen hade segrat och partiet tvingats in på triumviratets linje.

I de nordiska partierna hade det inträffat under 1923 att de norska och danska partierna hade splittrats och inom det svenska partiet gick stridens vågor höga. Den norska partisprängningen var en betydelsefull händelse inom Internationalen, framförallt p.g.a. att partiet var det sista av de masspartier som anslutit sig till Komintern 1919. Konflikten som ledde till splittring var både av organisatorisk och politisk art. Den dominerande riktningen inom partiet som leddes av Tranmael, hade i själva verket ganska lite gemensamt med Internationalens politiska och ideologiska linje. Tranmael-riktningen var snarare orienterad i syndikalistisk än kommunistisk riktning. Partiet var dessutom uppbyggt på samma sätt som det svenska socialdemokratiska partiet med facklig kollektivanslutning som bas. Denna organisatoriska struktur på partiet var utomordentligt otillfredsställande ur Kominterns synpunkt. Under 1922 ställde exekutiven upprepade krav på att det norska partiet skulle förändra sin organisatoriska struktur, samt byta sitt gamla namn, Arbeiderpartiet, till Norges Kommunistiska Parti. Dessa frågor tillsammans med ett politiskt program som utarbetats av Tranmael blev de utlösande faktorerna som bringade tvisten med Komintern till sin spets. Brytningen som skedde vid det norska partiets kongress, hösten 1923, betydde att den överväldigande delen av partiets medlemmar följde Tranmael ut ur Komintern.

Kominterns femte kongress

Det var följaktligen mot bakgrund av en serie nederlag för den kommunistiska världsrörelsen och allvarliga inre stridigheter som Komintern avhöll sin femte kongress sommaren 1924. Denna kom också att bli en vändpunkt i Internationals politik och taktik. Vid en jämförelse mellan det politiska läget i Västeuropa vid den femte kongressen och det som rått vid de båda föregående, förefaller situationen befoga en fortsatt defensiv politik. De försök som gjorts i riktning mot en mera offensiv linje hade alla misslyckats, nederlaget i Tyskland 1923 såg nästan ut som en upprepning av nederlaget 1921, den 'Nya Ekonomiska Politiken' dominerade fortfarande i Sovjet. Trots dessa likheter i själva läget övergav Komintern i stort sett den dittillsvarande taktiken. Zinovjevs inledande exposé över utvecklingen sedan den senaste kongressen analyserade det allmänna politiska läget som en 'period mellan två revolutionära vågor'. Tyska nederlaget 1923 betecknades som det första uppsvingets nedgång, medan tendensen av politisk oro och ekonomiska fluktuationer togs som intäkt på ett nytt begynnande uppsving.

De kommunistiska partiernas agerande under den föregående vågen framställdes som en serie opportunistiska misstag. Vid den ryska partikongressen som föregått den femte världskongressen hade den trotskistiska oppositionen karaktäriserats som en högeravvikelse och en kvarleva av socialdemokratiskt tänkande inom partiet. På samma sätt betecknade Zinovjev de strider som förts inom Internationals som huvudsakligen en kamp mot en högerlinje. Även i fortsättningen måste Internationals framförallt bekämpa högerriktningen. 'Under detta år måste vi föra 90 % av vår strid mot dessa högeravvikelser. Jag tror att detta måste ske även på denna kongress. Jag tillstår från början att ju mer man studerar dokumenten från våra broderpartier, desto mera ser man att farorna från höger icke får underskattas, att de är större än vi föreställt oss.' (Zinovjevs hälsningstal på femte världskongressen.) Högerriktningens misstag hade kommit tydligast i dagen i dess tolkning av parollen om 'enhetsfront' och 'arbetar- och bonderegeringar'.

I dessa båda fall hade höger arbetat för allianser med de reformistiska rörelsernas toppskikt och inte insett att enhetsfronten var en metod att mobilisera massorna och avslöja ledarna. I motsats till denna tolkning som Zinovjev betecknade som en enhetsfront ovanifrån ställde han parollen om enhetsfront underifrån – med massorna mot ledarna. Vidare avfärdades socialdemokratin som 'bourgeoisins tredje parti' och följaktligen var tanken på en samlad arbetarregering med ett sådant parti som part otänkbar. I slutet av sitt inledningsanförande stannade Zinovjev vid några fall av disciplinbrott, bl.a. från det svenska partiets ledning: 'Vi har under den gångna tiden haft en del fall av disciplinbrott. Vi hade t.ex. sådana disciplinbrott från högersidan, som då Höglund stödde Tranmael och från vänster då Bordiga avböjde att mottaga mandat till parlamentet ehuru partiet och exekutiven krävde detsamma ... Jag säger öppet att om kongressen ej skaffar garantier för att liknande disciplinbrott icke återupprepas kan vi ej taga hela ansvaret på oss.' I fråga om centralismen och disciplinen rent generellt framförde Zinovjev en ståndpunkt som gick stick i stäv med den av Lenin på den fjärde kongressen deklarerade uppfattningen: 'Vår disciplin måste nu vara ännu mera skärpt än under Lenins livstid. Vi får ej se tillbaka utan måste blicka framåt och skapa ett världsparti, en internationell exekutivkommitté, ett internationellt ledande organ.'

Zinovjevs inledningsanförande på femte världskongressen innebar ett fullföljande av triumviratets taktik för att tygla Komintern och besegra den opposition som fanns. Taktiken bestod i att indirekt sammankoppla alla olika slag av opposition som fanns under den diffusa beteckningen höger och frammana bilden av ett politiskt läge i den internationella klasskampen som så gott som automatiskt resulterade i högeravvikelser inom Internationals. Den

trotskistiska oppositionen i Sovjet hade i själva verket mycket lite gemensamt med den tyska Brandlerriktningen eller Zäta Höglunds anticentralistiska opposition. I Zinovjevs framställning blev de emellertid bara säregna variationer på samma tema, deras gemensamma nämnare kunde sammanfattas i en högeravvikelse. Grunden för detta utspel på världskongressen hade redan lagts på den omedelbart föregående ryska partikongressen som karaktäriserat partioppositionen som en socialdemokratisk avvikelse. I det svenska partiet utpekades exempelvis Fredrik Ström på samma sätt av Zinovjev: 'Ström är en slags godmodig farbror, men naturligtvis en socialdemokratisk sådan, detta är för oss ganska klart'. I kraft av den hårda partidisciplinen inom det ryska partiet hade dess opposition redan före kongressen berövats alla reella möjligheter att försvara sig i.o.m. att majoritetsriktningen försett dem med munkorg på världskongressen. Endast Radek hade fått speciellt tillstånd att lämna några personliga synpunkter på den tyska frågan. Att den sammanfattande benämningen höger på de olika riktningarna endast var delvis riktig framstår ännu klarare av det faktum att alla dessa olika nationella grupperingar vandrade skilda vägar inom politiken.

På femte världskongressen ställdes alla de stora stridsfrågorna på sin spets. Där fastställdes Internationalens linje i de centrala tvistefrågorna. Internationalen utredde och tog ställning i fraktionsstriderna som följt på de många nederlagen. Kongressen tillsatte speciella kommissioner för behandlandet av vissa nationella frågor, bl.a. den ryska och den svenska. Behandlingen av den ryska frågan resulterade i en resolution som fördömde den ryska partioppositionen samt de grupperingar i andra partier som tagit ställning för oppositionen. Också i behandlingen av den tyska frågan knöts oppositionen slutgiltigt samman genom att detta var den enda fråga där den ryska partioppositionen, via Radek, hade möjlighet att hävda sin ståndpunkt. Mot Zinovjevs uppfattning att läget karaktäriserades av ett nytt begynnande uppsving hävdade Radek att det tyska nederlaget verkligen hade betytt djupgående förändringar i kommunistpartiets stöd hos de breda massorna. Likaså gav han sitt stöd åt Brandler och försvarade den politik de gemensamt utformat under oktoberresningen i Tyskland. Han förordade också en fortsättning av den tidigare defensiva politiken och vidhöll uppfattningen att det kunde vara riktigt att under vissa omständigheter för en tid gå i allians med socialdemokratin och även ingå i regeringar med den. Radeks appeller förklingade emellertid ohörda av kongressen vars majoritet följde exekutivens linje.

Med den femte världskongressen avslutades en fas i Kominterns utveckling. De grupper som hyste en från RKP:s ledning avvikande mening i politiska, taktiska eller organisatoriska frågor led alla nederlag på kongressen om de inte redan tidigare tvingats till kompromisser eller avståndstaganden från sin kritiska uppfattning. Resultatet av partistridernas utgång står inte att avläsa så mycket i Kominterns politik – den förblir i stort sett densamma som tidigare –. Förändringarna som inträffar ligger närmast däri att det ryska partiet stärker sin ställning. RKP som ursprungligen intog samma underordnade relation till Komintern som alla andra partier hade därmed tagit det första steget mot att bli ett överordnat organ till hela Internationalen.

Det svenska partiets utveckling fram till sprängningen 1924

Som redan påpekats kvarstod en rad tvistefrågor inom SKP fortfarande efter brytningen med Vännerström och Lindhagen-riktningarna 1921. Så småningom formerade sig inom partiet två klart utkristalliserade fraktioner som båda hade säte i partiets arbetsutskott (AU). De båda riktningarnas främsta företrädare bestod av en AU-majoritet – Höglund, Ström, Stålbärj och Taberman – och en AU-minoritet – Samuelsson Sillén och Kilbom. Bakom denna AU-minoritet kan man emellertid urskilja en rad andra starka namn som efterhand skulle bli framträdande i både själva partistriden och partiets vidare historia. Dessa var framförallt Sven

Linderot, Nils Flyg och Arvid Wretling. Det som gör deras roll i partistriden särskilt intressant är att de alla tre tillhörde ungdomsförbundets ledning och dessutom vistades långa tider i Moskva under den ifrågavarande perioden. Det svenska ungdomsförbundet hade ett säregt förhållande till partiet därigenom att det numerärt var större än detta, vilket naturligtvis gav upphov till en viss obalans i relationerna mellan parti och ungdomsförbund. Situationen blev inte bättre av att den yngre generationen på flera punkter intog en hållning som kanske inte direkt stod i motsats till partiets men som nyanserade sig ifrån den. Ungdomsförbundet var organisatoriskt uppbyggt på samma sätt som partiet. Det fordrade arbetsplikt av sina medlemmar och krävde att fattade beslut följdes. Dess högsta beslutande organ mellan kongresserna var centralstyrelsen, men liksom i partiet var det av ekonomiska och organisatoriska skäl Verkställande Utskottet (VU) som formade förbundets politik.

På det internationella planet var förbundet knutet till ungdomsinternationalen. Politiskt och organisatoriskt var ungdomsförbundet underställt både partiet och ungdomsinternationalen, vilket av dessa båda organ som hade den största auktoriteten, synes ha varit en smula oklart. I sista hand var Komintern och dess exekutiva beslut avgörande också för ungdomsförbundet. Dessa olika lojaliteter som band förbundet förefaller ha varit föremål för olika tolkningar och kring dem utspelades flera tvister.

Religionsfrågan

Ett gott uttryck för de oartikulerade, men inbyggda motsättningarna, som det svenska partiet rymde under perioden 1921-24 utgörs av den häftiga debatt om religionsfrågan som i mitten av 1923 ägde rum i partiet. Upprinnelsen till striden var en allmän diskussion kring inriktningen och syftet med de studier som partiet bedrev. En grupp kring Ture Nerman förespråkade studier med inriktning på det för en revolutionär omgestaltning mest nödvändiga kunskaperna, medan en annan stod för ett program med syfte att rent allmänt höja bildningsnivån på partiets kader. Till den senare linjen anslöt sig Kata Dahlström och mellan henne och Nerman fördes i Folkets Dagblad ett meningsutbyte som blev ganska tillspetsat när också frågan om religionen kom in i bilden. Anledningen till att det förhöjde temperaturen var att Kata Dahlström var religiös framförallt med dragnings åt buddismen medan Nerman var uttalad ateist och ville att den ståndpunkten skulle vara nödvändig för medlemskap i partiet. Inför hotet om en djupgående konflikt inom partiet i dessa, för tillfället, något perifera frågor intervenerade Höglund i debatten. Höglunds debattinlägg skedde genom en ledare i FDP som bar titeln 'Kommunism eller religion'. I artikeln sökte Höglund medla mellan de stridande ståndpunkterna genom att peka på de världsliga uppgifterna och framhålla att enskilda medlemmars divergerande inställning till religion och himmelrike var rätt betydelselösa så länge de var eniga om uppgifterna på jorden: 'Hur det skall ordnas i himmelen faller utom ramen för våra uppgifter. Där om må var och en tänka som han vill, blott inte hans omsorger om himmelen hindrar hans deltagande i att göra jorden beboelig för människors barn'. Inledningsvis hade emellertid Höglund ställt frågan om kommunismen var 'antireligiös' om partiet borde 'proklamera kamp mot religionen' och om partiet var tvingat att avvisa medlemskap för dem som var anhängare av någon religiös lära. Alla dessa frågor besvarade han med 'ett bestämt nej'. Denna ståndpunkt var svårare att förena med den marxistiska tesen om religionen som ett 'opium för folket' och när ledaren kom under exekutivens ögon, betraktades den i långa stycken som ett allvarligt kätteri. Hur svårt man bedömde Höglunds ställningstagande framgår av att artikeln togs upp på ett av exekutivens plenarsammanträden sommaren 1923. Diskussionen där resulterade i en resolution som var starkt kritisk mot den av Höglund deklarerade ståndpunkten. Striden i religionsfrågan var givetvis ingen huvudingrediens i den svenska partistriden men den hade ändå den effekten att den

försvagade Höglunds ställning både inom partiet och inom Internationalen medan den förstärkte oppositionens som hade ställt sig på Nermans sida.

Norska frågan

Den norska frågan inom Komintern var en direkt följd av den skärpta disciplinen och centralismen som genomförts på den fjärde världskongressen i december 1922. Den spelade en stor roll för utvecklingen av den svenska partistriden, dels på grund av att det norska partiet var det av Internationalens sektioner som SKP hade intimast relationer med, dels därför att krisen i Norge berörde samma frågor som den svenska partistriden kretsade kring.

Den norska konflikten med exekutiven bestod i flera frågor. Partiet vägrade:

1. att byta namn, (partiet hette fortfarande Norska Arbeiderpartiet)
2. att ändra sin uppbyggnad,
3. att verka för anslutning av den norska fackliga rörelsen till Röda Fackföreningsinternationalen (RFI)
4. att godta parollen om 'arbetar- och bonderegeringar'
5. att ansluta sig till Kominterns syn på religionsfrågan,
6. att godkänna de speciella organisatoriska direktiven från fjärde världskongressen.

I flera av dessa frågor stämde norska partiledningens linje överens med Höglunds och Ströms uppfattning – speciellt när det gällde religionsfrågan och centralisationen inom Komintern. Trots dessa överensstämmelser gav Höglund Exekutiven rätt på en rad punkter och han tillstod att han ej var enig med den norska partiledningen i dess politiska hållning. Under stridens lopp kom emellertid Höglund att skärpa sin kritiska hållning mot Exekutivens handläggande av konflikten med Arbeiderpartiet och när det till sist kom till ett avgörande i schismen i början av november 1923 gick Höglund till öppet angrepp på exekutiven. I tre artiklar preciserade han sin kritik. Exekutiven hade handlat oöverlagt när det ställt det norska partiet inför ultimatum. Höglund ansåg att det varit möjligt att nå en kompromiss med de norska partiet och därmed behålla det inom Komintern. Under de omständigheter partiet sprängts förordade han att SKP skulle upprätthålla vänskapliga förbindelser med båda de norska partierna. Vidare lämnade han i protest sitt medlemskap i exekutiven. Alla dessa åtgärder var inte bara ett disciplinbrott det var en direkt utmaning.

Frågan om centralismen inom Komintern

I Kommunistiska Internationalen pågick ända från dess bildande en tendens till ökad centralisering av beslutsfattandet. Den fjärde världskongressen hade som vi sett skärpt disciplinen och givit ökade befogenheter åt exekutiven, genom besluten att inte låta de nationella sektionerna utnyttja bundna mandat. Mot dessa organisatoriska teser vände sig Höglund med kraft. Ungdomsförbundet och partioppositionen ställde sig emellertid helhjärtat positiva till dessa förändringar av Kominterns organisation.

När Höglund tog ställning mot den centralistiska utvecklingen inom Komintern sällade han sig medvetet eller omedvetet till en internationell opposition som var i framväxande. Höglunds ställningstagande berörde samma frågeställningar som de som den trotskistiska oppositionen tog upp i sitt krav på 'proletär demokrati i partiet'. Det fanns beröringspunkter också med den situation som växte fram i flera av de kontinentala partierna. Dessa förhållanden bidrog naturligtvis till ett ökat missnöje med Höglund som partiledare från exekutivens sida.

Kring dessa frågor kretsade partistriden och det råder knappast någon tvekan om att det var inställningen till centralismen inom Internationalen och den till detta problemkomplex knutna norska frågan som var drivande i den process partistriden utgjorde. Det är i själva verket ganska svårt att urskilja några djupgående politiska meningsskiljaktigheter mellan opposition och ledning inom det svenska partiet, åsiktsbrytningarna koncentrerar sig istället till det organisatoriska förhållandet till Komintern. På denna punkt intar oppositionen en helt klar position medan Höglundgruppen ställer sig kritisk, dock på ett halvkvädet sätt. Denna Höglundsgruppens ambivalens och bristande klarhet i kritiken av Komintern hade självfallet sin grund i att Internationalen och dess organisation i allt väsentligt var oangripligt så att det var liktydigt med politiskt självmord att kritisera den på ett fundamentalt plan. Det är också det förhållandet som ger partistriden dess utgång. Höglundgruppens nederlag är i det närmaste givet i och med att den vacklar på denna avgörande punkt och oppositionens seger lika given därför att den är entydig och positiv till Internationalen.

Det svenska kommunistpartiets tidiga historia mellan 1919 och 1924 är egentligen historien om den leninistiska teorins inträngande i svensk arbetarrörelse. De säregna former under vilket detta det inträngande äger rum kommer att präglade partiets utveckling och den svenska leninismens ganska deformerade karaktär. Som vi sett hade den socialdemokratiska partioppositionen skapat sig en viss plattform och profil i kampen med hög-socialdemokraterna. Denna plattform stod på flera punkter i motsättning till de ståndpunkter som blev dominerande inom Internationalen, framförallt gällde detta partiets organisation och inställningen till pacifismen. Även på andra punkter förelåg differenser som i synen på den fackliga politiken. Alla dessa oklarheter i kombination med de skilda åsiktsriktningarna inom partiet skapade en situation där splittringar, avsöndringar och inre strider bröt partiets krafter att ta upp kampen mot den officiella socialdemokratin. Den leninistiska doktrinen trängde in i den svenska arbetarrörelsen, inte genom en naturligt alstrad diskussion kring problem som den svenska klasskampen reste, utan framförallt genom återverkningar från internationella stridigheter och organisatoriska direktiv från internationella organ (21 teserna). Detta medförde att striderna som utkämpades inte medförde någon större klarhet inom rörelsen om hur den leninistiska teorin skulle tillämpas i vårt land utan endast delade den i organisatoriska schatteringar som var lika oklara över den revolutionära politikens villkor. Dessvärre innebar splittringarna 1921 och 24 att partiet förlorade de krafter inom sin ledande kader som hade den starkaste förankringen inom svensk arbetarrörelse och som följaktligen stått för den genuint revolutionära riktningen inom arbetarrörelsen. Dessa splittringar tillsammans med den bolsjeviseringsprocess som vidtog inom de nationella partierna efter femte världskongressen medförde i det svenska partiet att det avskars från varje möjlighet till massinflytande och istället kom att präglas omväxlande av inåtvänd sekterism eller principiös opportunist, mestadels av en kombination av båda på det viset att partiets teoretiska och ideologiska nivå svävade fritt från dess praktiska politik. Denna förödande tudelning av partiformationen möjliggjorde en tidvis blind dogmatism och rigiditet i den teoretiska kampen medan man i sitt fackliga arbete handlade efter helt andra 'praktiska' principer.

Lund — maj 1972.

Håkan Arvidsson

1. Striden inom det socialdemokratiska partiet

Striden inom det socialdemokratiska partiet gav upphov till flera broschyrer och pamfletter där vänstern sökte formulera sin kritik mot partiet, dess utveckling och framtid. I dessa pamfletter är det lätt att utläsa de markanta skiljaktigheter som rådde inom vänsteroppositionen, vad beträffar teoretiska utgångspunkter.

De föreliggande tre textavsnitten är författade av typiska representanter för de huvudlinjer som konstituerade oppositionen, nämligen Fredrik Ström för den materialistiskt-marxistiskt orienterade riktningen, Carl Lindhagen för den idealistiskt-humanistiska ståndpunkten och Ivan Wennerström för den genuint vänstersocialistiska strömningen.

Fredrik Ström: Höger och vänster. Krisen inom socialdemokratin

Striden är internationell

Striden mellan höger och vänster inom socialdemokratin är icke blott en svensk företeelse utan den är internationell. Den förekommer, skärpt av världskriget, inom de allra flesta länders socialdemokratiska partier. Den föres i somliga länder mellan självständiga socialdemokratiska partier (Ryssland, England, Italien, Polen, Holland, Bulgarien, Amerika), där sålunda meningsskiljaktigheterna redan fört till en klyvning, i andra länder föres denna strid mellan skilda meningsriktningar inom ett utåt organisatoriskt enhetligt parti (Tyskland, Frankrike, Schweiz, Österrike, Spanien, Sverige, Norge). Denna kamp inom socialdemokratin mellan en höger och en vänster kan i de skilda länder ha en olika skärpa, variera i detaljer och nyanser, ha sin betoning lagd på skilda huvudspörsmål, men har i det stora hela i sin allmänna gestaltning, i sin förhärskande tendens, i sitt egentliga syftemål, samma innehåll, samma karaktär. Det är den eviga kampen mellan borgerlig eller revolutionär anda, mellan borgfred eller klasskamp, mellan försoning med samhället eller oförsonlig strid mot det, mellan de små och de stora kraven och målen, mellan opportuniteternas värld och principernas, mellan köpslagan och trohet mot idéerna.

Den är icke heller en strid av i dag denna socialdemokratins inbördes kamp. Den är lika gammal som rörelsen själv. Tänk på Internationalens moderparti, det tyska. Det var först söndrat i två, det lassalleanska och det marxistiska. Det förra lett efter Lassalles död av v. Schweitzer, det senare av Liebknecht d. ä. och Bebel. Aldrig ha väl tvenne soc.-dem. partier så anklagat, angripit varandra, slagits inbördes som dessa två. Sedan enade de sig rent organisatoriskt genom *ömsesidiga* eftergifter, men inom det sålunda enade partiet fortsatte striden och har fortsatt allt intill det yttersta i dessa dagar. Så ock i Frankrike, där man gått i sär och enats, gått i sär och enats, men evigt kämpat. Så inom Internationalen själv, där på varje dess kongress striden stått het mellan en höger och vänster, mellan en mera borgerlig och en mera revolutionär riktning, mellan en mera principiellt och en mera opportunistiskt betonad taktik. Ty en strid om *taktiken* och *andan* har varit och är denna inbördes kamp framför allt, även om det visst också gällt det principiella, särskilt i fråga om principernas klarhet eller utsuddande. Och under världskriget har denna strid delat Internationalen i tvenne stora fälkläger: *Haag* och *Zimmerwald*.

Den svenska stridens rötter

Den kris inom det svenska partiet, som numera inträtt i ett akut stadium, har endels sina rötter i denna gamla strid mellan höger och vänster i hela Internationalen på dess kongresser och i dess litteratur. I de stora princip- och taktikstriderna i Tyskland, Frankrike etc. om katastrofteorin, om inväxandet i samhället, om samverkan med de liberala, om budgetvägran, om den politiska strejken, om tullfrågan, om anslag åt militärväsendet, om ministersocialismen, om förhållandet mellan parti och fackföreningsrörelse etc., där det i regel gällt en tvekamp mellan princippolitik och opportunism, dessa stora intressanta strider, som sedan, såsom ovan sagts, även gått igen på de internationella kongresserna (Paris, London, Amsterdam, Stuttgart, Köpenhamn), ha haft sin återverkan även i vårt land och på dess socialdemokrati. Kampen mellan dessa båda världar, den principiella och den opportunistiska,

var i vårt land mera akademisk, så länge socialdemokraternas parlamentariska inflytande var intet eller ringa, för att, efter hand som den soc.-dem. representationen, särskilt riksdagsgruppen, växte, bli verklig och komma att röra sig om förhandenvarande politiska realiteter och situationer, gälla åtgärder och vägar av aktuell och avgörande natur. I och med detta måste kampen också bli hårdare, ty vi togo nu icke längre ställning blott till teoretiska spörsmål eller frågor av aktualitet i andra länder, utan till verklighet i eget land, där vi själva voro medagerande.

Hj. Branting skall sannolikt icke jäva att man karakteriserar hans socialistiska åskådning och metod i allmänhet såsom klart revisionistisk och opportunistisk utan att därför i allt godkänna det liberala huvudorganets såsom ros menade omdöme att Branting är en vanlig borgerlig reformpolitiker. Och såsom Branting varit har hans generation i Sverige av ledande socialdemokrater med enstaka undantag varit. Den följande generationen åter, den som med det soc.-dem. ungdomsförbundet trädde ut i det politiska livet, har i allmänhet hyllat en socialistisk åskådning av annat slag. Den har ifrån början tagit outplånliga intryck av Kautskys läror, av Bebels princippolitik*, av Dresden och Amsterdam, av de stora striderna inom Internationalen. Man behöver blott bläddra i 'Frams' första årgångar för att finna hur det nya århundradets generation av unga socialdemokrater, ehuru den brutit med en fraktion till vänster, med en antiparlamentarisk, antireligiös och tolstoyanskt försvarsnihilistisk ungsocialism, därför icke gick åt höger, utan klart och utan omsvep bekände sig till den radikala riktningen inom den internationella socialdemokratin. Och så förblev det och har förblivit, även om enstaka bland både de unga och de gamla bytt platser i den inre idé- och taktikfäktningen. Det skall icke heller glömmas, att den unga soc.-dem. generationen tagit starka intryck, särskilt på vissa områden, av Adolf Hedins bras-politik, Viggo Hörups princip- och Carl Lindhagens politik.

Vill man ha några exempel från olika facer och situationer uti denna strid mellan åskådningar inom svensk socialdemokrati, så finnas de i stor myckenhet. Vi ha, för att nu hålla oss till de sista 10 åren, 1906 kampen mot Staafflagarna, som visserligen bekämpades av Branting, men dock blott under den överskylande beteckningen 'anarkistlagarne', under det ungdomsförbundet och de mer radikalt redigerade partiorganen med hela sin styrka kastade sig emot dem just såsom antimilitarist- och socialistlagar. Följande år, 1907, ha vi striden om rösträttsfrågan och om en ny storstrejk för att tvinga fram en tillfredsställande lösning. På den hemliga kongressen – den fick bevara sin hemliga natur! – som 1907 hölls för att avgöra frågan om storstrejk eller icke den gången, kämpade de gamla *mot*, de unga *för* kraftåtgärder, revisionisterna *mot* de radikala *för*. Det var, som de minnas, vilka voro med, mycket nära att Branting-Lindblad-Thorssons defensiv-taktik, byggd på opportuna motiv, underkänts för Möller-Hansson-Månssons offensiv-taktik, byggd på principen om nödvändigheten av de parlamentariska medlens kompletterande med utomparlamentariska, för att nå en verkligt tillfredsställande och arbetarklassen full medborgarrätt skänkande lösning av rösträttsfrågan. Hade inte förberedande åtgärder för en kraftpolitik alldeles underlåtit och försumrats av partiledningen, varigenom i sista stund intet stod att göra för kongressen, så hade kanske rösträttsfrågan fått en annan lösning än den fick. Från 1908 kan erinras om Rickard Sändlers kritiska artikelserie i Folket om den soc.-dem., riksdagspolitiken, där den unga radikala generationens syn på tingen fick ett utmärkt uttryck, vidare om militärdebatterna från 1908 års partikongress, där den unga generationens talesmän P.A. Hanson, Z. Höglund m.fl. lyckades få avskaffad den gamla positiva försvarspunkten på programmet och ersatt med en negativ,

---

* Kautskys arbete 'Vägen till makt' och till Bebels tal på de tyska och internationella kongresserna, särskilt Dresden och Amsterdam, hänvisas till. Förf:s anm.

som krävde successiv minskning av militärbördorna fram mot avväpning och där tillika beslöts, särskilt på Hanssons livliga förord, att även skytterörelsen skulle bekämpas. Även i andra viktiga frågor hemförde partiets unga vänster segern vid kongressen.

Carl Lindhagen: Vad vill det nya partiet

Den gamla och den nya tiden

En uppmärksam lyssnare kan icke undgå att bortom jämmerropen från den gamla tidens undergång förnimma de mäktiga vingslagen av en annalkande ny tid.

När något framträder såsom nytt, må vi dock för att förstå det och på samma gång ej överskatta det, erinra oss att intet är nytt under solen. Allt nytt är gamla bekanta, vilka vi upphört att hälsa på, men som komma till heders igen, sedan de iklätt sig en tidsenlig kostymering. Man kan till och med säga, att ju äldre en mänsklig tanke är, ju nyare förefaller den att vara, när den ånyo framträder ur glömskan.

För att förstå allt och förmå något måste man konstatera det närvarande, begrunda det framfarna och sedan begynna vaket drömma sig in i det kommande.

Låtom oss således först något beskåda det nuvarande samhället och dess politik.

Det låter otroligt men förhåller sig så, att politikens uppgift är densamma som vetenskapens, filosofiens och religionens, nämligen sökandet av sanningen. Tillrådigt är därför att i vårt politiska trevande begynna icke med partierna utan med en neutral utgångspunkt. En sådan finnes, nämligen *livet självt*. Detta är till bara på ett sätt. Det upprullar sina tavlor för alla. Ingen boklig lärdom erfordras för att förstå det. Snarare kan sägas, att ju mer en människa är född på skuggsidan av livet ju större erfarenhet vinner hon om var skon klämmer.

Livet bjuder ekonomiskt övervägande solsidor för några, åtskilliga för oss alla, men företrädesvis skuggsidor för de flesta. Det andliga mörkret vilar över oss alla.

Tillvarons olyckor äro många och kunna alla sammanfattas i ett enda ord: fattigdomen. Detta begrepp taget vidsträckt såsom omfattande både den andliga och den ekonomiska fattigdomen med alla deras följsjukdomar.

Ingen, vilket parti han än tror sig tillhöra, förnekar dessa verkligheter och alla äro vi ganska ense, att det vore väl om dessa stora brister kunde borttagas. Vi hava således ännu ej kommit fram till partierna. Ur denna enighet förnimmas emellertid då otåliga rop på handling. Inför dessa hotelser uppstå nu i ett slag *partierna*. Viljan hava vi, men att göra gott det finna vi icke, säger ett bibelord. Kampen om makten och ägodelarna begynner.

Partierna hava åtskilliga namn och många skiftningar. I stort kunna de uppdelas i höger, center och vänster, motsvarande i vår tid konservativa, liberaler och socialister.

Traditioner, lydnadsförhållanden, partitidningarnas organiserande av läsekretsen och andra sidoinflytelser bestämma i stor utsträckning partiriktningen. Många söka sig även på förnufts vägen fram till en politisk vistelseort. Med största verkan fördela sig i vår tid medborgarna i partier av materiella bevekelsegrunder.

De *konservativa* bestå i genomsnitt av dem, som fått makt eller ägodelar eller helst bådadera i en sådan utsträckning, att de börja känna sig belåtna. På frågan om de vilja vara med och avskaffa fattigdomen taga de sig någon betänketid och svara sedan undvikande: det lönar sig icke, världen är nu en gång sådan den är, vi kunna ej göra något väsentligt däråt. Rätta skälet är deras fruktan, att en social omdaning av dem kräver uppoffring av något som de förvärvat. Detta inre motstånd är hos alla människor ofantligt starkt och det ligger därför något försonande över de konservativas omedgörlighet. Låtom oss aldrig glömma att det är mycket svårare att avstå från vad man har än att fordra det man icke har. Visserligen predikas i kyrkorna, som just högerfolk vid valtider påstår sig mest besöka, att 'det är saligare att giva än att taga'. Men så snart menigheten lämnat kyrkan, äro vi alla utan undantag, prästerskapet inbegripet, dock fortfarande ett enda folk, fullständigt eniga om en enda sak: det saligaste är att behålla vad man har och taga vad man icke har. Längre har mänskligheten ännu icke kommit, och vi finna därav hur långa vägar den ännu har att gå.

Det *liberala* partiet rekryteras i stort sett av de medborgare som stå med ena benet uti företrädesvis ingenting och med det andra uti åtskilligt. De äro därför så att säga tveksamma på vilket ben de skola stå. Denna tvekan avspeglar sig i deras politik. Benet, som står uti ingenting, ropar på omstörtningar, det andra benet svarar: sakta i backarna. Resultatet blir en kompromiss. Den nutida liberala politiken är frimodig ofta i uttalandet av allmänna löften men betänksam när det gäller tillämpningarna. På den förenämnda frågan svarar den slutligen: vi vilja gärna medverka i ett socialt reformarbete men motsätta oss bestämt alla omvälvningar av det nuvarande samhällsskicket.

En jordbrukare, som vill ha en god äring på sin åker, har emellertid klart för sig att han måste rycka upp ogräset med rötterna och i all synnerhet är detta fallet med konservativa jordbrukare, som oftast ha större ekonomiska utvägar därtill. Rot heter på latin radix och därav kommer ordet radikalt. Att rycka upp något med rötterna är liktydigt med att göra det radikalt.

Kan nu någon föreställa sig att en god skörd kan erhållas på samhällets åker utan att man förfar på samma sätt med det ogräs, som frodas därstädes? Det är alldeles uteslutet. Även samhällsogräset måste från grunden borttagas. Det hjälper ej att klippa bort en stjälk här och ett blad där. En bättre värld kan icke komma till stånd utan sociala omvälvningar i åtskilligt.

Den tredje partiriktningen, *socialdemokratien*, befolkas ursprungligen av dem, som hava det sämst ställt i fråga om makt och egendom. De se klart behovet av radikala omdaningar. Detta är icke någon förtjänst utan beror därpå att de hava mycket att vinna och föga att förlora genom en pånyttfödelse i samhällsskicket. Fjällen falla därför lätt från deras ögon, det inre motståndet förefinnes icke, och de svara obetingat ja på frågan, om de vilja vara med och dana en bättre värld. Detta dock endast så länge förutsättningarna förefinnas. I den mån även bland dem grupper eller personer växa in i det beståendes fördelar, insmyger sig även här en sinnesförändring.

Ett hava emellertid dessa partiskiftningar gemensamt *som sitta djupare*, nämligen *den mänskliga naturen* på gott och ont. Deras karaktärer befinna sig överallt på samma plan. Det rättänkande inom individerna för överallt en förtvivlad kamp för tillvaron mot de lössläppta, lättleda, legaliserade lidelserna. Även demokratiskt partifolk, liksom allt annat folk, förhäver sig, men rannsakar sig icke. Det slåss för egna rättigheter och andras förpliktelser och har endast svaga förmimmelser av egna förpliktelser och andras rättigheter.

Sålunda äro människorna uppdelade i klasser och sekter, som bekämpa varandra på grund av olikhet i intressen eller läror men med samma vapen. Partierna slåss om makten under ledning ofta av politiska boxare och driva helst maskinpolitik eller vad de kalla praktisk politik. Åtskilligt smått och gott avkastar denna politik. I stort har den åstadkommit världskriget. Låtom oss nu något begrunda de förutsättningar, varur detta tillstånd framgått såsom den mogna frukten, och även här begynna med en annan neutral utgångspunkt, nämligen *naturlagarna*.

Allt liv och således även människorna och deras verk äro en skapelse av solens livgivande värme och jordens bundna krafter. Därför har allt en solsida och en skuggsida, en ideell och en materiell sida.

Denna naturens skapelse har fyra skeden: vår, sommar, höst, vinter. All utveckling består sålunda i att börja om igen ifrån början. Den som vill följa med sin tid, måste ha kraft och mod att göra det. Därmed är icke sagt, att det föregående solvarvet varit förgäves. Tvärtom, det har lagt en årsring till mänsklighetens stora stamträds växt.

Människan är emellertid ett geni. Hon kan besegra naturlagarna. Materiellt är det redan gjort genom betvingandet av ångan och elektriciteten. Ännu återstår dock den största uppfinningen, förverkligandet i människors sinnen och verk av den gamla drömmen om 'en evig vår', en tid, då sådd och skörd oavlåtligt äger rum samtidigt, då ingen vinter nalkas utan solen ständigt dröjer, då kampen mellan växlande årstider blivit avlöst av en varaktig fred.

Denna dröm har alltid blivit drömd vid de stora demokratiska rörelsernas genombrott. Dessa framträda i sin födelsestund med anspråk att göra den stora uppfinningen. De komma efter en social islossning såsom representanter för våren, då allt sjuder, doftar och sjunger. De äro revolutionen mot köld och tvång och slå upp ur jorden som en tusenstämmig harmoni av frigjorda krafter.

Denna unga revolution står så en stund försjunken i sig själv, besjälad av det varmaste uppsåt, undrande vad som skall bliva av detta barnet. Men snart börjar någonting göra sig gällande. Det är de ännu icke betvingna naturlagarna som påyrka något. En vandring begynner, sakta till en början, sedan allt snabbare, slutligen ofta en flykt mot sommar, höst och vinter, mot solnedgången, mot förgängelsen, mot – höger såsom vi uttrycka oss på det politiska språket.

Ivan Vennerström: Vad vill den socialdemokratiska vänstern

Marxism eller ej?

Hänger den socialdemokratiska vänsterns åskådningar samman med marxistiskt tänkande eller ej? En mäktig lärd akademiker, Arthur Engberg, har myndigt dekretat: den socialdemokratiska vänsterns män äro icke marxister. Han har kastat upp frågeställningen: Marx eller Lindhagen? Därmed menar han, att marxisterna och vänstersocialisterna äro oförenliga motsatser. Vänstersocialisterna äro bara borgerlig ideologer, som hämtat näringen till sitt socialistiska system – om de ha något system – från alla möjliga grumliga borgerliga källor men icke från socialismens klara marxistiska urkälla. De äro alltså inga riktiga socialister, värda arbetarklassens förtroende. Eftersägarna, som icke äro rasande av så mycken lärdom men lika fullt svära på magisterns ord, är många, ty ännu härjar den blinda auktoritetstron svårliga inom socialdemokratien. Den socialdemokratiska vänsterns män äro frändömda rang, heder och värdighet av socialdemokrater. Domen är fälld, men den socialdemokratiska vänstern tillåter sig påstå, att *domen är vrång* och männen i domaresätet

orättfärdiga. Detta sagt utan någon längtan att efter de kristna sekternas ökända trätomaner öppna ett vilt gräl om vem som är mest marxistiskt bibeltrogen.

Marxismens väsentligaste grundidé är den *ekonomiska historieuppfattningen*. Enligt Karl Marx äro de ekonomiska faktorerna och intressena samhällsutvecklingens främsta drivkrafter. Samhällets ekonomiska stomme är den grund, varpå den politiska överbyggnaden reser sig. Det materiella livets produktionssätt är förutsättningen för den sociala, politiska och andliga livsprocessen överhuvud. Hur ställer sig nu den socialdemokratiska vänstern till denna marxismens bärande princip?

Den socialdemokratiska vänstern erkänner både i teori och praktik, att en 'stor och för alla tider bestående sanning ligger i Marx' tankegång. Det kan icke vara tu tal om den saken. En mångfald exempel från samhällslivets olika områden bära vittne om att den socialdemokratiska vänstern accepterar den ekonomiska historieuppfattningen. Till och med mera än den socialdemokratiska högern gör.

Jämför den socialdemokratiska vänsterns och högerns ställningstagande till det pågående *världskriget*. Den förra representerar en mera allsidig och opartisk neutralitet än vissa grupper inom den senare. Den socialdemokratiska vänstern, som ser på kriget ur Zimmerwaldsynpunkt, utgår från det faktum, att alla de krigande äro kapitalistiska stater, styrda av kapitalistiska maktinnehavare. De mäktiga kapitalistiska intressena ha överallt legat bakom och eggat till rustningar och krig. Världskriget har bekräftat socialdemokratins ständigt förkunnande åskådning att ekonomiska och kapitalistiska intresse motsättningar äro väsentliga orsaker till kapprustningar och krig. Av den anledningen lägger icke den socialdemokratiska vänstern skulden till detta ohyggliga världsdramat enbart på ena parten. Den låter båda parterna bära sin avsevärda del av skuldbördan, ehuru givetvis med den något olika fördelning, som föranledes av andra tillstötande orsaker. Den känner icke en lidelsefull sympati för någon av tvekämparna och kan ej hetsa upp sig till den föreställningen att den ena stormaktsgruppen kämpar för frihet, demokrati och de små nationernas väl, men den andra för motsatsen. Denna vänsterns nyktra, *förnuftbetonade* syn på tvekampen är alldeles följdriktig från den marxistiska tankegången, att de ekonomiska krafterna i ett samhälle äro de väsentligen bestämmande. Den socialdemokratiska vänstern förfaller icke till det oneutrala, känslöbetonade tankesätt, som förmått en del av den socialdemokratiska högern, t.ex. Branting, att hos ententen se bara förtjänster och hos centralmakterna bara fel, och en annan del, t.ex. Steffen och Lindblad, att lika omåttligt och osocialistiskt överdriva centralmakternas förtjänster och ententemakternas fel. Inom ramen av marxismens ekonomiska historieuppfattning låter dylikt orealistiskt stämningstänkande icke infoga sig.

Ett annat exempel! Den socialdemokratiska vänstern har aldrig fallit på knä för den socialdemokratiska högerns *parlamentariska övertro*. Den senare skattar de parlamentariska maktmedlen så högt, att den med förtjusning vill gripa regeringsmakten vid första tillfälle eller förevändning, som erbjuder sig. Den socialdemokratiska högern känner sig gladare till sinnes ju fortare timmen för ministersocialismens förverkligande nalkas. Den har knappast haft något rikare glädjeämne än den danska socialdemokratins beslut att sända Stauning in i regeringen, därmed erbjudande ett skandinaviskt prejudikat åt den socialdemokratiska högern i Sverige. Den tyckes under denna den socialdemokratiska parlamentarismens och ministerialismens högkonjunktur föreställa sig att frälsningen för de undertryckta kan komma nästan enbart genom generalmönstring vid valurnorna och genom de socialdemokratiska representanternas insatser i parlament och regering. Den socialdemokratiska vänstern återigen inser nödvändigheten för arbetarklassen och demokratin att vandra den parlamentariska vägen

fram till fullständig erövring av den politiska makten i samhället. Den vill själv på kraftigast möjliga sätt använda de politiska maktmedlen i demokratins tjänst. Men den betraktar de medlen med mera *skeptiska* blickar än den socialdemokratiska högern gör.

Vadan denna från känslfullt svärmeri till kylig skepsis svängande *skiljaktighet* i den socialdemokratiska högerns och vänsterns ställning? Karl Marx' ekonomiska historieuppfattning ger det mest uttömmande svaret på frågan. Vad än den socialdemokratiska högerns parlamentariska och ministersocialistiska svärmandar kunna anföra till försvar för sin förkunnelse, att politikens spel bakom parlamentets kulisser och i dess korridor är proletariats livsluft, de kunna aldrig med skäl påstå att de stå med sina båda galoscher på den ekonomiska historieuppfattningens fasta mark. Men det är vad den socialdemokratiska vänstern gör, när den slår litet hälsosamt kylande vatten på det heta känslorna.

Är det sant som Marx förkunnar, att de ekonomiska krafterna äro den politiska utvecklingens främsta drivkrafter, då är det också sant, att den *politiska maktutövningen* i samhället är i det väsentliga ett *uttryck* för bestående *ekonomiska maktförhållanden*. Ur marxistisk synpunkt är det likaledes obestridligt, att de politiska regeringsmaktmedlen äro användbara i socialdemokratins händer blott så långt som den ekonomiska makten hos de klasser, som bilda grundval för socialdemokratien, det tillåter. Ett försök till socialistiskt regerande, innan de ekonomiska maktresurserna föreligga, kommer med nödvändighet att ända med ett *obarmhärtigt bakslag*. Lika säkert som amen i kyrkan. Det borde var och en inse, som påstår sig bygga sin sociala och politiska åskådning på marxistiskt tänkande.

Den socialdemokratiska vänstern inser det. Den anser den första nödvändiga *förutsättningen* för en framgångsrik *parlamentarisk kamp* vara, att socialdemokratien till det yttersta stegrar och koncentrerar *sin ekonomiska makt*, sätter järnhårda ekonomiska organisationers mäktiga stöd bakom de politiska representanterna och kraven. Den vill oupphörligen hos de förtryckta folkskara för djupa insikten om att den ekonomiska styrkan och kampen måste gå före den politiska. Den socialdemokratiska vänstern vandrar trygg på marxistisk grund, när den ägnar politiken sin tro men icke sin övertro, sin respekt men icke sin förnuftslösa kärleksdyrkan.

Efter fåfäng strävan att med parlamentariska hjälpmedel minska världskrigets *dyrtidselände* ser man klart, hur riktig den socialdemokratiska vänsterns ståndpunkt är. Riksdag och regering ha tillgripit alla möjliga och omöjliga åtgärder för att skydda konsumenterna mot den oerhörda prisstegringen. De ha icke nått det åsyftade resultatet, framförallt därför att producenternas mäktiga sammanslutningar förfogat över *tillräcklig ekonomisk makt* att öva stark påtryckning in i regerings- och riksdagskretsar och att behandla de parlamentariska besluten samt konsumenterna med deras svagare, ekonomiska kraftresurser som bara luft. Nu börjar den åsikten alltmera tränga igenom, att konsumenterna vid sidan av de parlamentariska medlen måste använda andra för sin befrielse ur det växande dyrtidseländet.

Till och med inbitna politici av den mest entusiastiska sorten börja nu ivrigt förkunna för arbetarna att organisation, organisation och återigen organisation av deras ekonomiska resurser för en direkt kamp mot dyrtiden är den mest framkomliga vägen. De väldiga hungerdemonstrationer, som med början i Västervik våren 1917 sveper fram över landet, är ett uttryck för den ökade tilliten till de utomparlamentariska medlen. överallt ute på arbetsmarknaden jäser det. Arbetarklassen befinner sig i en häftig lönekamp. Det går då äntligen upp, att arbetarklassens direkta aktion genom *starka fackliga och kooperativa sammanslutningar*, som kunna ordentligt höja lönerna och utrota de överflödiga mellanhänderna, är det hopp, som återstår, när den parlamentariska övertron brister. En

utvecklingsgång, som *överensstämmer* med den socialdemokratiska vänsterns grundsyn att arbetarklassens egen ekonomiska massaktion är för mer än enskilda representanters än så dugande arbete inom olika politiska institutioner.

Men Karl Marx har aldrig proklamerat de mänskliga varelsernas motståndslösa underkastelse under en huvudsakligast av ekonomiska krafter skapad utveckling. Vid sidan av den ekonomiska historieuppfattningen har Karl Marx format den socialdemokratiska folkrörelsens stora grundläggande princip, som anges med orden: *'Proletärer i alla länder, förenen eder.'* Varför manade Marx all världens proletärer att sluta sig samman i en järnhård internationell brödrakedja? Skulle de ena sig för att lägga händerna i skötet och vänta att utvecklingen själv skulle mogna frukterna, så att de föll i deras väntande sköten? Nej. Marx gav den äggande samlingsignalen, emedan *'arbetarklassens befrielse måste vara dess eget verk'*. Arbetarklassens befrielse är icke bara ett resultat av de blint och med mekanisk nödvändighet arbetande krafterna. De rättslösa och egendomslösa klasserna måste ock *själva* hjälpa till att bryta sina bojor med största möjliga spänning av sina organisatoriskt samlade krafter. Ingen har mera energiskt än Karl Marx manat arbetarna att *ståla sin klassmedvetna och målmedvetna revolutionära vilja*, manat dem att inrikta miljonernas samfälliga vilja på samhällets revolutionära omdaning, d.v.s. fullständiga omdaning ända från grunden. Marx som grundläggare av internationalens väldiga folkrörelse, denna jätteprotest mot det bestående samhällets ekonomiska och andliga orättvisor, var himmelsvitt fjärran från att vilja degradera människorna till viljelösa marionetter i en mekanisk, ödesbestämd utvecklingsväld. Han ville att de, följande utvecklingens riktlinjer, skulle själva forma sitt eget öde.

Icke desto mindre har inom den socialdemokratiska högern en åskådning allt starkare växt fram, vars mest framträdande princip är *en fatalistisk undergivenhet under ödet* i utvecklingens gestalt. Denna åskådning betonar den med en viss tingens egen logik framåtskridande utvecklingen så överdrivet starkt, att den proletära *viljans* egna insatser skulle skjutas i bakgrunden. Anhängarna av den socialdemokratiska högerns extrema sociala ödestro bemöta ständigt varje önskan att samla socialdemokratin kring ett radikalt socialistiskt krav med det talet att man bör vänta och vänta till dess *tiden är fullkomnad*. Lindhagen har alldeles på pricken karaktäriserat denna den socialdemokratiska högerns moderna riktning sålunda: *'Utvecklingen skall enligt denna åskådning påkalla initiativ endast för att lägga sten vid sten, när tiden är färdig därtill. Denna mening synes mig till sin grundprincip densamma, som behärskar de båda andra partiernas politik. Skillnaden blir endast understundom kvantitativ i och genom en större iver i stenläggningen. Summan blir att det skall gå långsamt, enligt högern därför att de ej riktigt veta var de skola stå, och enligt socialdemokratin därför att Marx skulle sagt det.'*

Typiskt för denna högernsocialdemokratiska riktning, som smyger sig bakom Marx' breda rygg, är en liten episod som Algot Ruhe berättar i sin självbekännelseroman: *'De två nationerna'*. Romanens hjälte – Ruhe själv – hade gått upp till den store socialdemokratiska ledaren – det är icke svårt att känna igen Brantings porträtt – för att vinna denne för en skärpt kamp mot de religiösa dogmerna och *kyrkliga tvångssystemen*. Han fick av den socialdemokratiska ledaren till livs en lång föreläsning om den s.k. vetenskapliga socialdemokratins åskådning, enligt vilken samhällets religiösa och moraliska liksom politiska överbyggnad är rest på den ekonomiska grunden och förändras med den. Det är meningslöst, ansåg denne, att rikta en direkt kamp i detta syfte. Ty när den av ekonomiska krafter och omvandlingar beroende utvecklingen är mogen, ramla dogm- och kyrkosystem av sig själva som gamla murkna gärdesgårdar.

Precis samma avböjande resonemang har alltid den socialdemokratiska högern till hands, när vänstern yrkar på socialdemokratiska *initiativ* av större politisk räckvidd. Utvecklingen upphöjes till en gud, som man måste i knäböjande ställning tillbedja. Det socialdemokratiska initiativets, den proletäriska viljeinsatsens förmåga att påskynda utvecklingen eller rikta in den i andra fåror skjutes fullständigt åt sidan som en faktor utan värde.

Vad sades, när Lindhagen väckte sin av den socialdemokratiska vänstern understödda *republikmotion*? Landet är ännu icke moget för republik och man skall icke gå utvecklingen i förväg. När den fortgått till en viss punkt, kommer monarkins dödsstund som en naturnödvändighet. Alldeles som en människas dödsstund är inne, när de i människan nedlagda krafterna fyllt sitt värv. Underminerad inifrån genom utvecklingens upplösande krafter brister i sinom tid monarkins ruttna byggnad samman under sin egen tyngd. Blott en ringa stöt utifrån räcker till att fullborda raseringsverket. Då bör den sättas in, men först då. Vad dessförinnan göres är av ondo, i bästa fall meningslöst kraftslöseri. Före det högtidliga ögonblick, då den mekaniska utvecklingen, som genom någon god försyn blivit republikansk, till inemot 100 procent störtat monarkin och det utan människornas hjälp, är det dårskap att tala om och tänka på republik och än mer att göra en parlamentarisk republikans attack. Sådan var kärnan av den socialdemokratiska högerns ursinniga argumentation mot Lindhagens republikanska kampanj.

Ur samma synvinkel ser den socialdemokratiska högern *militärfrågan*. Den vill reducera den direkta kampen mot de militära systemen och tänkesätten till ett *minimum* och väntar allt av utvecklingens frammarsch i socialistisk riktning. Läs *Palmstiernas* bok: 'Varaktig fred' och *Engbergs* myckna militära skrifter i Tiden och Social-Demokraten! De anse att de militära systemen överflödiggöras och sättas *automatiskt* ur funktion i samma mån som den ekonomiska omdaningsprocessen förvandlar det *kapitalistiska* samhället till ett *socialistiskt*. Militarismens bortfallande är det givna resultatet av kapitalismens upphävande. Den successiva avskrivningen av de militära våldssystemen anpassar sig efter samhällets successiva socialisering. Militarismens dödsstund är inne, då den inom det kapitalistiska samhället fortgående socialistiska utvecklingsprocessen nått sin höjdpunkt och den ekonomiska socialismens samhälle reser sig på ruinerna av det kapitalistiska. Dessa skribenter, som troget tolka den socialdemokratiska högerns tanke, se alltså i den av ekonomiska krafter framdrivna *utvecklingen* räddningen från det militära våldsregementet och avfärda med en axelryckning den direkta avvärpningsaktionen som meningslös och skadlig, emedan den är några hästlängder före 'utvecklingen'.

Ensidigheten i denna *övertvärdering* av samhällsekonomiens betydelse är så stor, att till och med en så moderat socialdemokrat som docenten *Ernst Wigforss*, durkdriven kännare av den marxistiska tankegången, funnit sig nödsakad inlägga en energisk gensaga mot 'den form av marxism, som i allt arbete för freden endast ser en ideologisk utopism, så länge det privatkapitalistiska samhället icke är avskaffat'. Han stämplar det som 'en orimlig *förenkling* av problemet att göra kriget till en oundviklig följd av den kapitalistiska konkurrensen'. Och anser det slutligen som uppenbart orimligt, att en socialisering av produktionen inom varje särskilt land skulle undanröja de ekonomiska intressekonflikter, som mynna ut i rustningar och krig.

I *programkommissionens utlåtande* till 1917 års partikongress, sådant det formats av kommissionens *majoritet*, Branting, Möller och Sandler, firar den socialdemokratiska högerns teoretiska åskådning sina lysande triumfer. Programmet erkännes vara i behov av en grundlig överarbetning och revision. Men nuvarande tidpunkt är för en sådan revision 'synnerligen

olämplig'. Varför? 'De förutsättningar, under vilka arbetarklassen kommer att återupptaga sin genom världskatastrofen avbrutna eller störda kamp för uppstigande till ledningen i samhället och för dettas omdaning i demokratisk och socialistisk anda, låta sig ännu icke överskådas. De bero väsentligen på arten av den fred, som följer.' Mot denna viljelöshetens teori sätta den socialdemokratiska vänsterns representanter i programkommissionen, Lindhagen och Vennerström, en starkare betoning av den proletära viljan: 'Detta åskådningssätt är icke vårt. Tvärtom synes det oss vara angeläget att en allmän opinion redan nu inriktas på en bestämd vilja till något bättre och söker formulera denna vilja i bestämda krav. Utan en sådan vägledning har man ännu mindre att hoppas av ett fredsslut, som under sådana förhållanden äventyrar att bliva i allt väsentligt överantvarad åt militarismen och dess verktyg diplomatien. Om någon här borde föregå som vägledare vore det väl socialdemokratien med de vittfamnande uppgifter, som den i sin vårbrytning uppställde för sig'. Den socialdemokratiska högern vill att socialdemokratien skall vänta och låta sig ledas av 'utvecklingen'. Den socialdemokratiska vänstern vill att socialdemokratien skall spänna sin självständiga proletäriska vilja och i någon mån söka *leda själv*.

Samma motsättning kommer även fram i programkommissionens utlåtande angående *socialdemokratiens program i militärfrågan*. Kommissionens majoritet håller på status quo och avvisar kraven på att den nuvarande formuleringen skall utbytas mot 'avväpning'. Som skäl anför den bl.a. att det 'enligt programkommissionens mening icke för närvarande kan verkställas, då såväl detta som slutmålets realiserande i främsta rummet är beroende av det internationella tillståndet'. En klarare utformning av partiets program i militärfrågan, innan freden slutits, skulle hänga fullständigt i luften. Det gällde i särskild grad om programmet i militärfrågan, att någon ändring icke bör ske, förrän man någorlunda klart kan se vad den närmaste framtiden bär i sitt sköte'. Den socialdemokratiska vänsterns representanter, som bilda programkommissionens *minoritet*, förfäktade den motsatta mera viljebetonade uppfattningen, att just nu, när världskriget klarlagt militarismens rätta värde och natur för folken och det stundar till den stora slutuppgörelsen, som för århundraden drar upp riktlinjer för världens öden, bör socialdemokratien mobilisera all sin energi för att göra sin mening om grunderna för en varaktig fred gällande. Om socialdemokratien skall i teckenförbindande väntan speja mot förlåten till framtiden och icke göra all den handlingsmättade insats, den är mäktig, vem bestämmer då vad framtiden bär i sitt sköte? Uppenbarligen socialdemokratiens motståndare. Men så långt vill icke den socialdemokratiska vänstern gå i slavisk lydnad för den 'utveckling', som blivit satt i gud faders ställe. Den teoretiska motsättningen mellan socialdemokratisk höger och vänster är här densamma som i förut anförda fall.

Som sammanfattning kan fastslås, att den socialdemokratiska högerns marxism har till övermått från Marx lånat *utvecklingens* princip men i hög grad uteslutit *viljans* princip. Utvecklingens obevekliga öde, icke den mänskliga viljan, dikterar vad som sker och skall ske. I likhet med Karl Marx och den socialdemokratiska högern godtager den socialdemokratiska vänstern *utvecklingens tankegång* sådan den föreligger i den ekonomiska historieåskådningen. I likhet med Karl Marx men i olikhet med den socialdemokratiska högern betonar vänstern att *proletariatets självständiga viljeinsatser* måste komma till sin fulla rätt vid sidan av utvecklingens övriga lagbundet arbetande krafter. Den vill icke i socialdemokratien bara se en apparat för inregistrering av den mekaniska utvecklingens resultat, en slags politisk och social seismograf. Den vill icke i socialdemokraterna se viljelösa slavar länkade till en oundvikligt framrullande jaggernautvagn. Den vill i socialdemokratiens kämpar och arbetare se en samling medborgare, som äro besjälade av en levande övertygelse, att arbetarklassens befrielse måste vara dess eget verk inom ramen för samhällets lagbundna natur, och därför spänna all sin mål-

och klassmedvetna vilja för att efter klasskampslinjens väg nå socialismens lysande frihetsmål, som de aldrig släppa ur medvetande eller ur sikte.

II. Fackliga frågor och politisk agitation inom det Vänstersocialdemokratiska partiet

De fackliga frågorna intog givetvis en framskjuten ställning i den revolutionära rörelsens politiska arbete. Principiellt kan väl sägas att den socialdemokratiska vänstern skilde sig från högern i synen på de fackliga frågorna i det avseendet att den förra var mer benägen att betrakta den fackliga kampen som en del i kampen för socialismen, medan högern företrädde den traditionella reformistiska uppfattningen att fackföreningsrörelsen skulle begränsa sitt arbetsfält till förbättringar inom ramen för det rådande systemet. Dessutom ställde sig vänstern skeptisk till kollektivanslutningen av fackförbunden till Socialdemokratiska partiet. Denna skepsis förvandlades vid inträdet i Komintern till ett direkt avståndstagande i och med att en av de 21 teserna fastslog att kommunistpartierna inte fick baseras på fackföreningsrörelsen – en naturlig följd av Lenins teori om partiet som proletariats medvetna förtrupp.

Under de båda första decennierna av 1900-talet förekom ständiga försök från det borgerliga samhällets sida att tygla arbetarklassens kamp för bättre materiella villkor genom att genomföra en reglering av förhållandena mellan arbetsmarknadernas parter. Syftet med dessa manövrer var att få till stånd en lag som förbjöd strejker under avtalsperioden och att tillsätta ett statligt organ med makt att döma i tvister mellan arbetsköpare och arbetare. Ända fram till 1928 höll arbetarrörelsen dessa försök stången men då genomfördes lagen om kollektivavtal och arbetsdomstol. Inom arbetarrörelsen fick lagen namnet 'tukthuslagen'.

*Föreliggande text är hämtad från en broschyr som **Karl Kilbom** gav ut 1916 och som just tillkommit som en reaktion på en då planerad reform av samma typ som 'tukthuslagen'.*

Fackorganisationernas rörelsefrihet en viktig förutsättning för socialismens förverkligande

1. Vad är fackföreningsrörelsens mål?

Fackföreningsrörelsen är ingen borgerlig reformrörelse, dess mål, arbetarklassens ekonomiska och andliga frigörelse, samhällets omvandling från privatkapitalistiskt till socialistiskt, är ett revolutionärt mål och medför naturnödvändigt strider på arbetsmarknaden, i vilka arbetarna till buds stående kampmedel, strejk, bojkott m.fl. som gagna och *leda till målet*, måste komma till användning. Från visst håll gör man visserligen gällande att fackföreningsrörelsens uppgift icke är att bidra till socialismens förverkligande, utan att arbeta för 'arbetarklassens ekonomiska och andliga frigörelse inom ramen av det nuvarande samhället', men denna uppfattning är så långt ifrån socialistisk – dess författare må sedan aldrig så mycket deltaga i det politiska arbetet och därigenom säga sig arbeta för socialismen – att den tvärtom är rent borgerlig, kännetecknande för den borgerliga fackföreningsrörelsen. För övrigt kan med stort fog ifrågasättas om arbetarklassens ekonomiska och andliga frigörelse alls kan ernås 'inom ramen av det nuvarande samhället'. Arbetarna måste ju under det privatkapitalistiska samhällstillståndet bli beroende av arbetsköparna, som ytterst, om deras egen direkta kraft icke räcker för tillgodoseende av *deras* intressen, engagera samhällsmakterna i sin kamp mot proletariats. Detta behöver ingalunda ske genom de makthavandes öppna och direkta partitagande i de sociala striderna som 1909, det kan ske genom att vederbörande icke göra något alls, genom att under vissa perioder med armarna i

kors åse hur en ur det kapitalistiska samhällets egen konstitution framsprungen ekonomisk kris med konstlade medel till sina verkningar försvåras. Den svenska regeringens uppträdande under pågående kris är i det avseendet ett illustrativt bevis.

Följderna av detta blir för arbetareklassen tragiska. Genom lönekampen vinnes några öres förhöjning av timlönen – som arbetsköparna i det närmaste återta genom förhöjda levnadskostnader. Arbetareklassens ställning blir i stort sett densamma trots 'vinsterna', något förbättrad vissa tider för att andra ånyo med våldsam hast försämrats. *Historiskt* sett kommer väl dock arbetareklassens ställning att visa gradvis tillkämpad förbättring – progressionen starkare ju närmare samhället kommer socialismen – också inom det kapitalistiska samhället, men den eftersträfvade frigörelsen ernås icke förrän med socialismen. Dennes förverkligande är och måste således vara också ett fackföreningsrörelsens mål.

2. Skola fackföreningarna vara processinstitutioner eller kamporganisationer?

Om vi således äro överens om att den fackliga rörelsens mål måste vara socialismen, så kan vi också vara överens om att vare sig arbetarklassens höjande till en högre levnadsstandard eller socialismens förverkligande kan ernås utan kamp med privatkapitalet och det nuvarande samhällets makthavare. Rätten till denna kamp är således en ovillkorlig förutsättning för att fackföreningsrörelsen skall kunna fylla sina uppgifter. Allteftersom kampmöjligheterna kringskäras försvåras möjligheterna att nå resultat. Vi utgå ju nämligen från den givna förutsättningen att arbetsköparna, privatkapitalismen, det nuvarande samhällets makthavare ytterst äro våra motståndare och att vi, om det gäller våra verkligt allvarliga intressen, måste tillgripa våra kampmedel för att betvinga dem. Enbart vetskapen om att vi ha dessa våra kampmedel okringskurna, att de alltid hur än förhållandena skifta kunna varieras och äro snabbt verkande, måste således för arbetarklassen vara ett plus i utsikterna till framgång, en varning till våra motståndare att icke spänna bågen för högt. Att så också faktiskt är och varit fallet framgår oförtydligt av motiveringen till Socialstyrelsens föreliggande lagförslag. På sid. 9 skrives bl.a.:

'Utsikterna att genom ett medlingsingripande, företaget innan någon arbetsinställelse inträffat, ernå uppgörelse, synas däremot hava i viss mån ökats, just när faran för arbetsinställes utbrott – och särskilt när det gällt strejk – har varit störst.'

Vad är detta annat än ett det mest eklatanta erkännande av strejkvapnets absoluta nödvändighet, ett officiellt intyg på att t.o.m. de av statsmakterna utsedda förlikningsmännen ibland måste ha arbetarnas strejkhott bakom sig för att lyckas. Att under sådana förhållanden gå med på lagar som syfta icke blott till att kringskära arbetareklassens rörelsefrihet och kampmöjligheter, utan t.o.m. 'anser det högeligen önskvärt' att inga kampmedel kommer till användning, måste uppfattas som ett visserligen inlindat men ändå direkt ställningstagande mot arbetareklassen. På sid. 17 i Socialstyrelsens motivering heter det nämligen:

'Socialstyrelsen skulle förvisso anse högeligen önskvärt, om vid tvister mellan arbetsgivare och arbetare användandet av kampmedel kunde *helt och hullet förbjudas* eller väsentligen inskränkas.'

Tydligare kan knappast utsägas vad meningen ytterst är med lagförslag som det föreliggande. De under mångårigt strävsamt arbete, under motstånd från såväl myndigheter som arbetsköpare, under kamp mot ett fruktansvärt oförstående i egna leder uppbyggda fackorganisationerna skola göras oskadliga genom att deras kampmedel till en början kringskäras och försvåras och slutligen – bara de 'sociala herrarna' fått litet mark under

fötterna – helt och hållet ‘förbjudas’. Det är perspektivet som Socialstyrelsen med detta lagförslag öppnat för den svenska fackföreningsrörelsen. De fackliga organisationernas tyngdpunkt skall förflyttas från kampen för hel och full befrielse åt ett betryckt proletariat, som i dem i tider av arbetsköparegodtycke och ekonomiskt betryck ser sitt kraftigaste och tillförlitligaste värn, till det rena processandet om paragrafer och paragrafers tolkning, deras handlingsfrihet skall sakta men säkert bindas av juristers och ämbetsmäns prejudicerande, under skydd av arbetsdomstolens stämpel givna utslag. Fackorganisationerna skall kort och gott göras ofarliga genom att de förvandlas från kamporganisationer till processinstitutioner.

3. Skola statsmakterna genom lagstiftning hjälpa arbetareklassens utsvältare?

Det är ett känt förhållande att arbetareklassens levnadsstandard pressats ned alldeles enormt sedan världskrigets utbrott. Levnadskostnaderna har stegrats ända till 50 procent. Även om denna stegring i någon mån neutraliserats av de smulor arbetarna i form av dyrtidstillägg och löneförhöjningar fått med av guldströmmen till arbetsköparna, så torde dock levnadskostnaderna ha sänkts avsevärt. Arbetarna ha varit så samhällssolidariska att de ända till slutet av 1915 i det närmaste avhållit sig från att framställa krav på löneförhöjningar, allt i tanke att återkommande normala förhållanden eller industriens och näringarnas ökade inkomster skulle bringa arbetsköparna och de nuvarande samhällsmakterna att godvilligt höja reallönen till samma läge som före kriget. Naturligtvis ha arbetarna bedragit sig. Intet av detta har skett. Ett av de mest lysande exemplen på svensk arbetsköpareanda visar oss skofabrikanterna. Den senast kungjorda verksamhetsberättelsen visar att nettovinsten är praktiskt taget lika stor som aktiekapitalet, således 100 procent – samtidigt som arbetarna konstatera att deras framställningar om dyrtidens neutralisering genom ökade löner *i stort sett lämnat otillfredsställande resultat*. Och dessa arbetsköpare talar ändå om samhällssolidaritet i nödtider!!

Och hur ha statsmakterna ställt sig gentemot sina arbetares krav på högre löner, krav faktiskt framsprungna ur vederbörande arbetares absoluta nödläge? Ja, hur ha de ställt sig? Hur ställde sig järnvägsstyrelsen gentemot bromsarna och vad har regeringen åtgjort i anledning av järnvägsstyrelsens handlings sätt! Och f.ö., hur ställde sig riksdagen då det gällde den ordinarie personalens dyrtidshjälp? Svaret på de frågorna lämnar också ett oförglömligt svar på frågan vilkas ärenden de nuvarande statsmakterna gå. På sistone ha också arbetarna i allt större utsträckning börjat taga sin sak i egna händer – och i många fall ha fackorganisationerna lyckats pressa sig till åtminstone en smula rättvisa. I känslan av att tiden *efter kriget* torde bli ännu lämpligare för en uppgörelse med arbetsköparna ha också fackorganisationerna utbyggt, anslutningen till dem har varit glädjande, man har rustat sig för att ta igen vad som under krisen förlorats.

Detta borde naturligtvis enligt sund samhällsuppfattning ha vunnit statsmakternas gillande och understöd, samhällets makthavare borde ha ingripit till arbetarnas förmån. Men vad ha de gjort? Under alla omständigheter icke det senare. Tvärtom ha de försökt vältra stenar i vägen för arbetarnas möjligheter att efter kriget ånyo höja sig över svältgränslinjen. Den nuvarande civilministern, hr von Sydow, som stillatigande åsett hur Järnvägsstyrelsen behandlat en grupp av statens svältavlönade arbetare, yttrade enligt Socialstyrelsen [Sid. 8. Socialstyrelsens motivering till förslaget till lagar för tryggande av arbetsfred.], som tydligen citerar med instämmande, i statsråd redan den 18 juni 1915 att

‘det torde vara att befara, att ändrade förhållanden i berörda avseenden’ – ifråga om striderna å arbetsmarknaden – ‘skola inträda efter det nu pågående världskrigets slut, vadan det måste framstå

såsom en samhällsangelägenhet av synnerlig vikt att söka genom en förutseende lagstiftning ingripa reglerande på förevarande område'

Således, hr von Sydow, vars sociala sinne och känsla för det rättvisa förhållandet mellan arbetsköpare och arbetstagare veterligt icke haft någon invändning att göra mot den brutala behandlingen av bromsarna vid statens järnvägar, han anser det nu, sedan arbetarnas levnadsstandard, delvis tack vare otillräckliga och uteblivna regeringåtgärder, pressats ned med omkring 40 procent, vara 'en samhällsangelägenhet av synnerlig vikt', att genom förutseende lagstiftning hjälpa arbetsköparna att hindra arbetarna i deras kamp för att ånyo komma upp till den levnadsstandard de innehade före världskrisen. Ty man må säga vad man vill, andra verkningar kommer det föreliggande lagförslaget icke att ha, under alla omständigheter torde dessa verkningar så överväga vad förslagets utarbetare eventuellt avsett i motsatt riktning, att de blir de enda som i längden synas.

Det står således fast, att det är mot arbetarnas kamp för en människovärdig existens efter kriget, som det föreliggande lagförslaget bl.a. också riktar sig. Och belysande nog för karaktären av de 'samhällsangelägenheter', under vilkas hägn förslaget framburits, ha dessa aldrig talat då det gällt arbetsköparnas utsagningskamp mot arbetareklassen.

15 jan. 1921

Till Sveriges fackliga och politiska arbetarorganisationer

Liksom överallt i världen fortgår även i vårt land allt mer förhärjande den av kapitalismen framkallade ekonomiska krisen. Kapitalet söker på arbetarklassen vältra över hela tyngden av sin egen misshushållning och svindelekonomi. Även politiskt är reaktionen på marsch. Stycke för stycke återtagas de medgivanden och reformer som revolutionsstormarna avtvingat de härskande klasserna.

Mot denna kapitalets offensiv måste skapas en enig arbetarfront. Vi vända oss i denna situation till alla Sveriges arbetarorganisationer, av vad slag de vara må, med en maning att samlas till omedelbar kamp för följande minimikrav:

1. Ingen lönedepressning och därmed följande utarmning av arbetarklassen.
2. Ögonblickliga statliga och kommunala anslag för beredande av fullt betalt arbete åt alla arbetslösa eller arbetslöshetsunderstöd, som bereder de arbetslösa en mot arbetarens genomsnittslön å resp. orter svarande existens.
3. Kostnaderna härför bestridas genom extra beskattning av kapital och högre inkomst.
4. Ingen som helst försämring av 8-timmarsdagen.
5. Omedelbara åtgärder mot bostadseländet: bostadsransonering, kommunal och statlig bostadsproduktion.
6. Den med 70 miljoner mitt i massfattigdomen ökade militärbudgeten användes för produktiv verksamhet.
7. Omedelbart upptagande av förbindelserna med Ryssland, ett stort avsättningsfält för vår industri.
8. Front mot den spirande tullreaktionen, som blott leder till höjda levnadsomkostnader.
9. Åtgärder till Kooperationens stöd gent emot ett varufördyrande mellanhandssystem.

Detta är ögonblickets bjudande och ofrånkomliga krav, om proletariatet skall kunna leva och arbeta. Men arbetslöshetens och utarmningens onda avskaffas först med kapitalismen. Därför resa sig genast följande ytterligare krav:

10. Produktionsråd som ger handens och hjärnans arbetare full och odelad kontroll över hela näringslivet: industri, handel, kredit och transportväsen samt livsmedelsproduktion.
11. överförande i det arbetande folkets händer av de för samhällelig drift nödvändiga produktionsmedlen.

Vi veta att mycket skiljer oss från en del andra arbetarorganisationer. Men allt vad vi här anfört framspringer omedelbart ur massornas behov och ögonblickets läge. Kring dessa krav och kampen för dem bör enighet råda inom hela proletariatet.

Vårt parti är berett att uppbjuda all sin energi för genomförandet av dessa krav. Må massorna samla sig kring dem! Vi mana Sveriges arbetare till en samlad kraftig aktion för deras genomförande.

Sveriges Soc.-dem. Vänsterparti
Arbetsutskottet.

Ledare i Folkets Dagblad Politiken

Den 5 januari 1921:

‘Ett ord i rättan tid’

Det kapitalistiska systemets lysande vanvett träder hemskt och bjärt i dagen i den för varje dag växande arbetslösheten, som nu tar oerhörda dimensioner även i Sverige. Medan kapitalisterna höjt det i och för sig riktiga fältropet, att endast arbetet kan återuppbygga världen efter krigets femåriga förstörelse; medan de skriat som besatta mot införandet av 8 timmarsdagen (emedan den gjorde ett intrång på deras profitmöjligheter), så kastar de nu hundratusenden, ja miljoner arbetare på gatan, människor som icke önskar något hellre än att få arbeta därför att det är en livsbetingelse – nu prisges dessa åt arbetslöshetens elände, samtidigt som man predikar om nödvändigheten av arbetsdagens förlängning och arbetsintensitetens höjande! Kan man få en klarare och påtagligare bild av galenskapen i den samhällsordning, under vilken vi nödgas leva?

Kapitalisterna begagnar sig som vanligt av krisen och arbetslösheten för att pressa ner arbetarnas löner. Reservarmen av arbetslösa blir ett utmärkt medel i arbetsköparnas händer för att försämra levnadsförhållandena för arbetareklassen, göra den foglig och ödmjuk under sin härskare. I stor skala söker nu även de svenska kapitalisterna ta igen, vad arbetarna under relativt gynnsamma konjunkturer avpressat dem. Denna trafik måste uppmärksammas och kraftigt mötas, om icke arbetareklassen skall se sin levnadsstandard hastigt sjunka på ett förfärande sätt.

Även reformistiskt sinnade arbetare kan ju icke undgå att se denna fara, när verkligheten tränger dem själva brutalt in på livet. Ett uttryck härför gavs i den resolution om läget, som för ett par dagar sedan antogs av fackliga centralorganisationen i Eskilstuna och som Politiken i måndags publicerade. Men resolutionen vittnar samtidigt om en sådan oklarhet, när det gäller att anvisa riktlinjer för arbetareklassens åtgöranden i nuvarande situation, att den ingalunda kan bli någon samlande lösning.

Uttalandet pekar mycket riktigt på arbetsgivarnas aktion för nedpressning av arbetslönerna och undermineringen av 8-timmarsdagen. Det uppmanar arbetarna till 'det kraftigaste motstånd' häremot men bryter självt udden av denna uppmaning genom att omedelbart efteråt tala om fall, 'där lönereduceringar är oundvikliga', och fordrar blott, att arbetarna skall 'få taga del av företagets ekonomiska ställning', och därmed sammanhängande förhållanden för att själva övertyga sig därom, samt vidare att lönereduceringarna skall drabba alla vid företaget anställda och att arbetarna får inflytande på avskedandena, så att dessa må gälla även tjänstemännen.

'Med dessa garantier tror Eskilstuna arbetare, att Sveriges industri utan allt för svåra slitningar skulle komma igenom de nuvarande svårigheterna', heter det. Och Soc.-D. applåderar förtjust denna naivitet som 'ett ord i rätten tid.'

Detta är sålunda det aktuella högersocialistiska programmet i den nuvarande kris- och arbetslöshetsfrågan! Icke ett ord som träffar problemets kärna: nödvändigheten av att omlägga den kapitalistiska produktionen till socialistisk! Icke ett ord om socialiseringen, som ännu i somras var den stora valparollen för detta parti. Icke heller krav på driftsråd med någon verklig befogenhet. Icke något krav ens på samhälleliga åtgärder för att avhjälpa åtminstone den värsta arbetslösheten. Icke något krav på, att samhället måste anslå ordentliga understöd åt de oförskyllt arbetslösa. Icke något krav på att kapitalisterna och industriherrarna borde ha skyldighet att nu under de dåliga tiderna satsa en del av de stora vinster, de tidigare gjort på sina företag och de i dem anställda. Ingenting av allt detta. Man nöjer sig med en begäran, att arbetarna genom av dem valda förtroenderåd skall få nöjet att överbevisas om lönereduceringarnas nödvändighet och få inflytande på, vilka som skall avskedas och göras arbetslösa!

Detta är att vara 'på rätt väg', förklarar Soc.-D., som hoppas, att 'arbetarna landet runt skall ge Eskilstuna-uttalandet sitt understöd': Herrar lönenedpressare måste skratta gott, när de läser detta förnuftiga program i Soc.-D. Visserligen kommer de inte ens att godkänna dessa den urbotade beskedlighetens fordringar, ty ingen tvingar dem att göra det, men om de också gjorde det, vad så? Det ändrade ingenting i det ondas rot, och både lönenedpressningar och arbetslöshet skulle bestå.

Vad det nu gäller är icke att stanna vid dylika principiellt oklara och praktiskt chimäriska uppslag. Vad som läget kräver är kamp å ena sidan för ett omedelbart tillräckligt understöd, direkt eller indirekt, åt de arbetslösa från stat och kommun, å andra sidan för genomförandet av en socialistisk ordning, som frigör arbetet från den privatkapitalistiska förbannelsen. Den kampen kan endast ske i den revolutionära socialismen, i kommunismens tecken. Den nuvarande krisen, som förhärjar hela världen, måste lära arbetarna i alla land, att kapitalismen dömer dem till undergång fysiskt, moraliskt och andligt och att ingen borgerlig demokrati och ingen industriell borgfred utan blott det oförsonliga klasskriget och den sociala revolutionen kan bringa dem räddningen.

Z. Höglund

Den 14 januari 1921

Fackföreningsrörelsens uppgifter just nu

Vi stå nu mitt uppe i en av de industriella kriser, som med naturnödvändighet måste bli en följd av det kapitalistiska produktionssättet att producera för profitens och inte för behovets skull. Maskinteknikens utveckling har inskränkt behovet av mänsklig arbetskraft, men arbetstiden har ej förkortats eller arbetarnas löner och därmed deras konsumtionsförmåga höjts i motsvarande grad, utan har kapitalisten, arbetsköparen tillgodogjort sig frukterna av denna utveckling som ökad profit. Resultatet kan inte bli mer än ett: kapitalet koncentreras allt mer och mer, under det att proletariatet växer i antal på samma gång som dess levnadsstandard sjunker. Då arbetareklassen är den största konsumenten måste det med naturnödvändighet bli överproduktion på grund av att det konsumeras för litet.

Så inträder den industriella krisen och följderna gå ut över det arbetande folket, arbetslösheten växer oerhört för var dag och till råga på allt utnyttja kapitalisterna hänsynslöst situationen för att inom de företag som ännu äro i gång med hot om driftsinställelse söka nedpressa arbetslönerna och förlänga arbetstiden. Det gäller för arbetareklassen att här vara på sin vakt. Vi vilja hoppas att den svenske arbetaren förstår humbugen i talet om förlängd arbetstid, lönenedsättning och sparsamhet som bot mot arbetslösheten, vare sig detta tal kommer från arbetsköparna eller från herrar Branting och Thorsson?’

Det är givet att den stora massan av arbetare, som hittills stått oförstående till den vetenskapliga socialismen, yrvaket frågar sig vad som är att göra i denna situation. Rent instinktmässigt känna de som ännu trott på parlamentarismen och dess auktoriteter, att denna nu står maktlös. Vad gagn har man nu av ‘allmän rösträtt’ och ‘demokrati’? Demokratin ger varken arbete eller bröd. De högersocialistiska politikerna, som eljest utlova guld och gröna skogar, om endast arbetarklassen vill tillfredsställa deras mandathunger, de tåga nu som snälla barn om orsakerna till krisen och i bästa fall läsa de upp några fraser om att även fackföreningarna ha en uppgift att fylla. I själva verket går utvecklingen nu stick i stäv mot ‘det fredliga in-växandet i det borgerliga samhället’ som högersocialisterna agiterat för med det resultat att vare sig de politiska eller fackliga organisationerna stå redo att möta den nuvarande situationen. Nu talar emellertid utvecklingen ett språk, som var och en måste lystra till. Den ekonomiska kampen genom fackföreningarna är den viktigaste och man börjar fråga sig om dessa äro organiserade så att de kunna möta de stora krav man nu måste ställa på dem. Svaret kan tyvärr endast bli nekande. Fackföreningarna äro organiserade som skråorganisationer och inte som de skulle vara: klassorganisationer. Den industriella utvecklingen har i stor utsträckning upphävt skrå- och yrkesgränserna och tiden borde nu vara inne för arbetareklassens enande i en enda stor klassorganisation naturligtvis med uppdelning i facksektioner. Inom fackföreningsfolkets djupa leder har växt upp en stark opposition som vill taga konsekvenserna av utvecklingen och avskaffa skråorganisationerna. Men i stället för att ‘ledarna’ och ‘funktionärerna’ skulle gått i spetsen för detta, ha de på alla sätt motarbetat den opposition som vill organisera arbetarna i kamporganisationer. Och man vet ju att många av fackföreningsmedlemmarna som stå främmande för en socialistisk åskådning, en hel del har t.o.m. tvingats in i föreningen och det är ju på dessa element som de reformistiska ledarna bygger sitt oersonliga motstånd mot de radikala idéerna. På samma sätt ifråga om fackföreningens mål, man har låtit detta endast bli att inom ramen av det borgerliga samhället tillgodose arbetarnas intressen och inte att störta detta samhället och uppbygga en socialistisk produktionsordning. I stället startar Landsorganisationen en facklig tidning och tillsätter en ombudsman för att bekämpa de krafter som vill göra fackföreningarna redo att möta de krav

tiden ställer på dem. Arbetarna avlönar ombudsmän som endast hjälper till att skydda kapitalet!

Fackföreningarnas uppgifter just nu är att göra sig redo att överföra produktionsmedlen i sina händer men för att detta skall kunna ske måste först och främst arbetarna vara genomsytrade av en socialistisk anda och vidare måste de nödvändiga produktions- och driftråden organiseras. Men mot detta står inte blott kapitalisterna som motståndare utan även de egna ledarna och funktionärerna. Den första uppgiften måste alltså bli att erövra fackföreningarna åt sig själva, att avskaffa det reformistiska ledareväldet och funktionarismen. Funktionarismen måste dö, för att socialismen skall leva.

I denna strid är det vänstersocialisterna, kommunisterna som går i spetsen, på deras målmedvetenhet och kraft beror det om fackföreningarna skall kunna rädda arbetareklassen ur den anarki som den kapitalistiska produktionsordningen skapat, Karl Marx och Engels har skapat den socialistiska teorin, den Kommunistiska Internationalen visar hur denna skall förverkligas i handling. I vårt land är det vänstersocialismen som går i breschen för arbetarnas befrielsekamp, och då man vet hurudant intresse och arbetslust som finns inom detta parti så äro vi förvissade om att det skall lyckas skapa en kommunistisk handlingskraftig fackföreningsrörelse.

Ax.

Den 25 febr. 1921

Moskva och syndikalismen

Den svenska syndikalismen har som bekant utmärkt sig genom en lika dum som illasinnad och hätsk kampanj gentemot bolsjevismen. I det avseendet har Syndikalisten och Brand blott föga skiljt sig från Socialdemokraten, och eftersträvat den herostratiska äran av ett kontrarevolutionens huvudorgan för Västeuropa. Allt såtare har också umgänget blivit mellan syndikalister och högersocialister, och det har varit rent rörande att se den ömhet och det smicker, varmed t.ex. en Albert Jensen omgivits i Per Albins och vita Cyons gemensamma organ. En ömkligare företeelse än den svenska syndikalismens och ungsocialismens hållning till den ryska arbetarrevolutionen är väl svår att upptäcka, allra helst i betraktande av att dessa rörelser velat ge sig sken av att vara revolutionära. Ännu pågår skallet mot Moskva i deras tidningar varje vecka, och tyvärr påverkas åtskilliga tusen revolutionärt stämde arbetare av denna propaganda i kontrarevolutionär riktning – till båtnad för det kapitalistiska utsugardömet.

Det är under sådana förhållanden ett nöje att få i sina händer en liten skrift 'Moskva og syndikalismen', författad av den danska syndikalismens främste ledare, Chr. Christensen, en man vars namn har god klang i hela den skandinaviska arbetarevärlden. I denna broschyr, förut tryckt som artiklar i de danska syndikalisternas organ Solidaritet, har Christensen på ett helt enkelt glänsande sätt gjort upp räkningen med de reformistiska syndikalisternas antibolsjevism och påvisat nödvändigheten av ett samarbete mellan syndikalismen och kommunismen på den Tredje Internationalens grund. Även om vi icke på alla punkter är fullt ense med författaren, har dock hans framställning ett så stort intresse och sådan aktualitet även för svenska förhållanden, att den förtjänar utförligt refereras, och vi skall därför i ett par artiklar återge hans huvudsynpunkter. Vi gör det desto hellre, som broschyren vittnar om en allvarligt genomtänkt åskådning, och den bör kunna på vederbörligt håll här i Sverige mana till

eftertanke och självprövning. Ty den syndikalism, som Chr. Christensen företräder, är så vitt skild från sin vanskapliga svenska namne som dag skiljer sig från natt.

Christensen betonar inledningsvis, att Moskvateserna redan gjort en god gärning genom att skilja mellan den ideologi, som blott talar om revolutionen och den, som positivt vill revolutionen. Genom världskrigets förskjutning av kapitalismens grundvalar har mellanståndpunkternas tidsperiod i arbetarrörelsens historia upphävts. Det har satt den sociala revolutionen på världens dagordning som ett praktiskt problem, som kräver sin lösning. Ur den orubbliga övertygelsen, att kapitalismen befinner sig i sin sista utvecklingsfas och att mänsklighetens ekonomiska och sociala existensförhållanden obönhörligt kräver av det nu levande släktledet inom arbetareklassen, att det skall realisera den sociala revolutionens problem, är Moskvateserna födda. Det är också från denna utgångspunkt, som författaren utreder frågan om kommunismens och syndikalismens inbördes förhållande, sett i belysning av vår tids socialekonomiska utveckling. Christensen framhåller vidare, att kommunismen och syndikalismen har samma grundåskådning: den materialistiska historieuppfattningen och läran om klasskampen. 'Väl vet jag – säger förf. – att med de anarkistiska elementen har inmängt sig i den syndikalistiska rörelsen en god del borgerlig ideologi, som väl icke har drivit det ända därefter att förneka klasskampen men som genom artiklar, broschyrer och föredrag ofta söker att tillägga den syndikalistiska rörelsen idealistiska och moraliska motiv och därigenom delvis förvirra begreppen. Men dessa ansatser att förfuska den materialistiska historieuppfattningen, som är ryggraden i syndikalismens stränga klasskampsprincip, förblir dock alltid konstgjorda påklutningar, som försvinner i syndikalismens praktiska, ensidiga intressekamp för lönarbetarna mot kapitalismen.'

Christensen undersöker därefter, om det föreligger någon skillnad mellan kommunismens och syndikalismens mål. Kommunismens mål sammanfattar han sålunda: avskaffandet av privatäganderätten till jord och produktivkrafter; införandet av gemensamhetsegendom till samma källor för det mänskliga samhällets existens, ödeläggande av staten som institution och princip; införande av lokalt självstyre så långt som produktionsmedlens utveckling och en jämn fördelning tillåter det. Författaren tillbakavisar talet om att kommunisterna skulle vara något slags statsocialister därför att de hävdar proletärstatens, den proletära diktaturens, nödvändighet som en övergångsform till socialismen. Redan Engels påvisade, att staten kommer att upphöra i och med socialistiska samhällsförhållanden, och i Moskvateserna heter det: 'Den kommunistiska Internationalen ställer som sitt mål att med alla medel, också med vapen i hand, kämpa för att störta den internationella bourgeoisin och att dana en internationell sovjetrepublik som övergångsstadium till den fullständiga tillintetgörelsen av staten'. Det skall då en god portion okunnighet eller fanatism till för att hävda, att kommunisterna vill utveckla sovjetstaten från att vara ett redskap mot kapitalismen under övergångsperioden till en bestående institution, när kapitalismens motstånd är brutet.

Vad är nu syndikalismens mål? Författaren erkänner, att det vilar en viss oklarhet däröver. Han kritiserar den anarko-syndikalistiska flygeln, som i fråga om sitt ideal sätter friheten över gemensamhetens plikter — en ståndpunkt, som dock det stora flertalet syndikalister torde avböja. Det verkliga uttrycket för syndikalismens mål är snarare den industriella kommunismen. Den uppmanar arbetarna att lämna de gamla fackliga organisationsformerna och organisera sig industriellt i stället. Alla arbetare på en arbetsplats sluter sig samman i en lokal organisation. Dessa lokala industriorganisationer sluter sig samman, var och en inom sin industri, till en organisation i varje land, och dessa nationella industriförbund sluter sig sedan samman till internationella industriförbund. Detta bör arbetarna göra ej blott därför, att det efter hand som kapitalet organiserar produktionen som en internationell industri blir en

nödvändighet för dem i deras dagliga kamp för tillvaron att bilda en internationell arbetartrust gentemot den internationella kapitalisttrusten, men också emedan det är deras revolutionära uppgift att uppbygga det socialistiska samhällets produktions- och distributionsorgan. Under uppbyggandet av detta praktiskt-organisatoriska jätteverk får den lokala industrisammanslutningen den största möjliga självbestämmerätt, men denna får under inga förhållanden kränka den industriella eller internationella solidariteten.

Christensen gör nu gällande att det icke finnes någon nämnvärd skillnad mellan kommunismens och den industriella kommunismens mål. Anarkisternas uppträdande å syndikalisternas vägnar är endast ett missbruk av den syndikalistiska rörelsens tolerans gentemot olika filosofiska riktningar, och deras rasande utfall mot den kommunistiska Internationalen, emedan denna vill bygga celler i fackföreningarna, kunde lätteligen vändas mot dem själva i deras förhållande till den syndikalistiska rörelsen.

I den följande framställningen underkastar Christensen syndikalismen en lika berättigad som sakligt stark kritik. Han dröjer därvid särskilt vid den franska syndikalismen. Man måste i fråga om denna skilja mellan reformistisk och revolutionär syndikalism. En mängd syndikat (fackföreningar och fackförbund) i Frankrike är reformistiska och förer, även om de står anslutna till den syndikalistiska landsorganisationen, en fullkomligt reformistisk taktik, en kamp analog med våra reformistiska fackförbunds och deras borgerliga förhandlingspolitik. Men även den s.k. revolutionära franska syndikalismen har under världskriget gjort bankrutt på samma sätt som den Andra Internationalen. Den slutade 1914 med att sända arbetarna ut i skyttegravarna. I stället för att organisera det sociala kriget gjorde sig C. G. T. (den syndikalistiska landsorganisationen) till redskap åt kapitalistklassen i det imperialistiska kriget. Och denna revolutionära syndikalism gjorde detta förräddararbete så bra, att dess främste representant Jouhaux på C. G. T:s kongress förra året kunde skryta med, att han kunde ha varit minister i den kapitalistiska regeringen, om han själv hade velat. Och C. G. T. deltar vidare i Nationernas förbunds sociala humbugsfilial: arbetsrådet!

Man har på sina håll — naturligtvis också bland våra hemmasyndikalister — prisat de franska syndikalisternas kongress, emedan den röstade mot samarbete med den politiska MoskvaInternationalen och hävdade, att fackföreningsrörelsen skall vara politiskt neutral. Med rätta karaktäriserar Christensen det som ett rent och klart komedispel att rösta för att man skall vara politiskt neutral och oavhängig av de politiska partierna, när man förut har gjort sig själv till ett politiskt redskap i borgarklassens hand såsom C. G. T. varit i förhållande till kriget och det kapitalistiska återuppbyggandet efter kriget.

Medan C. G. T. sålunda vägrade att samarbeta med den revolutionära kommunismen för att i stället fortsätta samarbetet med borgarklassen valde majoriteten också att godkänna samarbetet med den revolutionära syndikalismens bittra fiender — de reformistiska fackföreningspåvarna i deras självgjorda Amsterdam 'International'.

Författaren tillfogar dräpande, att de 'revolutionära' syndikalister i Danmark, som kan försvara denna majoritet, de bör i all anständighets namn snarast sluta fred med 'De samvirkende Fagforbund', ty att gå med Jouhaux under den ena armen och bekriga C. F. Madsen med den andra är en så avskryvärd komedi, att t.o.m. de fattigaste i anden icke undgår att få kväljningar vid åsynen av densamma. Håll till godo även herrar svenska syndikalister av Jensentypen!

Men icke blott den franska utan hela den europeiska syndikalismen lider av förvirring och kraftlöshet. Det är, säger Chr., vår toleransprincip, bristen på ett fast timrat program, mål, väg

och grundval, som här hämmar sig. Trots syndikalismens stora och mycket vidsträckta utbredning på den europeiska kontinenten har den endast en gång förmått att samla en tämligen lös internationell kongress, vars verkningar det ej finnes ett spår av i dag. Det fattas den enhetsideologi, som binder rörelsen samman. I Amerika har I. W. W. en sådan: den industriella kommunismen, och tack vare sin enhetsideologi och sin enhetsorganisation bestod den världskrigets hårda prov med sådan glans. Men författaren tycks tvivla på, att den 'sjuka europeiska syndikalismen' skall kunna avlägga sina nationella och individualistiska särdrag och sluta upp omkring den industriella kommunismen. De tyska anarko-syndikalisternas försök på en konferens i december månad förra året i Berlin att samla den syndikalistiska världsrörelsen som ett motdrag mot den farliga Moskva-Internationalen blev självfallet ett fiasko. Endast de fanatiska syndikalisterna i Sverige – säger han – som föredrar Amsterdam framför Moskva – kunde gå med till denna anarkistiska partibildning.

Nej, det är kommunismen, som har ledareskapet i den pågående klasskampen. Den intellektuella arbetarevärlden har redan avkunnat sitt högsta domstolsutslag därom. Icke en själ intresserar sig mera för anarkismens filosofi, knappt ens anarkisterna själva. De är fullt upptagna med kommunismen. Ingen intresserar sig för den socialdemokratiska reformismen. Socialdemokratin måste liksom anarkisterna hålla sin press levande genom sin kritik av kommunismen. Och även syndikalisterna i hela världen är för närvarande strängt upptagna med kommunismen. Några vill krig med den, andra vill samförstånd med den. Överallt rör sig den sociala diskussionen om kommunismen. Den är sinnenas andliga behärskare.

En av de punkter, som för ögonblicket djupast åtskiljer syndikalismen och kommunismen, är att den syndikalistiska rörelsen är en ekonomisk arbetarrörelse, medan Tredje Internationalen som representant för kommunismen är en politisk rörelse. Christensen visar, att denna åtskillnad emellertid beror på begreppsförvirring och dogmatik. Man gör på syndikalistiskt håll begreppet 'politisk kamp' likabetydande med 'parlamentarisk kamp' eller aktion, och på grund av denna förväxling framställs syndikalismen som motståndare till eller ligkiltig för den politiska kampen.

Den ekonomiska kampen blir emellertid en politisk kamp i samma ögonblick den riktar sig icke mot en del av överklassen utan mot hela överklassen som klass och därmed mot hela det kapitalistiska samhället. En generalstrejk t.ex. är en politisk kamp, även om den utgår från ekonomiska motiv. Den revolutionära syndikalismen är därför i djupare mening en politisk rörelse, emedan den i sitt uppställda mål: omstörtandet av kapitalismen och lönesystemets upphävande faktiskt riktar sig mot hela det borgerliga samhället. Det är därför ingenting annat än i barnsligt prat att vilja uppställa den ekonomiska kampen som en motsättning till den politiska kampen.

Christensen ger några belysande exempel härpå. Arbetarnas aktion i bostads- och arbetslöshetsfrågorna blir med nödvändighet politiska. Den riktar sig mot samhället, avser att tvinga detta att uppfylla sin plikt emot dem såsom medborgare. Deras aktion, på vilket sätt den än formar sig, från resolutioner och massdemonstrationer till expropriation av lägenheter och födoämnen, måste bli en politisk aktion, ty i de två första fallen måste de gå till den samlade överklassens, det borgerliga samhällets representant, staten, och i de senare fallen måste de komma i kamp med denna som representant för det borgerliga samhället.

Vid andra tillfällen åter kan det vara kampens betingelser, som direkt omlägger kampplatsen från arbetsplatsen till gatan. Under en svårt ekonomisk kris t.ex. då en stor mängd arbetare går

arbetslösa, är det naturligt, att arbetsnedläggelsen icke får någon större betydelse utan här blir gatan och massaktionerna den arbetareklassen påtvungna formen för kamp.

Alla former för aktion, använda av arbetarna mot den samlade överklassen – det borgerliga samhället – är politisk kamp, antingen aktionen utövas på arbetsplatsen eller gatan.

Men då kommer syndikalisterna med en ny invändning: man erkänner att den ekonomiska aktionen, när den riktas mot det borgerliga samhället, är en politisk aktion, och likaså att den vanliga politiska massaktionen på gatan är berättigad, men – säger man – det måste vara socialpolitiska aktioner och icke *partipolitiska*. Därmed menar man, att det icke får vara ett politiskt parti, som samlar massorna och leder aktionen i sitt namn.

Men nu är förhållandet det, att massornas aktion måste, för att ha mening, kraft och verkan, *organiseras*. Och organisationen måste, för att kunna fylla sin mission, ha ett program att samla massorna på, fatta beslut om framgångssättet, taktiken, samt införa disciplin. Men just genom uppfyllandet av dessa nödvändiga betingelser förvandlas organisationen till ett politiskt parti. Faktiskt blir också den syndikalistiska rörelsen själv så snart den för en socialpolitisk aktion, både av arbetarna och motståndarna betraktad och behandlad som ett politiskt parti. Kort och gott: varje socialpolitisk aktion blir i praxis en partipolitisk aktion. En stötsten för syndikalisterna gentemot Tredje Internationalen ligger i, att den senare upptagit den parlamentariska verksamheten som ett led i sin propaganda. Även Christensen står skeptisk gentemot parlamentarismen, men han bedömer dock frågan utan fanatism. 'Jag har aldrig fastnat i dogmer och beklagar de stackare, som antiparlamentarismen gått i blodet som en religion. De är oftast de mest negativa och omöjliga i klasskampens hela brokiga härskara', säger han med all rätt. Han tror emellertid, att Internationalen genom att upptaga denna agitationsform har givit opportunisten en plattform för utveckling, och att de stränga disciplinbestämmelserna icke skall förslå för att hindra en urartning Han framhåller som ett historiskt faktum, att de revolutionära arbetarna inhöstat de bittraste erfarenheter, så snart de lagt sin kamp på det representativa systemet som bro för att få inflytande i det kapitalistiska och borgerliga samhällets institutioner. Han hoppas därför, att den tämligen starka antiparlamentariska oppositionen inom Tredje Internationalen skall lyckas på en kommande kongress att få den parlamentariska aktionen – även om den uppfattas blott som agitationsmedel – struken från Tredje Internationalens arbetsprogram.

Denna önskan av vår danske kamrat må vara mer eller mindre from – det skall vi i detta sammanhang lämna ur räkningen. Vad som här är viktigare är att slå fast, att Christensen trots sin privata antiparlamentariska ståndpunkt starkt framhåller, att den syndikalistiska rörelsen som sådan icke är antiparlamentarisk. Den är likgiltig, varken för eller mot, non-parlamentarisk. 'Vår rörelse – säger han – kan ta ställning emot ett politiskt parti och dess parlamentariska verksamhet först den dag det kan dokumenteras, att partiets parlamentariska aktion skadar arbetarnas ekonomiska intressekamp och därmed vår rörelses fundamentala intressen som en revolutionär ekonomisk kamprörelse. På samma sätt kan den syndikalistiska rörelsen inträda i samarbete med ett parlamentariskt politiskt parti, när den inser att detta samarbete skall gagna arbetarna utan att skada den syndikalistiska rörelsen. Som exempel härpå framhålles samarbetet med den gamla fackföreningsrörelsen och den gamla socialdemokratin i Danmark under generalstrejkssituationen (kungakuppen) 1920. Frågan om samarbete med ett politiskt-parlamentariskt parti är sålunda – betonar Christensen – för syndikalismen icke en principfråga utan en lämplighetsfråga.

När det nu är ett faktum, att syndikalismen ingått i samarbete t.o.m. med den i grund komprometterande reformistiska socialdemokratin, då är det svårt att inse – måste man säga med författaren – varför den ej skulle kunna ingå i samarbete med den revolutionära III Internationalen, emedan denna har parlamentarisk aktion på sitt program, och det är ändå i en helt annan form än socialdemokratin!

‘Det resonemang emot ett sådant samarbete – fortsätter han – som för mig står som bäst motiverat, är det att den parlamentariska aktionen genom sina löften om reformer och frigörelse på denna väg försvagar arbetarnas intresse för och iver i den ekonomiska kampen. Denna invändning kan med rätta riktas emot ett samarbete med socialdemokratin men icke mot III Internationalen, vars parlamentarism går ut på att avslöja den parlamentariska reformhumbugen till fördel för massornas direkta aktion’. ‘Det är min plikt att se bort från min personliga uppfattning som antiparlamentariker och att se på saken som syndikalist, och som sådan kan jag icke inse, att Tredje Internationalens parlamentariska ståndpunkt kan vara något oöverstigligt hinder för en revolutionär enhetsfront i arbetarnas klasskamp.’

Den internationella fackföreningsrörelsen splittrades liksom andra Internationalen efter första världskriget. Komintern tog initiativet också till att bilda en ny facklig international den s.k. röda fackföreningsinternationalen. Den gamla fackliga internationalen reorganiserades och fick sitt säte i Amsterdam. Kampen mellan dessa båda riktningar den ‘röda’ och den ‘gula’ fackföreningsinternationalen var utomordentligt hård, vilket framgår av följande brev som Zinovjev skrev till Amsterdaminternationalens ledning. Brevet utstrålar en optimism och tro på den kommunistiska rörelsens väldiga inflytande bland arbetarmassorna som dessvärre saknade all grund vid denna tidpunkt. Det är emellertid ett tidsdokument som ger en god bild av de stämningar som präglade Internationalens ledning under de första åren efter ryska revolutionen.

Brev från Zinovjev till Amsterdaminternationalens ledning den 2.2-21

Politiken är i dag i tillfälle att in extenso återgiva Zinovjevs brev till Ledarena för fackföreningsinternationalen i Amsterdam. Brevet har följande lydelse:

‘Till hr Jouhaux, Paris, och till herrarna Fimmen och Oudeguest, Amsterdam.
Mina herrar!

Jag har mottagit edert brev, som ni sänt mig på den fackliga Amsterdam-Internationalens vägnar, och i överensstämmelse med eder önskan har jag översänt detta brev till den Kommunistiska Internationalens exekutivkommitté. Ni förklara, att ni tala på icke mindre än 30 miljoner organiserade arbetares vägnar. Tillåt mig att betvivla detta, mina herrar. Ni ha samma rätt att säga att ni tala å 30 miljoner organiserade arbetares vägnar som t.ex. Millerand, presidenten för den andra borgarrepubliken, som också räknat sig och visst också allt fortfarande räknar sig såsom socialist, har rätt att tala å de 40 milj:s vägnar, som utgöra Frankrikes befolkning, samma rätt som Ebert har att yttra sig å den tyska befolkningens vägnar. Nej, mina herrar! Ni kunna inte längre föra någon bakom ljuset. Verkliga förhållandet är, att ni icke tala å de 30 miljoner arbetarnas vägnar. Ni representerar en liten grupp fackföreningsbyråkrater, som i alla väsentliga frågor understödjer borgarklassen mot arbetarna. I edert brev begära ni att även om vi kritisera eder nuvarande ställning, vi dock skola förutsätta, att ni ha ärliga avsikter och äro besjälade av en allvarlig önskan att tjäna arbetarklassens intressen. Oaktat vi önska vara medgörliga, måste vi till vår ledsnad säga, att vi icke kunna tillmötesgå denna eder begäran. Det finns visserligen ledare inom eder gula

Amsterdam-International, som handla oegennyttigt och som uppriktigt tro att de tjäna arbetarklassens sak. Men det är icke dessa element, som har inflytande bland ledarna av Amsterdam-Internationalen. Dugliga män, som Albert Thomas, som Jouhaux, som den nyligen avlidne Legien, som den engelske förre ministern Henderson, som Vandervelde, Troelstra, Branting, som Renaudel, Noske, Sembat och andra av samma gestaltning, veta väl vad de åsyfta. Det är omöjligt att ni, som ha de mest skilda erfarenheter och mer än en gång varit medlemmar av borgerliga regeringar under tider, då borgarklassen befann sig i synnerligen stora svårigheter och absolut hade behov av arbetarna, det är omöjligt att inte ni skulle veta vad ni göra. Ni ha gått ifrån arbetarklassen, men ha för länge sedan med kropp och själ gått över till dödsfienden, till bourgeoisin. Detta blir mera och mera klart för befolkningens bredaste lager. Detta är orsaken till att fackförbund efter fackförbund i Frankrike, Tyskland och Amerika lämna edra gula led och gå över till den röda fackförbundsinternationalen, som bildats i Moskva.

Ni ha blivit oroliga och nervösa, emedan ni känna, att marken sviktat under edra fötter. På samma sätt som de politiska partierna under loppet av de bägge senaste åren, det ena efter det andra, lämnat den Andra Internationalen, så skola även fackförbunden lämna den gula Amsterdam-Internationalen. Det är lika säkert som att det efter natt kommer en morgon, lika säkert som att proletariatet skall segra över den bourgeoisin, som ligger eder så varmt om hjärtat.

Den röda fackliga internationalens första världskongress har inkallats till den 1 maj 1921 i Moskva av det internationella fackföreningsrådet i samråd med exekutivkommittén för Kommunistiska Internationalen. Varje förbund, som allvarligt beslutat sig för att kämpa mot bourgeoisin, har inbjudits till denna kongress. Vi uppställa inga andra krav än detta enda: att de fackförbund, som önska deltaga i vår kongress, allvarligt önska bekämpa världsimperialismen och följaktligen dess agenter, den gula Amsterdam-Internationalen, och ni skall få se, borgare, att denna de röda fackförbundens första världskongress skall bli en triumf för den Tredje Internationalen, det kommer att beteckna ett avgörande slag mot den förrädiska International, som grundats i Amsterdam. Alla edra aktioner, alla de förbannelser ni utslunga mot oss, alla de tjänster ni göra världsimperialismen skall endast tjäna till att stärka den III Internationalen och bidra till att den världskongress, som inkallats till den första maj, skall bli en succés.

Edert brev innehåller ett praktiskt förslag. Ni föreslå att ge vår organisation en mer detaljerad upplysning om edert arbete på basen av ömsesidiga intressen. Det låter, som om ni ville öppna en detaljerad diskussion med oss om edra och våra principer. Tillåt mig säga eder, mina herrar, att exekutivkommittén för den Kommunistiska Internationalen fattat följande enhälliga beslut:

Exekutivkommittén för den Kommunistiska Internationalen och även det Internationella fackföreningsrådet ha på förslag av mig enhälligt beslutat att gå med på en offentlig debatt med eder. Vi veta mycket väl, hur obetydligt edert inflytande är över de proletära massorna. Å andra sidan är edert inflytande betydligt i de borgerliga ministerkretsarna. Vi betvivla inte ett ögonblick, att hr Jouhaux skall kunna påverka Millerand, om det skulle anses önskvärt, att ordföranden för Kommunistiska Internationalen skulle komma till Paris för att upptaga en offentlig diskussion med Jouhaux, och han skulle säkert kunna utverka tillåtelse härtill. Det är högst sannolikt att Henderson skall vara i stånd att uppnå samma resultat i England och Troelstra detsamma i Holland. Det framgår härav, att Tredje Internationalens exekutivkommitté föreslår, att från och med omkring den 1 februari i år upptaga offentliga

diskussioner för arbetarna i Paris, London och Amsterdam, samt andra europeiska huvudstäder.

Det kommer icke att bli svårt för eder, mina herrar, att utverka att vårt förslag bifalles. Ni skola helt säkert få hjälp av Nationernas förbund, som är vänligt stämt mot eder, samt Internationella arbetsbyrån, som utgör den förenande länken mellan den gula Amsterdam-Internationalen och Nationernas förbund. Överväg detta så fort som möjligt inom edra egna kretsar, d.v.s. bland Amsterdam-Internationalens byråkrater, och dryfta frågan med borgarrepublikernas inrikes- och utrikesministrar. Lämna oss därefter svar. Vi skola tåligt vänta på detta svar, i det vi inse hur svår ställningen är för eder. Vi gissa, att edert brev, som vi nu besvara, icke är att betrakta såsom resultat av gynnsamma förhållanden.

Mottag våra beklaganden med anledning av att edra led så fort avtunnas och varen försäkrade om att de mest upplysta arbetarna i hela världen förstå att värdesätta eder och ha nu kommit till klarhet om, att för att övervinna imperialismen måste de också först segra över den gula organisation, som kallas den fackliga Amsterdam-Internationalen.

Petrograd den 16 januari 1921.
Zinovjev.

Försvaret av den nya sovjetstaten och den ryska revolutionen uppfattades som en viktig angelägenhet inom det nybildade vänstersocialdemokratiska partiet. Detta försvar riktades mot både den rent borgerliga pressen och den socialdemokratiska som så gott som omedelbart ställde sig negativ till oktoberrevolutionen.

Föreliggande text är hämtad från ett tal som Z. Höglund höll på Stockholms socialdemokratiska vänsterkommun 9 dec 1918. Föredraget gavs senare ut i broschyrform under titeln 'Det stora Förräderiet'.

Tal av Z. Höglund

En svart dag

Den 7 dec. 1918 är i dubbel bemärkelse en svart dag i svensk politisk historia. Då begicks två nesliga dåd, vars skam länge skall vila tung över sina upphovsmän: *Sveriges brytning med den ryska arbetarrepubliken*, det är det ena dådet, och det andra heter *den liberal-socialistiska kapitulationen för högern i för fattningsfrågan*. Det existerar ett klart inre sammanhang mellan dessa båda händelser, och det är mer än en tillfällighet att de inträffade samtidigt; båda är ett led i den kontrarevolutionära politik, som det liberalsocialistiska blocket företräder lika mycket som högern och vars taktik är att söka splittra och förlama arbetareklassen, nationellt och internationellt, ty endast därigenom möjliggöres det kapitalistiska våldets fortvaro. Genom brytningen med Ryssland, vill man försvåra och om möjligt förhindra samarbetet mellan det ryska och det västerländska proletariet; genom uppgörelsen med högern i författningsfrågan bevaras borgfredseländet och garanteras därmed en fortsatt splittring av den svenska arbetareklassen, som blott kampen men icke sömnen förmår att ena. Därför jublar i dag allt vad reaktionärt och kontrarevolutionärt heter i detta land; skatorna skrattar över det lyckade putset; jobbarna som för en månad sedan gömde sig i sina håll vågar sig åter fram i dagsljuset; spekulationspapperen på börsen stiger; ur varje patriotiskt bröst går en lättnadens suck; gud ske tack och lov, att det är över för den här gången, och – Fosterländska Ungdomsförbundet inställer skyndsamt sitt tillämnade protestmöte på Cirkus mot författningens demokratisering. Det blev överflödigt!

Brytningen med Ryssland

Lögnkampanjen mot bolsjevismen

Brytningen med Sovjet-Ryssland har länge förberetts genom *en systematisk förtals- och hetspropaganda mot den ryska arbetarrepubliken*, en propaganda som rasat allra värst i den liberala och högersocialistiska pressen. Om Oscar Wilde, den spirituelle engelske författaren på 90-talet, levat ännu skulle han ej ha behövt klaga över att lögnen råkat på förfall och rekommenderat som botemedel mot detta missförhållande massspridning av en populär katekes i ämnet: När och var skall man ljuga. Wilde sade att 'lögnen är själva grundvalen för ett bildat samhälle'. Man behöver blott läsa Dagens Nyheter och Socialdemokraten för att då förstå, i vilket bildat samhälle vi lever. Den politiska lögnen har i kampen mot bolsjevismen upplevat en formlig renässans. Dag ut och dag in vältrar det över oss av från Ryssland förrymda kontrarevolutionärer, gulascher och alla möjliga arbetsskygga och tvetydiga existenser en flod av osanningar och karrikatyrartade förvrängningar över läget i Ryssland, och begärligt – med en utsvultens lystenhet – slukas detta andliga lungmos, ofta nog kryddat med någon inhemsk tillsats, av 'Socialdemokraten' och gelikar. Denna tidning slog väl, som dess norska namne härom dagen erinrade om, rekord i kontrarevolutionär agitation, när den i somras gjorde bolsjevikerna ansvariga för – koleran i Petrograd. Bolsjevikerna ej blott sprider kommunismens för klass-samhället dödliga gift utan ock fysiska farsoter! När sådana och liknande otroliga dumheter kan dagligen serveras vårt folk i största delen av den svenska pressen, då får man ju ej förvåna sig över det stora antalet politiska idioter, som tror att Ryssland är Inferno själv och att bolsjevikerna är en skara rövare och banditer, ingenting annat. Den verkliga sanningen når dem aldrig.

1922 grep den fascistiska rörelsen makten i Italien. Dess maktövertagande innebar framförallt ett allvarligt nederlag för den socialistiska rörelsen som därmed visat sin oförmåga att utnyttja den sociala oro som präglat Italien under början av 20-talet. Fascismen riktade sin spjutspets mot den radikala arbetarrörelsen och hämtade sitt stöd från den vid tiden hårt pressade medelklassen. Sedan den väl visat sin förmåga att ta kål på arbetarrörelsen fick den emellertid stöd även från storborgerliga kretsar.

Med anledning av händelseutvecklingen i Italien skrev Z. Höglund en liten pamflett som sökte rikta den svenska arbetarklassens uppmärksamhet på risken av en liknande utveckling i vårt land.

Fascismen kommer! Vad gör Sveriges arbetare till sitt försvar?

Sveriges borgarpress prisar fascismen

Borgarpressen, som nu ryggat tillbaka för att öppet erkänna sin anslutning till tanken på en svensk fasciströrelse, har likväl berett marken för densamma genom att i den mest sympatiska dager framställa den italienska originalupplagan. För ett år sedan skrev exempelvis den nu avdöde författaren Algot Sandberg i Stockholms Dagblad en serie artiklar över den italienska fascismen – en nästan religiös hymn till denna mördarorganisations ära. 'Varför finnes vi'? frågade sig fascisterna. 'Vi är inga talare, men vi har armar och händer, vi har revolverar ...' Och sedan gav han en bloddrypande och hänförd skildring, hur 'det anställdes formlig jakt efter kommunisterna och de sköts ner var de träffades på', O.s.v. i den stilen. Stockholms Dagblad är visst inte ensamt om detta förhållande utan det anförda är typiskt för så gott som hela borgarpressen. Hur har den förresten reagerat mot Mussolinis statskupp? Jag behöver inte ens tala om tidningar som Allehanda och Svenska Dagbladet. Men även de liberala tidningarna genererar sig inte. Dagens Nyheter tycker att 'fascisterna gjort landet en stor tjänst genom att definitivt slå ned den italienska bolsjevismen', och den humanistiska

Karlstadstidningen påstår, att 'den regim, som nu inletts i Italien, är främst att betrakta som folkmajoritetens naturliga reaktion mot de kommunistiska äventyrligheterna'. När så lögnaktiga framställningar till allmänhetens förvillande sprides även av den liberala pressen, så är tendensen tydlig. Och när en Allehanda dag ut och dag in hetsar sin publik mot arbetarnas 'klassmedvetna lumpenhet' – att inte vilja svälta ihjäl! – så är det inte så stor skillnad mellan den och Adlercreutz. Tidningar som Allehanda och Stockholms Dagblad odlar systematiskt den jord, ur vilken fascisterna i Sverige 'hämtar sin andliga näring.

Samhällshjälp och officers-strejkbryteri

Början till en fascistisk rörelse har vi för övrigt redan tidigare i den s.k. samhällshjälpen, som under sitt vackra och neutrala namn riktar en förrädisk spets mot arbetareklassen.

De skånska officerarnas strejkbryteri är även ett symptom att beakta. Och kanske ännu anmärkningsvärdare är det raseri, som anfäktat borgarpressen inför den socialdemokratiska försvarsministerns ingripande i saken. Strejkbryteriet betraktas redan som en helig uppgift för officerskåren, och ve den som vågar protestera mot att de av staten avlönade officerarna icke skulle ha rätt att tjäna sig en extraslant genom att ta brödet ur munnen på arbetarna. Spiorna till en fascistisk rörelse finns sålunda även i vårt land, och vad som är gjort i hemlighet är säkert mera än vad som synes. Faran är där, och frågan är hur arbetarklassen bäst skall möta denna fara. Vi kommunister har aldrig gjort oss några illusioner om att borgarna snällt och beskedligt skulle finna sig i att bli exproprierade av socialismen, när den fått parlamentarisk majoritet. Vi har därför framhållit nödvändigheten för arbetareklassen att jämsides med den parlamentariska frammarschen skapa sig andra maktmedel till sitt värn i farans stund. Vi har sagt: vi önskar icke våldet, men våra fiender kan komma att påtvinga oss det, och det gäller att vara beredd.

Demokratin förslår ej att värna arbetareklassen

Högersocialisterna har bekämpat denna tanke, sägande att demokratin är nog, det är den riktiga vägen till socialismens förverkligande. Men i samma ögonblick, som demokratin skulle föra dithän, respekteras den icke längre av den kapitalistiska minoriteten. Det är då Adlercreutz statskupp-planer får aktualitet. Detta ögonblick är visserligen ännu icke inne i vårt land. Branting har som bekant nyligen hänvisat socialismens förverkligande till en avlägsen framtid, närmast ställt den under evighetens synvinkel, nästan på andra sidan jordelivet, som prästerna med saligheten. Och hans trogne partisekreterare – alltid mer konungsk än konungen själv – har gett ut en kampparoll mot kommunismen, alltså mot socialismens förverkligande. Arbetarörelsen i Sverige är ännu ingen makt i socialistisk mening. Den är på sin höjd början till en makt. Den saknar i stor utsträckning det självmedvetande och den klasskänsla, som skulle vara dess styrka. Den politik, som regeringen bedriver, är en ytterst försiktig reformpolitik. Undfallenheten för de borgerliga klasserna är stor och genomgående. Men när trots allt detta de borgerliga klasserna redan börjar organisera ett väpnat och målmedvetet motstånd mot arbetareklassens sakta fredliga frammarsch, så kan man förstå, hur rasande hänsynslöst detta motstånd skall bli, om det på allvar gäller de kapitalistiska privilegierna. Vid klasskampens tillspetsning förslår den borgerliga demokratin klassfredsmetoder icke långt.

Armén som arbetarevärn

Per Albin Hansson erkänner det indirekt, när han talar om att armén skall vara redo att försvara demokratin. Gott, kan armén tjänstgöra i stället för en arbetarebeväpning för att skydda demokratin och socialismen, så har vi kommunister naturligtvis ingenting däremot. Men tankegången är ju då i sina yttersta konsekvenser precis densamma som hos oss, och då

vet jag inte varför den högersocialistiska pressen med sådan frenesi avvisar tanken på att i tid förbereda massorna på en eventuell nödvändighet att med vapen i hand försvara sina intressen och sin rätt mot en reaktionär kupp. T.o.m. de tyska högersocialisterna förklarar öppet, att de kommer att försvara republiken med vapen i hand gentemot kontrarevolutionära strävanden. Vi kommunister skall naturligtvis gärna stödja arméns övergång till en folkmilis, där den rent militära kadaverdisciplinen gett rum för en medborgaranda i den verkliga demokratin och socialismens tecken till skydd mot alla reaktionära anstormningar. Men då måste regeringen först ränsa ut ur armen sådana öppet kontrarevolutionära element som denne Adlercreutz – att det finns många hans gelikar har Soc.-D. själv vittnat om. Menar högersocialisterna allvar med sin antimilitära agitation, som nyss fick Per Albins välsignelse, har vi således funnit ett område där våra vägar mötas oavsett meningsskiljaktigheter i övrigt.

Ett nytt 1914?

Men även rent politiskt måste arbetarna vidtaga åtgärder för att möta den uppmarscherande reaktionen.

Fråga är, om vi ej går till mötes ett nytt 1914.

Fråga är, om Adlercreutz' artikel icke var den för tidigt utsända signalen, den Hedinska trumpetstöten, till vad som komma skall, fast det ännu behöver någon tid på sig för att mogna riktigt. Mycket i borgarpressen antyder en förestående kupp i stil med borggårdskuppen 1914. Allt mer ursinnigt pågår skallet mot arbetareklassen och på sistone även mot regeringen. Högern känner sig ha luft under vingarna genom landstingsmannavalens utgång och den brinner av otålighet att åter få ta hand om regeringsstyret. Den vill upphäva åttatimmarslagen och stärka militarismen – det är dess närmaste politiska mål, på samma gång den på det ekonomiska området pressar arbetarna allt mer tillbaka. Det gäller för arbetarna att mot dessa planer resa ett beslutsamt motstånd och det kan endast ske genom den proletära enhetsfronten.

Proletär enhetsfront

Högersocialisterna har hittills avböjt denna paroll av rädsla för sina närmaste borgerliga grannar – liberalerna. Massorna måste tvinga dem att uppge en så farlig taktik. Varje klarsynt arbetare måste finna, att det nuvarande läget i Sverige som annorstädes är så kritiskt att det fordrar en kompakt sammanhållning mellan arbetarna om dagens krav med bortseende från teoretiska och dogmatiska skiljaktigheter. Vi kommunister är också beredda att inträda i en gemensam kamp med övriga arbetare på denna grundval. Vi står kritiska i mycket, ifråga om den borgerliga demokratin och i fråga om regeringen. Men vi är beredda att delta i försvaret av dem gentemot reaktionen. Fascisterna vill en utveckling bakåt av demokratin – vi vill en utveckling framåt. Den italienska arbetareklassens olycka var, att den stod splittrad och därför villrådig i det kritiska ögonblicket. De reformistiska ledarna hade invaggat den i klassfredsillusioner och därigenom berövat den dess kampkraft. Det är en lärdom som icke borde glömmas av Sveriges arbetare, medan ännu tid är att besinna dess innebörd.

Det finns ett gammalt romarord, i vilket jag till sist vill sammanfatta denna lärdom:

‘Ödet leder den som vill men drager i fördärvet den, som inte vill.’

Den tyska frågan 1921 var en av de första allvarliga striderna inom Internationalen. Dess upprinnelse var partisprängningen i Italien samma år och den resulterade slutligen i nederlaget i revolutionsförsöket i mars 1921. Den svenska kommunistiska pressen informerade sina läsare om denna händelseutveckling och sökte klargöra vari tvisten inom

det tyska partiet egentligen bestod. Dessvärre visar följande informationsartikel att den svenska partiledningen stod lika frågande och villrådig inför dessa frågor som partiet i övrigt. Dess hopp ställs med förvånande naivitet till Kominterns exekutivkommitté som man föreställer sig skall ordna allt till det bästa.

3.3-21:

Schismen inom tyska kommunistpartiet

Anledningen: skilda ståndpunkter om ställningen till striden i Italien

Tyska kommunistpartiets korrespondensbyrå har utsänt en längre detaljerad redogörelse för den inre konflikt, som förut kort omtalats i svenska pressen och som hade till resultat att ett antal förutvarande centralutskottsledamöter utträdde ur styrelsen.

Vid centralutskottets möte, som hölls i Berlin 22-24 febr., höll först vår partivän dr Levi ett längre anförande, vari han upptog till behandling den motsättning, vari han och några andra ledande kommunister råkat till internationella exekutivkommittén. Bl.a. vidrörde han italienska partisplittningen och reagerade emot, att man från Moskva fordrat avsöndring från rörelsen av Serratis grupp, som dock stode helt på Moskvans grund, en åtgärd som i detta ögonblick, då vi kommit in i aktionens skede, kan bli ödesdigert. Mot Levi talade Marbocki och Stöcker, som konstaterade att sedan sex månader Serrati och hans folk ej gjort det minsta för att i Italien genomföra Moskva-kongressens riktlinjer. Även denna grupps hållning i andra frågor rättfärdigade fullständig brytning med den, så som skedde i Livorno.

Beträffande upptagandet av K. A. P. D. (det fristående Kommunistische Arbeiter-Partei Deutschlands) som 'sympatiserande' parti i Tredje Internationalen antog centralutskottet en resolution, vari detta upptagande kritiserades och tas bestämt avstånd från K. A. P. D:s för tyska proletariatet skadliga verksamhet.

I fackföreningsfrågan uttalades, att för Tysklands vidkommande ej utan vidare bör upptas syndikalistiska o.d. element i den röda fackliga Internationalen och att tyska kommunistpartiet kan tillstyrka upptagandet av fackföreningar i Tyskland endast så tillvida som det rör element, som avsöndrat sig före den röda fackliga Internationalens grundläggande. Partiet anser det nödvändigt att det i varje fall tillfrågas innan sådan organisation upptas.

Den italienska frågan gick härefter till omröstning. Med 28 röster mot 23 avslog centralutskottet ett av styrelsen utarbetat resolutionsförslag i sex punkter och antog därefter på förslag av Stöcker och Thalheimer med samma röstetal det framlagda förslaget utom punkterna 4 och 5, vari erkännes att en del av Serratis folk kan vara lämpat för samarbete och uppmanas till samling med dessa element. I stället infogades en punkt av innehåll, att Serratigruppen i olika avseenden ej är lämpad för samarbete på grund av vankelmod och oklarhet, italienska kommunistpartiet är den enda organisationen för de klart kommunistiska arbetarna i Italien och den enda som kan erkännas av broderpartierna. Tyska centralledningen godkänner därför Moskva-exekutivens klara kampställning mot Serrati-gruppen.

Efter omröstningen förklarade Klara Zetkin och Levi, att de ej kunde efter detta beslut kvarstå i centralledningen. Till dem slöt sig med avsägelse också Ernst Däumig, Adolph Hoffman och Otto Brass. Sedan man gemensamt förhandlat vidare, publicerade de fem nämnda partivännerna en förklaring till undvikande av att deras utträde ur ledningen skulle kunna av fienden vantolkas. Häri betonas den enighet, som alltjämt råder i de tyska kommunisternas

läger om nödvändigheten att strängt avsöndra sig från alla reformister och opportunisterna. Men den metod, som av Moskva-Internationalen brukades i Italien kom ej att befördra bildandet av kommunistiska masspartier utan skulle göra de kommunistiska partierna små och inflytelösa. Den väg man inslagit på är ödesdig. Den antagna Stöcker-Thalheimerska resolutionen, som godkänner Moskvaexekutivens åtgörande i detta fall, kommer att medföra stora svårigheter för tyska kommunismen i framtiden. Utträdet ur partiledningen betyder emellertid ingalunda avstående från arbete i partiets tjänst. Samtliga avgående ämna med all kraft som enskilda soldater i ledet fullfölja kampen för Moskva-Internationalen och kommunismen.

Mot 4 röster antog här efter centralutskottet en förklaring, vari detta anger som sin uppfattning, att Moskva-exekutiven handlat riktigt i italienska frågan, och beklagar de fem partikamraternas utträde; dessa kom dock att inse sig ha haft orätt när bara Moskva-exekutiven hunnit klarlägga sin ställning.

Efter några reservationer i detalj från enstaka utskottsmedlemmar valdes i de fem avgångnas ställe som sekr. Paul Fröhlich, Ernst Meyer, Paul Böttcher och Max Sievers, som bisittare Wegman, som partiordförande Stöcker och Heinrich Brandler.

Utskottet har beslutat utse Koenen och Heckert som medlemmar i Tredje Internationalens exekutivkommitté.

III. Sprängningen av det Vänstersocialdemokratiska partiet 1921

I den partistrid som utbröt 1920 och avslutades vid kongressen 1921 med anledning av Kominterns 21 teser (villkor för anslutning till Internationalen) utväxlades många hugg och slag. Trots allt är det frapperande att striden hölls i så lugna former som faktiskt var fallet. Jämför man 1921-års partistrid med den som ägde rum 1924 framstår kontrasterna bjärt. Givetvis hänger detta samman med att den partiledning, med Höglund och Ström i spetsen, som förordade ett inträde i Internationalen, på de 21 tesernas villkor, var medveten om de risker och svårigheter som var förknippade med detta steg och som den oppositionella Vännerström-riktningen i partiet framhävde. Politiskt stod fortfarande Höglund och Ström mycket nära en vänstersocialdemokratisk ståndpunkt och kände sig befryndade med Vännerström-riktningen i detta avseende, medan den vänsteristiska ox-kommunismen var dem främmande. Föreliggande text som behandlar partiets ställning i förhållande till de 21 teserna, andas just denna ambivalens och på en rad punkter gör Höglund reservationer mot teserna som uttrycker hans skepsis. Framförallt gäller det avsnittet som behandlar läget i andra partier och där han alltför optimistiskt bedömer möjligheten av samförståndslösningar mellan exekutiven och respektive nationella sektionaledningar. Efterhand som dessa bedömningar visade sig felaktiga blev självfallet Höglunds och Ströms inställning till centralisationen inom K. 1. alltmer negativ.

Texterna är hämtade dels från ett inledningsanförande som Höglund höll på Stockholms vänsterkommun och som senare trycktes under titeln 'Vänsterpartiet och Moskvavillkoren', dels från en broschyr av Fredrik Ström.

Z. Höglund: Vänsterpartiet och Moskvavillkoren

Å Tredje Internationalens första kongress 1919 uppdrogs de allmänna programmatiska riktlinjerna för dess verksamhet, och på denna grund var det som vårt parti förra året anslöt sig till den Kommunistiska Internationalen utan förbehåll. Vad som nu skett på Moskvakongressen är en närmare detaljerad utformning av dessa allmänna principer i teserna om de kommunistiska partiernas roll, om parlamentarismen, fackföreningsrörelsen, nationalitetsfrågor O.s.v. Det måste medges, att det är

ett helgjutet verk

som här träder fram för våra ögon, en storartad skapelse av marxistisk teori och revolutionär praxis, jämförlig i betydelse med det tyska Erfurterprogrammet på sin tid, som blev ett mönster för hela den internationella socialdemokratien.

Vad vi här närmast har att behandla är emellertid de 21 villkor, som av Moskva-kongressen uppställdes för partiernas anslutning till Tredje Internationalen. Varför har man uppställt dessa villkor? Det beror på den attraktionskraft som Tredje Internationalen haft på många socialistiska partier av oklar karaktär. Andra Internationalens fullständiga bankrutt och sönderfallande skapade en mängd hemlösa parti-existenser, som skämdes för sällskapet med Scheidemann och konsorter men därför ingalunda var kommunistiska. Sådana var till ex. de tyska oavhängiga, det franska socialistpartiet, det engelska I. L. P., de schweiziska, spanska och tjeckiska socialistpartierna, och t.o.m. den österrikiska socialdemokratien har börjat visa sig tveksam. Hos flertalet av dessa har framträtt en stark strömning för inträde i Tredje Internationalen. Men de räkna inom sig så skiftande element, ofta ganska långt åt höger, att deras anslutning utan vidare skulle medföra

riskerna av en urvattning

av Tredje Internationalen. Det är med hänsyn härtill, som de 21 stränga villkoren tillkommit, genom vilka man vill skydda den nya Internationalen mot en sådan fara och lägga en stark varaktig grund för densamma.

Jag är ense med de principer, som ligga till grund för dessa betingelser, men jag vill ingalunda bestrida att några av dem kunna ge anledning till tvekan och att framför allt en del formuleringar är svaga och kan föranleda missförstånd. Särskilt måste man också beklaga, att förslagen i de olika frågorna ej på förhand utsänts till resp. partier och där kunnat prövas före kongressen, så att ombuden fått mandat i överensstämmelse härmed. Detta har emellertid berott på tekniska svårigheter, som varit oöverstigliga. Men man måste eftersträva att för framtiden bättre förberedelse i detta avseende äger rum.

Vennerströms kritik

Men om ock en del kritik ingalunda är oberättigad och om invändningar på en del punkter helt visst låter göra sig, så måste man på det skarpaste reagera mot de former denna kritik tagit sig i Vennerströms artiklar i Nya Norrland. Det är en otämjd vildhet och obalanserat raseri i uttrycken, som kommer en att häpna. 'Pennans djävul' tycks ha gjort honom alldeles desperat. Hans artiklar vimla av de grövsta överord och rena oriktigheter.

Vennerström börjar med att tala om den 'taktiska tystnaden' under valrörelsen. Utan att ta reda på sakförhållandet tar Vennerström lögnen i den hög-socialistiska pressen för gott och bygger på den sitt första angrepp. Eller se, hur han t.ex. utnyttjar episoden med det beryktade

brevet mot Ledebour i Tyskland. Att en anonym person – kanske en provokatör eller en sinnesrubbad – hotar Ledebour till livet på grund av hans ställning till Tredje Internationalen – det framställs i Nya Norrland, som om Ledebour hotats med arkebusering av den kommunistiska riktningen! Sådant skrivsätt är en grov illojalitet. Vennerström förklarar, att det nu gäller 'partiets vara eller icke vara', dess sprängning och tillintetgörande, det sägs att här riktas ett 'dödshugg' mot våra idéer och en 'mördarehand' mot vår rörelse o.s.v. Jag får tillfälle att under framställningens gång konfrontera dessa skräckmålningar med verkligheten.

Jag övergår nu till att granska de 21 villkoren punkt för punkt.

De kommunistiska partiernas propaganda

Punkterna 1, 4, 5, 6 och 9 gälla partiernas propaganda, som man fordrar skall ha en verkligt kommunistisk prägel och motsvara den Tredje Internationalens beslut och program. Ingen kan väl i princip motsätta sig detta krav. Då blir frågan den: Skola de redaktörer och andra funktionärer, som haft eller ha en avvikande mening, utan vidare 'fockas' som Vennerström skriver. Naturligtvis måste man av redaktörerna och funktionärerna fordra lojalitet mot fattade beslut, det måste varje organisation kräva av sina förtroendemän. Men att stadgandet skulle innebära, att alla, som ej tidigare varit kommunister, skulle avskedas, är oriktigt. Det har Sinovjev själv sagt på en förfrågan härom i det kongressutskott i Moskva, där villkoren förberedelsevis behandlades. Jag tror ej, att denna punkt behöver bereda några svårigheter. Ty utgå vi från en gemensam grundåskådning, sammanfattad i Tredje Internationalens program, bör det väl knappt kunna föranleda några samvetsbetänkligheter för någon att i organisatoriska och detaljfrågor underordna sina eventuella separatmeningar under ett av en kongress fattat beslut. Man måste kunna 'disciplinera sin övertygelse', sade redan Mirabeau, det är: Man måste, när man tillhör ett parti, kunna i det helas intresse bortse från smärre skiljaktigheter –det är just organisationsidéns förutsättning.

Agitationen för våra idéer inom armén, på landsbygden, mot socialpatrioterna och nationernas förbund, i fackföreningarna, de kooperativa föreningarna och andra massorganisationer är en sak, som alla äro ense om och varom ej behöver särskilt ordas.

Vår ställning till fackföreningsrörelsen

Vad beträffar punkt 10 om vår ställning till den fackliga Amsterdam-Internationalen har på en del håll ett svårt missförstånd gjort sig gällande. Man har trott, att den 'brytning' med Amsterdam-Internationalen, varom det talas, skulle innebära en uppmaning att överallt spränga de fackliga organisationerna, där de ej kunna fås över på en kommunistisk linje. Detta är fullkomligt felaktigt. Vad man åsyftar är att skaffa en ny *ledning* för den fackliga Internationalen i stället för den i Amsterdam, som blott är ett annex till Nationernas förbund. Man vill sålunda, att de fackliga landsorganisationerna och de fackförbundsinternationaler, som nu höra till Amsterdam, i stället skola ansluta sig till den nya röda fackliga centralen i Moskva. Men man motsätter sig på det bestämdaste att spränga vare sig landsorganisationerna, fackförbunden eller de lokala fackföreningarna. Detta finnes klart uttryckt i de särskilda teser om fackföreningsrörelsen och driftsråden, som kongressen antog. Där heter det tvärtom, att 'varje konstlat försök till skapande av särskilda fackföreningar utgör en ofantligt stor fara för den kommunistiska rörelsen'. Det är kommunisternas plikt att stå kvar även i reaktionära fackföreningar för att där verka för sina idéer. Sinovjev har likaså betonat, att vi ej få lösgöra oss från fackföreningarna. Och med vilken oerhörd skärpa har icke Lenin dragit i härnad mot de tyska vänsterkommunisternas splittringssträvanden på detta område. Lenin stämplar i sin bok om 'Radikalismen, kommunismens barnsjukdom', dessa strävanden att bygga upp nya, konstruerade 'arbetarförbund' som 'en löjlig, barnslig dumhet',

och han säger: 'Att icke arbeta inom de reaktionära fackföreningarna betyder att överlämna otillräckligt utvecklade eller efterblivna arbetarmassor åt inflytandet av reaktionära ledare, inflytandet av bourgeoisies agenter, arbetarearistokratin och de förborgerligade arbetarna.'

Härmed är tydligt klarlagt, att Moskvateserna icke avser någon sprängning av de bestående fackliga organisationerna.

Centralisering och demokrati

Jag kommer nu till frågan om centraliseringen, punkt 12 och delvis 9, 11, och 16.

Man säger, att centraliseringsprincipens förverkligande strider mot vårt partis konstitution, de demokratiska grundlagarna. Men detta gäller mer dess bokstav än anda.

Vennerström klagar i sina artiklar bitterligen över, att dessa paragrafer skulle hindra 'åsikts- och rörelsefriheten' i partiet, den 'andliga friheten' skulle dödas osv. Det ser ut, som om man ville göra denna 'rörelsefrihet' för var och en att tala och handla som han vill till det centrala i vårt parti. Men Vänsterpartiet är ingen diskussionsklubb för skilda socialistiska riktningar utan en kamporganisation för den sociala revolutionens genomförande – detta måste vara den ledande synpunkten även när vi bestämma formerna för partiets inre organisation.

Vennerström hänvisar till 1917. Hur var det då, när vi bildade partiet, frågar han, och tillägger att det råder 'en oförsonlig fiendskap' mellan Moskvabesluten och Vänsterpartiet av 1917.

Det är nu en sanning med modifikation. Varför vi sprängde oss ut ur det gamla partiet, var icke av anarkistisk motvilja mot partidisciplinen i och för sig eller mot makt-centraliseringen utan det var därför, att den gamla socialdemokratins ledning utnyttjade sin makt till att hindra den socialistiska idékampen för att i stället driva reformistisk politik. Det var därför, att denna partidisciplin i t.ex. munkorgsstadgans form lade en död hand på den revolutionära klasskampen, som vi reagerade. Och den konstitution, de 'demokratiska grundlagarna' vi gav vårt parti, var intet självändamål utan avsedda som en garanti mot partiets förflackning och till bevarande av dess kampduglighet.

Ett politiskt parti är intet granitblock, som i orubbligt och oföränderligt majestät står genom tiderna. Det är en organisk växt, som utvecklas och växlar utseende under påverkan av årstider och naturförhållanden, bildligt talat. Vi ha lärt oss åtskilligt sedan 1917 och det har hänt mycket sedan dess. Erfarenheten från vårt eget land och i än högre grad från de länder, där revolutionens stormar dragit fram, kunna vi icke låta gå oss spårlöst förbi. Den decentralisering, vi genomförde 1917, bär i mycket en syndikalistisk prägel och den leder mot upplösningen. Vi minnas, hur mycket riksdagsgruppens uppträdande i samband med den s.k. röda söndagen skadat vårt parti och vi ha sett under valrörelsen, hur bristen på centralisation, avsaknad av möjligheter för partiledningen att ingripa, flerstädes lett till en slapphet och oduglighet, som verkat ödeläggande. Redan vår förra kongress beslöt ju för övrigt en ändring i samma riktning som nu Moskvateserna angiva: riksdagsgruppen skall underordnas partiet och en revision av 'grundlagarna' skall företagas.

Se vi till de lärdomar, som revolutionerna i Ryssland, Finland, Ungern och Tyskland givit oss, då måste man erkänna, att de i ännu högre grad bekräfta nödvändigheten av en centralisering, ja, ge de blodigaste varningar för den motsatta ståndpunkten. Hur ha t.ex icke de tyska revolutionära arbetarna utmattat sig i lokala strider, som det varit jämförelsevis lätt för en centraliserad kapitalistisk statsmakt att slå ner. Hur hade det varit möjligt för det ryska proletariatet att segerrikt genomkämpa dessa tre års krig inåt och utåt, om det ej ägt i sin ledning det järnhårt centraliserade kommunistiska partiet? Alla erkänna också, att i en

revolutionär situation är centraliseringen en nödvändighet, men då är det väl även av vikt att man bygger sin organisation så, att den kan stå provet vid en dylik eventualitet. Hur kan man för övrigt erkänna proletarietets diktatur, vilket ju även Vennerström gör, utan att förstå att i själva dess begrepp ligger centraliseringen innesluten?

Men härmed är ingalunda sagt, att den 'andliga friheten' i partiet skulle strypas. *Det vore dåraktigt, om man ville förhindra den fria kritiken eller diskussionsfriheten inom rörelsen, ty det vore partiets död.* Ingen har heller ifrågasatt något sådant. Det är enhetlighet i handling, i framträdandet utåt, som det fordras, men intet förkvävande av den inre rörelsefriheten. Därför anser jag obetingat, att våra demokratiska grundlagar i sin kärna fortfarande kunna upprätthållas, ja, måhända utbyggas i de punkter, där de avse kontroll över ledningen och att förhindra uppkomsten av byråkrati och godtycke. Centraliseringen måste vila på *demokratisk grund*, såsom det också uttryckligen säges i teserna.

Brytning med reformisterna och centern

Kommer jag så till den ömtåligaste frågan: brytningen med 'centern'. I punkt 2 fordras avlägsnandet från mer eller mindre ansvariga poster inom arbetarrörelsen av centermännen och deras ersättande med beprövade kommunister, och i punkt 7 talas om 'nödvändigheten av en fullständig och definitiv brytning med reformismen och centerns politik' och att 'notoriska reformister' sådana som Turati, Kautsky, Hilferding, Hillquit, Longuet, Mac-Donald, Modigliani m.fl ej kunna tillhöra Tredje Internationalen.

Jag anser för min del att denna uteslutningsparagraf icke skulle kunna tillämpas på den s.k. Vennerströmska riktningen, och att – även om så vore fallet – den icke borde tillämpas mot den av en eventuell rent kommunistisk majoritet. I 'Politiken' har jag också redan förklarat, att ett sådant förfarande aldrig ifrågasatts från vårt håll. Detta så mycket mindre, som jag ej vill likställa politiskt taget Vennerström med t.ex. en Kautsky eller en Longuet. Vennerström kan möjligen utveckla sig till en svensk Kautsky, om han håller på en tid i den anda som präglar hans senaste artiklar, men hittills har han ej intagit samma hållning som denne. Vennerström har röstat för partiets inträde i Tredje Internationalen, låt vara med vissa förbehåll; Kautsky är en avgjord fiende till densamma. Vennerström har försvarat den ryska arbetarrevolutionen; Kautsky har på det nedrigaste angripit densamma. Vennerström har visserligen själv i Nya Norrland proklamerat sig som 'centerman' i denna bemärkelse. Men det beror tydligen på, att han bra litet känner internationella partiförhållanden.

Han drar upp i Nya Norrland en lång 'svart lista' på personer, som enligt hans påstående skulle vara dömda att uteslutas ur partiet, om vi godkänna de 21 villkoren. Det är oriktigt att förvandla denna sak till en personfråga, vilket den icke är. När några utländska socialister nämnts i par. 7, så är det för att markera en viss riktning. I exekutivkommittens skrivelse till Hallekongressen säges också: 'Den kommunistiska Internationalen har icke uppställt någon lista på personer, som måste uteslutas och kommer icke att uppställa någon sådan. För tusende gången upprepa vi: för oss gäller det icke personer utan för oss gäller det en bestämd riktning.'

Det finns nu visserligen en del partivänner som anse våra inbördes meningsskiljaktigheter oöverstigligen och mena, att skilsmässans stund är kommen. De resonera som så: vi måste bli färre för att bli starkare. Vi måste bli färre för att bli enhetligare. Ja väl, men är inte konsekvensen av en sådan ståndpunkt att den ensamme är den starkaste? Hos en ensam råder aldrig delade meningar. Jag anser, att så länge divergenserna icke äro större än de hittills

framträtt böra vi i den svenska arbetareklassens intresse söka hålla samman. Men, för att tala uppriktigt, det tycks bli mycket svårt på grund av oppositionens omedgörliga hållning.

Läget i utlandet

Låt mig nu ge en kort orientering över frågans läge i några av de partier, som äro starkast berörda av densamma. Det oavhängiga partiets kongress har med stor majoritet godkänt villkoren. I Italien har partistyrelsen föreslagit detsamma; där som här råder dock strid om, huruvida uteslutningsparagrafen skall tillämpas mot 'centern' – styrelsens majoritet är dock för brytningen med denna riktning. Det franska partiets majoritet torde, enligt L'Humanité, komma att ansluta sig till Tredje Internationalen på den givna grundvalen. Vad det norska partiet beträffar, vilket ju redan är anslutet, ligger svårigheten i organisationsformen, då partiet vilar på fackföreningarna, medan Moskvateserna kräva individuell anslutning till de kommunistiska partierna, vilket först möjliggör det stränga urval, som de kommunistiska partierna förutsätter. Emellertid erbjuder det för vårt norska broderparti så många vanskigheter att nu övergå till den nya anslutningsformen, sedan partiet historiskt uppvuxit på den fackliga grundvalen, att det vore för stor risk att omedelbart företaga en övergång. På denna punkt har partiets representanter reserverat sig redan på Moskva-kongressen, och härom skall föras särskilda förhandlingar med exekutivkommittén. Man behöver ej tvivla på att de skola leda till samförstånd. Bortsett från detta förbehåll har den norska partistyrelsen i sitt förslag till kongressen tillstyrkt godkännande av Moskva-kongressens riktlinjer, beslut och villkor – med en motivering, som i det närmaste sammanfaller med den av det svenska representantskapets majoritet intagna ståndpunkten.

Fredrik Ström: Vårt parti och Internationalen

Partiets tillkomst och utveckling

När man först tog del av de 21 teserna från Internationella kongressen i Moskva särskilt så som de i falsk översättning publicerades i den borgerliga och högersocialistiska pressen, innan vi fått se originalen, och innan man fått en totalöverblick över alla de fattade besluten, ej blott de 21 villkoren, utan även de andra teserna och deras förklaringar, verkade de främmande för oss och oantagliga. Men ju mer man grundligt granskade dem, ju mer man satte sig in i dem, jämförde dem med de historiska erfarenheterna, med de revolutionära erfarenheterna ute och hemma, med villkoren för en revolutionär seger, för världsrevolutionens seger, desto mer fann man hur riktiga de var, hur de utgjorde en fast och stark byggnad, en väldig fästning för revolutionens trupper och massor. Detta hindrar icke att man kan se kritiskt på en del detaljer; men principiellt och i allt väsentligt är teserna goda och riktiga, ja utomordentliga.

Jag har i vårt partis representantskap icke kunnat utan vidare gå med på Höglunds och utskottsmajoritetens förslag, utan velat en klarare formulering. Jag vet att Höglunds förslag är ämnat att bana väg inom partiet för teserna och att leda partiet utan att spränga sönder det in på de rätta vägarna. Men just därför att jag flera gånger varit med om att i taktiska frågor kompromissa inom partiet, men städse fått erfara huru på dylika kompromisser aldrig följt någon verklig enighet eller handlingskraft, utan blott ny oenighet, nya divergenser, ny svaghet, så kan jag icke längre vara med om att klistra över klyftorna. Jag säger rent ut, att jag anser tiden vara kommen för att skapa full klarhet inom partiet, även om därav skulle följa skilsmässa mellan de båda riktningarna inom partiet. Det är ju av Vennerström, Lindbergs, Gabrielsons m.fl. minoritetsmäns uppträdande klart, att de ej vill enighet eller lojalitet och då blir en kompromiss ingen lösning, utan blott en ny källa till inre tvister och förlamande slitningar. Ingen vill eller har velat bevara enigheten mera än jag, men jag vill icke enighet till

varje pris. Vill icke Vennerström och hans vänner förklara sig lojala och i *handling* visa detta, sluta upp med anfallen mot partiet och Internationalen, sluta upp med att hjälpa borgare och högersocialister i deras kamp emot vårt parti och den revolutionära socialismen, så må de hellre gå sin väg.

Jag skall anföra skäl för min ståndpunkt och ingå på en kortfattad belysning av vårt partis historia, av det nationella och internationella läget, av världsrevolutionens situation.

Först en återblick på vårt partis historia:

Vilka var orsakerna till partiets bildande: *Jo, för det första:* Det gamla socialdemokratiska partiets förborgerligande, som oavslutligen fortskred. Vi minns den intima samverkan med det liberala partiet, borgfreden, med t.o.m. Hammarskjöld (Kisa-telegrammet) under kriget, militärbevakningarna, ministersocialismen, ententeimperialismens godkännande, riksdagsgruppens opportunistism. *För det andra:* Försöken att undertrycka den radikala riktningen för att därmed säkerställa den reaktionära utvecklingen av partiet: upphävandet av vänsterföreningen, munkorgslagen, rensningen av Soc.-D:s styrelse, provokationerna och angivelserna mot fredskongressen, kampen mot Ungdomsförbundet, attackerna mot partistyrelsens minoritet. Alla dessa åtgärder var icke riktade mot det gamla partiets rena borgarelement, sådana som Palmstierna, Kabbarp o.dyl. figurer, de var icke säkerhetsåtgärder emot partiets högerutveckling, i vilket fall de varit fullt riktiga, ja prisvärda, nej de var riktade emot dem som ville bevara partiet för den rena kapitalistiska och opportunistiska borgerligheten och dekadansen. *För det tredje:* till skilsmässan medverkade direkt de provocerande besluten på 1917 års februarikongress: ultimata till U. F. och partiminoriteten samt framför allt nödvändigheten av ett verkligt socialistiskt parti i Sverige på klasskampens grund. Det var detta som skapade vänsterpartiet. Vill nu inom vänsterpartiet en minoritet börja kompromissa med borgerligheten, söka rycka ur oss klasskampens tändar och klor och dekorera oss med allsköns oliv- och palmkvistar och sätta i våra händer icke frihetens och revolutionens vapen, utan postillor och predikningar till värn mot kapitalets internationella offensiv, som redan börjat; ja, då är tid att säga ett rungande halt!

Låt oss se på *situationen vid och grunderna för vårt partis bildande*. Den historiska situationen var följande:

Den gamla Internationalen, Brantings, Scheidemanns, Vanderweldes, Thomas International hade fallit sönder genom kriget. Den nya Internationalen, Lenins, Liebknechts, Ledebours, Adlers, Höglunds hade fötts i Zimmerwald och vuxit upp i Kienthal, där den svenska partiminoritetens ombud slöt sig till yttersta vänstern, till Lenin, Liebknecht. Arbetarklassen i Sverige stod i detta hänseende delad: partimajoriteten med hrr Branting-Lindkvist-Hansson-Sandler blev socialpatriotisk, borg-fredsvänlig, klasskampsovillig. Partiminoriteten med HöglundVennerström-Vinberg-Carleson blev socialrevolutionär, emot borgfred, för skärpt klasskamp. En särlinje följde Lindhagen: mot Brantings maktvälde och opportunistism, för radikala borgerligt demokratiska reformer, för aktioner för freden, men mot en skärpt klasskamp, mot strävan till öppen socialrevolution, mot den marxistiska läran. Till Lindhagen anslöt sig Hedén.

En annan särlinje intog Fabian Månsson, som till lynne och tradition revolutionär, särskilt i arbetarebyråkratiens makt seende den gamla internationalens och det gamla partiets högerdekadans och förfall. Partiminoriteten bestod sålunda av tre, måhända fyra skilda, delvis

varandra teoretiskt skarpt motsatta riktningar, förenade i kampen mot det Brantingska programsveket och med opportunisten:

- 1) Den marxistiska riktningen, revolutionärt betonad: Höglund (Ungdomsförbundet), Carleson (representerande den äldre partioppositionen), Winberg-Kilbom-Stålbärj (oppositionen inom fackföreningarna). Denna riktning ville skärpt klasskamp, massaktioner, radikaliseringsrörelsen och parlamentarismen samt denna underordnad klasskampen, röd antimilitarism, marxistisk teori.
- 2) Den demokratiska riktningen, Norrlands-liberalt och socialistiskt-utopistiskt betonad: Vennerström-Hage. Denna riktning ville väl kraftigare politisk klasskamp, men framför allt en radikalare riksdagstaktik (särskilt i avvärjnings-, skol-, och nykterhetsfrågorna) utan särskild lust till utomparlamentariska massaktioner. Dess utopism bestod i övertro på den borgerliga parlamentarismen och demokratin, liksom hela riktningen hade ett borgerligt radikalt väsen över sig.
- 3) Den humanistiskt-utopiska riktningen: Lindhagen-Heden.
- 4) Den antibyråkratiska riktningen; revolutionärt betonad: Fabian Månsson.

Av dessa olika riktningar, för tillfället förenade emot den gamla partiledningens reaktionära politik och härsklystnad, bildades partiet och såväl program som grundlagar och stadgar bär spår av de olika riktningarna. Socialdemokratiska vänsterpartiet bildades genom en kompromiss mellan marxistisk och utopisk socialism, mellan revolutionär och reformistisk taktik. Vänsterpartiet blev av opportuna skäl mera en arbetsgemenskap än ett verkligt kampparti. Mer än en gång höll partiet på att gå sönder redan vid starten. Men förhållandena tvang oss samman. Att så heterogena element och åskådningar ej i längden skulle kunna gå i par var dock från början klart för de olika riktningarnas målsmän. Snart nog och sedan med växande styrka blev denna förmodan visshet.

Partiets ställning inför revolutionen

Så länge partiet huvudsakligen hade att föra kampen i pressen och i riksdagen mot de högersocialistiska sveken, mot Brantings opportunist och fackföreningsbyråkratiens svaghet bevarades enigheten. Så kom den oerhörda världskrisen (som en följd av kriget) med masshungern, proletärrevolutionerna. Nu brast enigheten. Lindhagen var redan skeptisk mot 1917 års militär- och hungerdemonstrationer, som huvudsakligen leddes och organiserades av Vänsterpartiets kommuner och klubbar. Heden fördömde på det skarpaste bolsjevikrevolutionen. Likaså Hage ifråga om konstituentens upplösning och proklamerandet av proletariatets diktatur. Vennerström var mycket oklar i fråga om Sovjetrysslands revolutionära krig till hjälp åt Estlands och Lettlands proletariat. Heden rasade mot både dessa revolutionära krig och mot Brestfreden. Lindhagen–Heden börjar kampen mot Politiken för att få tidningen in på mera borgerligt demokratiska linjer, mindre bolsjevistiska. Den tyska revolutionen bryter ut och därmed den häftiga striden inom partiet mellan *Arbetsutskottet*, som vill utnyttja denna revolutions vågor för en kraftig utomparlamentarisk aktion i Sverige och *Riksdagsgruppen*, som bromsar, lyckas förhindra en kraftig aktion och alltmer övergår till att förorda utnyttjandet av allenast en radikal parlamentarisk politik. Med 'den röda söndagens' olika resolutioner blir brytningen mellan högern (Riksdagsgruppen, Vennerström) och vänstern (Arbetsutskottet, Ungdomsförbundet) i partiet offentlig. Striden avgöres på 1919 års kongress. Vänstern segrar, en revolutionär taktik accepteras och inträde i tredje Internationalen utan reservation beslutas. Även partiets högerriktnings majoritet accepterar

principen om proletariatets diktatur, rådssystemet och opponerar icke mot en större centralisation. Heden lämnar partiet. Lindhagen deltar ej mer aktivt, blir filosof och vänstersocialistisk vilde. Partiet bekämpas kraftigt av forna sympatiserande småborgerligt radikala strömningar (Såningsmannen), pacifistiska riktningar (Fredsk- och Skiljedomsföreningen) och s.k. rättsdemokrater (Johan Hansson), men vinner fast mark inom fackföreningsrörelsen (Fackliga propagandaförbundet), lantarbetarörelsen (Lantarbetarnas vänsterkommitté) och bland arbetarekvinnorna (Vänstersoc. kvinnornas samorganisation). Däremot träder ungsocialismen, hävdande allt mer utprägad småborgerlig anarkism och individualism, i hänsynslös kamp mot partiet liksom även syndikalismen, som i Sverige bygger på anarkistisk ideologi, småborgerligt betonad kamp på arbetsmarknaden och decentralisation. Tendens till samarbete mellan högersocialister, humanister och ungsocialister gör sig märkbar (Heden, Oljelund blir medarbetare i Soc.-D., Albert Jensen avfaller åt höger, Casparsson avgår ur Politiken). Ungsocialismens revolutionära flygel söker anknytning till partiet (Hinke Bergegren till Politiken). Tecken till den 'svenska arbetarrörelsens samling och uppdelning på två stora fronter eller linjer blir allt tydligare: Den reformistiska linjen: högersocialistiska partiet, fackföreningsrörelsens höger, syndikalismens högerflygel och ledare, humanisterna, ungsocialisterna. Den revolutionära eller bolsjevikiska linjen; Vänsterpartiet, Fackliga propagandaförbundet, syndikalisternas vänster, Bergegrens ungsocialistiska riktning, Ungdomsförbundet.

Låt oss nu övergå till att betrakta det *internationella läget*.

Det internationella läget

Emot revolutionen skapade kapitalismen en helig allians under segermakternas diktatur: Nationernas förbund. Dess och dess herres, de allierades högsta råd, program var att med vapen, hungerblockad och listig diplomati krossa världsrevolutionen som hotade från proletariatets sida. Sin spets fick Nationernas förbund och de allierades högsta råd mot Ryssland och Tyskland revolutionens ledande stater. Emot Nationernas förbund och den interallierade kapitalismen skapade proletariatet Tredje Internationalen, en offensiv- och defensivallians mellan alla länders revolutionära arbetare till värn för revolutionen och dess seger.

Till Nationernas förbund slöt sig ej blott bourgeoisien i de olika länderna och de av dessa behärskade staterna utan även de högersocialistiska partierna och av dem ledda fackcentraler. (Amsterdaminternationalen), liksom även småborgerliga och pacifistiska samt delvis ungsocialistiska riktningar ställde sig sympatiserande till detsamma. Till Tredje Internationalen slöt sig kommunistiska och vänstersocialistiska partier och riktningar, och oppositionerna inom fackorganisationerna. Högerflyglarna inom de vänstersocialistiska partierna föredrog tills vidare Tredje Internationalen framför Nationernas förbund, men framförde småborgerligt betonade reservationer (mot proletärbeväpningen och terroristiska metoder vid diktaturen) för sin anslutning och framförde väsentligen en utopisk eller borgerligt-demokratisk ideologi.

Nationernas förbund och Tredje Internationalen

Nationernas förbund under högsta rådets ledning är kapitalisternas väldiga väpnade värn kring rövarfreden i Versailles, deras krigsmaskin emot världsproletariatet och dess kamp för friheten, deras stålvakt kring guldkalven och utsugningen av arbetarklass och kolonier. Nationernas förbund med segermakternas imperialistiska intressen som sin ledstjärna är det väpnade kapitalistiska våldets fruktansvärdaste manifestation, ett svärd som icke kan eller skall nedläggas förrän världsrevolutionen kuvats och den kapitalistiska reaktionen fullständigt

triumferat. Då övergår Nationernas förbund till en väpnad ordningsmakt i det internationella kapitalets händer och till en opinionsmaskin för de härskande regeringarna: svärdet stickel i skidan till nästa proletärresning, men icke det organiserade förtalet. Nationernas förbund skyler, samverkar i tysthet med eller leder den vita terrorn (Finland, Holland, Ungern, Renlandet, Polen, Irland, Ryssland) och låter sina regeringar subventionera den politiska reaktionen i alla länder (Tjeckoslovakien, Österrike, Bajern, Bulgarien, England, Spanien, Turkiet) samt strävar att binda arbetarnas fackorganisationer och dessas opportunistiska ledare (Internationella arbetsrådet, Thomas, Gompers) vid sig.

Emot den kapitalistiska Internationalen (Nationernas förbund) med dess verktyg (de högersocialistiska partierna och fackföreningsledarne) och dess vapen (Frankrikes, Englands, Amerikas och deras lydländers härar och flottor), som för ett permanent och blodigt krig mot revolutionerna, mot arbetarnas (Polen, Rumänien, Finland, Sibirien, Ungern, Spanien) och kolonislavarnas resningar (Indien, Persien, Mesopotamien, Irland, Marocko, Mexiko) står den kommunistiska Tredje Internationalen som samlar och försvarar de proletära massorna, stöder kolonialfolkens frihetsstrider och leder den socialistiska världsrevolutionen. Tredje Internationalens kraftcentral är det revolutionära Ryssland, den enda stormakt, där arbetarna och bönderna härskar och där samhällsmakten står till proletariatets förfogande. Då den kapitalistiska Internationalen (Nationernas förbund och Ententen) med ej blott organiserade lögner i sin enorma tidningspress, utan även med hungerblockad och väpnat våld och krig samt vit terror anfaller de revolutionära arbetarna och deras länder, så skulle dessa och därmed hela det revolutionära och socialistiska proletariatet, alla undertryckta folks och klassers frihet vara förlorad därest icke dessa undertryckta, revolutionära klasser och folk emot kapitalismens hungerblockad, väpnade krig och vita terror satte sina yttersta medel, reste sig till revolutionärt försvar med alla vapen. Därför måste, sedan klasskampen övergått till klasskrig, även arbetarklassen och de koloniala proletära folken, gripa till vapen om de icke vill gå under, om de icke vill bli trälar under den kapitalistiska reaktionen. Ty mot kapitalisternas gevär och kulsprutor, mot dess vita officerare och garden, mot Nationernas förbunds och Ententens militära ledning och beväpnade filialer i alla land kan arbetarna icke värja sig med blott några tidningar (som förbjudas om det gäller), med blott resolutioner (som går i papperskorgarna), med blott röstsedlar (som korrumpas av den borgerliga pressen och kapitalismens alla organ), med föråldrade organisationer, som saknar medel och kraft att genomföra arbetarnas vilja. Den Tredje Internationalen måste därför såsom de revolutionära klassernas och folkens försvars- och kamporganisation mot den militärt organiserade och ledda kapitalismen vara en för denna sin väldiga uppgift fullt rustad och allt mer i resurser jämbördig organisation.

Låt oss emellertid nu övergå till

III. Internationalen och det revolutionära kriget

Genom sin krigspolitik mot proletärrevolutionerna, genom sitt brutala, blodiga inre och yttre förtryck har den kapitalistiske Internationalen klart och tydligt givit tillkänna att kapitalets makt och herravälde i alla länder skall med vapenmakt upprätthållas och befästas. Endast genom att sätta frihetens vapen mot förtryckets, proletariatets vapen mot kapitalets, endast genom att mot det kapitalistiska tyranniets våld sätta den proletära diktaturens våld kan friheten och revolutionen räddas. Detta är i dag sanningarnas sanning, erfarenheternas summa, för proletariatet, för varje ärlig och klarsynt socialist, som menar allvar med sin sak och sin övertygelse. En vapenlös arbetarklass i imperialismens, våldets och den vita terrorns tidsålder blir en arbetarklass med bojar smidd vid kapitalets galärer och fängelsemurar. Därför måste varje socialist som menar allvar med klasskampen, som verkligen mot kapitalets diktatur vill

sätta proletarietets (arbetets) diktatur också logiskt och ofrånkomligt, alldeles såsom Marx hävdade under 1848 och 1871 års revolutioner, komma fram till nödvändigheten av en arbetarklass i vapen, en arbetarmilis. Detta var också en gång den gamla socialdemokratin ståndpunkt, innan den förborgerligats och försumpats. De revolutionära arbetarna måste därför söka erövra och organisera kamraterna i vapenrocken, påvisa för dem vad deras maktresurser betyder, söka intränga i skytterörelsen och göra denna obrukbar mot arbetarklassen samt verka för att varje arbetare liksom nu borgaren har ett gevär på väggen. Detta ville också Jaurés. Kontrarevolutionen, reaktionen strävar, metodiskt och målmedvetet, att beväpna borgarklassen och avväpna arbetarklassen. Anhängarna av den sociala revolutionen måste till frihetens och proletarietets värn och räddning sträva till det motsatta. Se blott på Tyskland, Polen, Spanien, Finland o.s.v. hur reaktionen beväpnat varenda man som icke är arbetare, medan arbetarna under hot om de strängaste straff avväpnas. Det blir en nödvärnskamp för arbetarklassen, som gäller friheten och livet, att väpna sig emot en beväpnad, mot arbetarklassen beväpnad överklass. Avväpning-en är en utopi så länge Nationernas Förbund och kapitalets diktatur härskar. Per Albin Hanssons stora krigsmanöver, prisad av den franska krigsledningen, är ett bevis för vilket hyckleri det hög-socialdemokratiska avväpningsprogrammet är. Kapitalet kommer aldrig att avväpna, men väl att tala om avrustning för att dupera arbetarklassen. Arbetarklassen måste själv rusta sig till att bli stark nog att kunna avväpna överklassen. Först sedan detta skett och arbetarnas makt befästats och endast på detta sätt kunna svärden smidas om till plogar och mänskligheten ernå den ständiga freden.

Efter brytningen inom den svenska vänstersocialdemokratin 1921 tvingades SKP in på ett tvåfronts-krig, dels mot Socialdemokratin och dels mot de vänstersocialister som tidigare tillhört partiet. Dessa angrep nämligen kommunisterna för att hyckla i den meningen att de trots sina storslagna teorier om revolutionär omdaning av samhället, proletarietets diktatur, etc. inte lyckades formulera någon ny politik på ett konkret plan utan där bedrev samma typ av propaganda som varit fallet inom det vänstersocialistiska partiet.

Föreliggande text är hämtad från en broschyr som vänstersocialisterna gav ut efter riksdagsvalen 1921 under titeln 'Kommunismen och reformismen'. Ursprungligen byggde broschyren på en tidningspolemik mellan Nya Norrland och Folkets Dagblad Politiken.

Ur broschyr utgiven av vänstersocialisterna

En tid efter avslutandet av valen 1921 till riksdagens andra kammare publicerades i den vänstersocialistiska tidningen Nya Norrland följande av sign. H-n skrivna kritik av det kommunistiska partiets valtaktik:

Det vore orätt att på något sätt missunna våra svenska kommunister den fördel, även de i likhet med de övriga arbetarpartierna haft av den politiska vänstervinden vid valen. Den berömvärda energi, deras tusen och en valmakare lagt i dagen för att förmå arbetarevalfolket att bära fram de kommunistiska valsedlarna till rösturnorna hade sannerligen varit värd en långt rikare belöning, än de vunna mandaten kunna skänka. För att nu inte göra någon jämförelse mellan de vunna resultaten och de rent av storartade ekonomiska uppoffringar, partiet kunnat kosta på sig i valrörelsen. Det är således icke någon avundsjukans demon, som inspirerat dessa rader utan endast ett sorgset hjärtas ledsnad över att nödgas konstatera huru den politiska renlärighetens apostlar framför alla andra redan vid första prövningen stått färdiga att förneka sina mästars och ge både principer och lärosatser på båten. Och detta allt för att kunna håva in några fattiga mandat i den reaktionära och borgerligaste av alla kapitalistsamhällets institutioner: den svenska riksdagen.

Jag syftar naturligtvis på den kommunistiska valpropagandan, sedd i belysning av de beryktade tjuogo teserna och de många och hårda ord, de enda rättrogna proletärledarna låtit undfalla sig om 'vänstersocialisternas bedrägliga reformism och undfallenhetspolitik', varigenom de också i själva verket satt betyg över hela sin egen föregående politiska verksamhet.

Vänstersocialisternas argument duga

Det inkonsekventa i kommunisternas handlingssätt att först måla ut höger- och vänstersocialister som utsugardömetts lydiga verktyg, som idel förrädare och kapitalistlakejer för att sedan med glatt mod acceptera 'förrädarepartiernas' beteckning vid valen, har redan blivit påpekad i denna tidning, varför denna omständighet här kan lämnas åsido. Om den senare handlingen är för övrigt endast gott att säga då den visar att det sunna förnuftet, åtminstone för den gången, segrade över renlärlighetsivrarnas egenrättfärdighet.

Men det är icke blott de usla reformisternas partibeteckning, som blivit vägd på en våg och befunnen god nog även för de klarhetens apostlar, vilka sistlidna långfredag kommo i okvald besittning av den linjal, efter vilken riktlinjerna för svensk arbetarpolitik för all framtid skall uppdragas. De förras *argument i valagitationen* hade också en synnerligen god användning i de senares vädjan till valmännen.

Den ultrarevolutionära junta, vars medlemmar själva upphöjt sig till det svenska proletariats ledare, har nu så länge predikat reformismens faror, att åtminstone vederbörande själva borde ha varit på det klara med, att reformismens djävul också tillhör det slag av potentater, som ofelbart lägga beslag på hela handen, så snart de bara fått nosa på det yttersta av lillfingernageln. Detta är tyvärr vad våra kommunistiska valmakare tydligen alldeles förbisett. Med resultat, att också de hamnat i det reformistiska träsk, som tidigare endast varit 'socialförrädarnas' och de 'vacklande centristernas' tillflyktsort.

Kommunisterna och parlamentarismen

De 21 teserna från Moskva föreskriva som bekant, att all propaganda och agitation skall ha en verkligt kommunistisk prägel, och att de kommunistiska partierna först och främst måste fullständigt och definitivt bryta med reformismen och med centerns politik. Och i det motiverande bihang, varmed teserna försetts, heter det ordagrant: 'Parlamentet kan för närvarande *absolut icke för kommunisterna utgöra någon skådeplats för kampen om reformer och om förbättring av arbetarklassens läge.*' Detta är ord, som icke gärna kunna missförstås. I konsekvens härmed ha våra kommunistledare också både bittida och sent bedyrat, att deras deltagande i riksdagsvalen endast förestavades av utsikten att därigenom kunna bedriva en verksam revolutionär propaganda, dels genom partiets talare under valrörelsen, dels genom de valda parlamentsrepresentanterna från riksdagens talarestolar.

Bort med 'grumlets apostlar' – leve klarheten!

Efter utkastningen av de 'opålitliga' vänstersocialisterna och det renande långfredagsbadet hade man alltså att vänta sig en kommunistisk valrörelse i den revolutionära klarhetens tecken. Här skulle man för första gången få skåda uppträdandet av riksdagskandidater, vilka ärligt och öppenlydligt skulle säga ifrån, att de i enlighet med sin revolutionära åskådning icke ämnade lägga två strån i kors för att förbättra sina valmäns ställning inom det borgerliga samhället, utan att de tvärtom sågo sin enda plikt som riksdagsmän i uppgiften att från riksdagstribunen avslöja kapitaliststatens rutenhet och att inifrån sönderbryta och tillintetgöra parlamentet. Nu var partiet äntligen i lycklig saknad av de opålitliga element sådana som

Fabian Månsson, Vennerström m.fl., vilka förut genom sitt medlemskap komprometterat den revolutionära rörelsen. Nu voro 'grumlets apostlar' utdrivna ur de heligas tempel och de rätttrognas skara kunde, renade från all reformism och annan borgerlig besmittelse, gå ut i valrörelsen med idel klara stjärnors namn på sina valsedlar.

Kommunistisk valpropaganda i reformismens tecken

Men vad fick man se och höra? Jo en kommunistisk valpropaganda fullständigt i den utdömda reformismens tecken. Det är ju möjligt att den oförbrännerliga yrkesrevolutionären C. A. Nyström och någon annan av de proletariatets förkämpar, som Z. Höglund erhållit det vackert klingande namnet 'oxkommunister', och vilkas föredrag icke refererats i Politiken, haft ett eller annat att säga även om proletariatets diktatur, om arbetarklassens beväpning och det kommunistiska förbudet att förbättra arbetarklassens läge medelst riksdagsbeslut. Men man måste till alla verkliga revolutionärens grämlöse konstatera, att de tongivande inom partiet och alla de talare, som fått sin visdom förmedlad av partiorganet, kastade den revolutionära klarheten på skräphögen för att ikläda sig grumlets apostlakappa i samma ögonblick som valrörelsen började.

Kommunistiskt rop på en arbetar regering

Kravet på den Sydowska regeringens avgång och ersättande med en högersocialistisk ministär – enligt kommunistisk terminologi en 'arbetarkontrollerad regering' – har rent av gjorts till en av huvudpunkterna i den kommunistiska valpropagandan. Texten har lagts ut så, att det skulle vara nyttigt för arbetarklassen, om den sittande reaktionära regeringen byttes ut mot ett riksstyre, mera känsligt för stämningen inom arbetarekretsar. Följden härav skulle bli att hungerkriget mot de arbetslösa skulle inställas och reaktionens anlopp mot arbetarklassen stävjas. Fredrik Ström och Kalle Kilbom har angivit tonen, och de mindre profeterna ha utan svårighet fallit in i galoppen.

Arbetar regering – vad är det för reformism!

Men vad är detta om icke klar och renodlad reformism? Måste inte ropet på en högersocialistisk ministär rent av betraktas som kontrarevolutionärt? Utan tvivel, ty ur den sanna oförfalskade revolutionärens synpunkt måste givetvis en reaktionär borgerlig regering vara att föredraga framför en ministär, som har massornas stöd och förtroende, emedan den förra anordningen är som direkt tillkommen för att underblåsa det sociala missnöjet och således påskynda den väpnade resningen, då den senare i stället måste betraktas som det verksamaste medlet för att insöva arbetarklassen i tron på socialismens genomförande med fredliga medel. Men direktör Kilbom har redan under valrörelsen fått tillräckligt lida smälek för sina kontrarevolutionära regeringsfunderingar, varför jag här icke skall lägga flera stenar på denna hans syndabörda. Låt oss i stället titta litet närmare på några av de övriga ingredienserna i den kommunistiska valpropagandasoppan.

Alltigenom gamla reformistiska valvisor

Bland F. D. P:s alla agitationsartiklar och valupprop spanar man förgäves efter den revolutionära klarhet, som skulle skilja kommunisterna från de andra socialistpartierna. I förbigående har man väl gjort några antydningar om att parlamentarismens värde blott är relativt, och om möjligheten av att den sista uppgörelsen med utsugardömet kan komma att ske med hjälp av utomparlamentariska maktmedel – precis som vänstersocialisterna alltid ha gjort. Men sedan har det alltigenom varit den gamla reformistiska valvisan om allt gott och stort som skulle uträttas, bara valfolket ville skänka sina röster åt partiets kandidater. En kommunistisk valseger skulle betyda att trycket mot de svältande arbetslösa skulle hävas, arbetstidslagen tryggas, aktionen för svälttullarna tillbakavisas, militärutgifterna nedbringas,

antistrejklagarna inhiberas o.s.v., o.s.v. Och om direktör Kilbom jämte några stycken till ur de renlärigas skara röstades in i riksdagen, skulle kapitalismens talesmän ofelbart förstå vad klockan var slagen och borgarklassens representanter över huvud taget bli snälla och beskedliga som små lamm. Ser man bort ifrån den kommunistiska namnetiketten och från alla de skälls- och överord, som blivit våra kommunisters specialitet, så har detta och ingenting annat varit innehållet i kommunisternas valpsalmer. Men allt detta är reformism och blir ingenting annat än reformism.

Huru kommunisterna ha utlagt valttexten

Till tjänst för den som utan direkta bevis vägrar att tro på det ovan sagda visas här ett par stickprov ur kommunisternas valpropaganda. I en artikel på första sidan av F. D. P. för den 15 sept. står följande att läsa:

‘Det är i sanning mycket som står på spel, om arbetarna denna gång genom liknöjdhet och försumlighet lämnar fältet fritt för de reaktionära makterna. Kom ihåg, att högern sover inte! Den minsta framgång kommer att ge den mod att söka genomföra sina planer på ofantligt ökade svälttullar, på åttatimmarsdagens slopande, på mera militarism, på antistrejklagstiftning och många andra sköna ting, som den drömmer om, till befästande av utsugningens och förtryckets eländiga samhällsordning. Och icke blott söka genomföra detta utan också lyckas göra det, ty en framgång för högern återverkar genast på de alltid teckenförbidande stackars liberalerna, som då kommer att i ännu högre grad än nu bilda svans åt hrr Lindman och Trygger och hjälpa till vid det reaktionära verket.’

Och i samma tidning för den 17 sept, finnes ett valupprop, ur vilket följande rader äro hämtade:

Vill du slopandet av alla militärutgifter,
vill du införandet av en arbetarrepublik,
vill du överföra alla produktiva värden, fabriker, skogar, torvmossar, gruvor, storgodsen och fideikommissen,
vill du medverka till att avskaffa det förhatliga skogssällskapet,
vill du söka få en höjning av det så lågt tilltagna arbetslöshetsunderstödet,
vill du över huvud taget medverka till att avskaffa fattigdomen, så röstar du i morgon med det kommunistiska partiet.

Var är glansen från det kommunistiska förklaringsberget?

Idel reformistiska vallöften och idel socialdemokratiska reformkrav! Detta är ju raka motsatsen till budordet från Moskva, vilket uttryckligen påbjuder, att riksdagen icke får göras till ‘skådeplats för kampen om reformer och om förbättring av arbetarklassens läge.’ Vart har nu proletariats diktatur och arbetarnas beväpning tagit vägen? Var är nu glansen från det kommunistiska förklaringsberget? Huru har den kommunistiska valledningen kunnat understå sig att utlova ‘slopandet av alla militärutgifter’, fastän den måste ha sig bekant, att f.d. ‘socialpacifisten’ Vinberg redan som vänstersocialist fick sin grundliga avbasning av exekutivkommittén i Moskva, därför att han undertecknat en riksdagsmotion om fullständig avvapning? Kilbom och den övriga partiledningen har verkligen ‘fallit från’ och har i långt större utsträckning än ‘Vennerströmarna’ i våras gjort sig förtjänt av att utstötas ur de revolutionäras heliga samfund.

Vad betyder teserna inför det levande livet

Jag tvivlar emellertid icke ett ögonblick på, att de åtta kommunisterna i riksdagen även efter valen komma att fortsätta på sin reformistiska stråt. De komma säkerligen att rösta mot både

svälttullar och antistrejklagar, och de komma även att rösta för åttatimmarsdagens bibehållande, höjt understöd åt de arbetslösa och andra reformer till arbetarklassens fromma. Trots Moskva och de 21 teserna. För övrigt bleve det nog värst för dem själva, om de på dessa punkter skulle uraktlåta att infria sina löften till väljarkåren. Ty människonaturen är så beskaffad, att t.o.m. de s.k. kommunistiska väljarna hellre än de avstå från sitt fläsk och bröd i dag uppskjuta slutstriden med utsugaredömet till sina barns och barnbarns tid. Och det ha deras representanter i riksdagen också att rätta sig efter. I annat fall ha de snart förverkat sina komintenters förtroende. Som riksdagsparti äro kommunisterna hänvisade till att med eller mot sin vilja följa de 'opålitliga centristerna' i spåren, att på sin höjd föra *vänstersocialistisk* riksdagspolitik – i strid mot sina nyförvärvade trosartiklar.

Vad var anledningen till partisprängningen?

Om man bortser från det personliga uppträdandet och de använda metoderna i kampen om själarna, blir således skillnaden mellan vänstersocialistisk och kommunistisk politik endast den, att de förra *vägrat att godkänna* Moskvateserna, för att *slippa följa* deras föreskrifter, medan de senare *godkänt* teserna för att sedan *uraktlåta att rätta sig efter dem*.

Med allt detta för ögonen måste man ännu en gång fråga efter den *verkliga* anledningen till beslutet om partisprängningen i våras. Vad var det verkliga motivet för den brutalt genomförda splittringen av de radikala socialistiska krafterna i Sverige? Vad var det egentliga skälet för det försvagande av det svenska proletariats enhetsfront, som då ägde rum?

Det torde icke finnas någon *svensk* man, som kan ge ett direkt svar på frågan. Men Zinovjev i Moskva skulle kunna göra det. Om han nämligen är så mycket herre över sina känslor och tankar, att han är i stånd att klart bedöma sina egna handlingar.

Z. Höglund replikerar

I Folkets Dagblad Politiken för den 15 oktober publicerade red. Z. Höglund följande genmäle till H–n: s artikel:

I det vänstersocialistiska organet Nya Norrland förekommer i ett av de senaste numren ett giftfyllt angrepp på det kommunistiska partiet, som säges i valrörelsen ha uppträtt rent reformistiskt, förnekande sina mästare och kastande överbord principer och lärosatser, – 'och detta allt för att kunna håva in några futtiga mandat i den reaktionäraste och borgerligaste av alla kapitalistsamhällets institutioner: den svenska riksdagen'. Författaren anför till stöd för denna anklagelse, dels att kommunisterna denna gång använde arbetarepartiets partibeteckning, dels påstår han, att de i valagitationen ej sysslat med någon rent revolutionär propaganda utan hållit sig till reformistiska dagskrav och uppammat tro på parlamentarismen. Därigenom skulle 'Kilbom och den övriga partiledningen ha "fallit från" och i långt större utsträckning än Vennerströmarna i våras gjort sig förtjänta av att utstötas ur de revolutionäras heliga samfund'.

Ligger det någon sanning i denna kritik av det kommunistiska partiets hållning i valagitationen? Nej. Antingen har Nya Norrlandsskribenten inte reda på innehållet i våra talares och tidningars propaganda eller ock förstår han ej ett dugg av vad som menas med kommunistisk politik.

Den gemensamma partibeteckningen

Beträffande först den gemensamma partibeteckningen är densamma en rent taktisk fråga och har ingenting med kommunismens principer att skaffa. Och efter som den är en taktisk fråga,

så innebär det, att man handlar efter omständigheterna så som situationen för dagen bjuder en att göra. I år var det politiska läget sådant att arbetarepartiernas framgång på skilda partibeteckningar skulle ha gagnat den uppmarscherande reaktionen på ett farligt sätt, och när därtill intet hindrade att det kommunistiska partiet trots den gemensamma partibeteckningen framförde hela sin principiella och programliga motsättning till de övriga partierna, så hade det helt enkelt varit en politisk dumhet att handla på annat sätt än partiet gjorde. Att vara kommunist förpliktar inte till att göra politiska dumheter –det är och förblir oxarnas privilegium. Så mycket naturligare var det, att partiet valde denna taktik, som erfarenheten från förra årets valstrid, då situationen icke alls var så hotande som nu och då högersocialisternas många aktuella försyndelser borde ha gjort vår ställning särskilt stark, likväl visade att stora skaror av våra meningsfränder faktiskt stöttes tillbaka genom den egna partibeteckningen. Det är ingen reformism utan endast sunt förnuft och taktisk klokhet att välja det minsta motståndets väg för att nå de syften, som man eftersträvar.

Kommunisterna ha icke slungat de revolutionära principerna

Lika oriktig är uppgiften, att vårt parti i agitationen skulle ha slungat sina revolutionära principer överbord. En var som läst vårt valmanifest eller våra tidningar eller hört våra talare vet, att så icke varit förhållandet. Men författaren inbillar sig tydligen att kommunistisk politik betyder, att man bara skall tala om principer och teorier. Det finns kanske även partivänner, som hyser en sådan uppfattning. Men det är icke desto mindre ett misstag, vittnande om en dogmatisk och verklighetsfrämmande uppfattning av kommunismen. 'Den sång som vill föra en stormtids talan, måste flyga nära jorden liksom svalan', säger en diktare, och det ordet är som skrivet även för den kommunistiska politiken. Den får ej röra sig i de högre rymdernas lätta luftlager utan måste flyga nära jorden, d.v.s. hålla sig till arbetarnas närmast liggande dagliga bekymmer, om den skall kunna 'föra en stormtids talan' och få det rätta greppet på massorna. Ty vi måste komma ihåg att hur nödvändig den teoretiska upplysningen än är, så är det icke den som gör de stora arbetarskarorna till revolutionärer utan det är livets egen omedelbara erfarenhet om andra vägars oframkomlighet till en människovärdig existens. Endast genom att syssla med nära liggande aktuella spörsmål men samtidigt ställande dessa i den rätta kommunistiska inramningen, om man så får uttrycka sig, har det kommunistiska partiet möjlighet att vinna arbetarna på sin sida. Detta innebär alldeles icke att man söker hos dem skapa några parlamentariska eller reformistiska illusioner – blott att man går den rätta vägen för att slå ihjäl dem genom att ur varje situation söka avvinna det mesta möjliga för arbetareklassen men samtidigt ur varje sådan situations praktiska erfarenhet visar, att någon varaktig förbättring icke är möjlig inom det kapitalistiska samhällets ram eller på den borgerliga demokratins lösa grund utan blott genom proletariats diktatur. Detta är innebörden i vår revolutionära parlamentarism, som vi sannerligen inte frångått därför att vi i årets valprogram just höll oss till de för dagen mest brännande arbetarekraven, men där vi också samtidigt klart tillkännagav vår anslutning till den Tredje Internationals och vår solidaritet med Sovjet-Ryssland.

Kommunisterna och den högersocialistiska regeringen

Av samma grund är vår ställning till det högersocialistiska regeringsbildandet ingen reformism. Vi är naturligtvis inga anhängare av högersocialismen i och för sig, därför att vi i nuvarande läge ansett den vara det mindre onda av två onda ting. Och vi har vid detta vårt ställningstagande även utgått från den Marxska satsen, att ett samhälle ej kan överhoppa naturenliga utvecklingsskeden. Gäller detta den ekonomiska utvecklingen, så kan det också gälla den politiska. I Sverige kan vi knappast undgå en högersocialistisk övergångsperiod, så bundna som ännu de stora massorna av arbetare är av den reformistiska socialismens tvångsföreställningar och illusioner. Det är vår uppgift att söka frigöra dem härifrån, men det

kan endast delvis ske genom kommunistisk propaganda – bäst och effektivast sker det genom den konkreta erfarenheten av en högersocialistisk regim.

Det kommunistiska partiet kan sålunda med allt fog tillbakavisa anklagelsen för att ha smittats av reformismen. Men var står vänstersocialisterna själva? Skall man döma av Nya Norrlands hållning under valrörelsen och dess varma uppslutning till den nya regeringen, så har deras utvecklingskurva redan nått sin naturliga slutpunkt och vad som återstår är blott den formella sammanslutningen med Brantings parti. Men kanske får man ännu hoppas, att flertalet av de arbetare, som kallar sig vänstersocialister, icke kommer att följa sina ledare ut i sådana sumpmarker utan i stället finner vägen tillbaka till det kommunistiska partiet?

IV. Taktik och strategidiskussionen inom SKP

Detta anförande hölls av Fredrik Ström vid SKP:s kongress 1923. Det ger en god bild av partiets utveckling och inre strider fram till den tidpunkten, liksom det ger en aning om de svårigheter som på nytt börjar torna upp sig i form av fraktionsstrider inom partiet. Dessa fraktioner skulle inte gå att förena i längden, och endast ett år efter det att detta anförande hållits sprack partiet.

Fredrik Ström: Tal vid SKP:s kongress 1923

Utan att kasta en återblick på de gångna åren och vår och hela arbetareklassens utveckling, skola vi icke förstå vårt nuvarande läge och den taktik som fordras. Arbetarklassens totala läge måste utgöra grundvalen för ett arbetarepartis strategi och taktik under klasskampen och vi måste taga med i beräkningen icke blott våra egna önskemål och förhoppningar och massornas illusioner, utan vi måste framför allt noga undersöka det ekonomiska och politiska läget, våra egna liksom våra fienders styrkor och förutsättningar, vi måste taga med i beräkningen alla ekonomiska, politiska och psykologiska faktorer, analysera alla förhållanden varande omständigheter och skapa oss ett på ett verkligt omdöme fotat begrepp om läget och där utifrån gå att fatta beslut om vår politik och taktik. Ett arbetareparti såsom vårt, som verkligen vill vara eller försöker att bli den samlade arbetareklassens ledare i klasskampen, som verkligen vill föra arbetareklassen fram till herraväldet i samhället, får icke låta sig ledas av hugskott, illusioner och fördomar, utan måste efter ett grundligt studium av förhållandena avpassa sin taktik efter de reala förhållandena, efter de olika, skiftande omständigheterna i klassernas läge och styrkeförhållanden, de internationella såväl som de nationella förhållandena. Vi måste undersöka, förbereda, planlägga, handla, ut ifrån realiteter. Förstå vi icke detta, så äro vi inga ledare, då äro vi i bästa fall agitatorer, som tillfälligt rycka upp vissa kretsar av arbetarna, men några politiker äro vi icke, inga strateger och dåliga taktiker i klasskampen. Klasskampen är icke en lek, icke heller ett område för amatörer, klasskampen är en hård verklighet, ett krig för vars ledning det även på arbetareklassens sida fordras kunskap, klokhet, omdömesförmåga och förmåga av strategisk och taktisk beräkning. Varom icke går vårt parti ofelbart mot undergången och vi bidra icke att föra arbetareklassen fram ett stycke mot den slutliga frigörelsen. Om våra principer och om våra slutmål står ingen strid. Därom äro vi alla ense, och i detta avseende ha vi den allra största trygghet i att vara anslutna till ett kommunistiskt världsparti, i samklang med vilket vi troget vilja arbeta och kämpa. Men i fråga om den politik och taktik, som är nödvändig i vårt eget land för att vi här med förhandenvarande förhållanden att arbeta i, med och under, skola ha framgång, råder något delade meningar, och jag är viss om att mer än en av våra unga talare och agitatorer menar sig sitta inne med den enda riktiga uppfattningen om, vad för politik och taktik, som kräves av vårt parti och menar sig förstå detta mycket bättre än partiets ledning. Men det är partiledningens plikt att utan hänsyn till illusioner och fördomar, som kunna finnas inom vissa kretsar av vårt parti, klart och tydligt framlägga för partiet de linjer, som den anser vara de

riktiga, även om de icke i allt skulle sammanfalla med eller tilltala särskilt de allra yngsta i partiet.

Låt oss göra en återblick på den svenska arbetareklassens kamp under de gångna sex åren, alltså ifrån partiets bildande efter brytningen med det socialdemokratiska partiet. Vårt partis tillkomst sammanföll med arbetareklassens stora offensivrörelse. När vårt parti på våren 1917 bildades, hade det ryska proletarietet störtat tsardömet och en våg av revolutionär hänförelse gick igenom hela den internationella arbetareklassen. Denna arbetareklassens offensivrörelse varade från början av 1917 till mitten av 1919, alltså i något mer än 2 år. Den utsträckte sig över så gott som hela världen, förde till en rad av segerrika revolutioner i skilda länder, och i andra tvangs borgarklassen till en rad av eftergifter. Även i vårt land iakttog vi samma fenomen. Den reaktionära borggårdsregeringen, den Hammarskjöldska ministären, som faktiskt tillkommit genom en statskupp och som regerat emot folkets vilja ända sedan februari 1914, föll på våren 1917 sedan den ryska revolutionen kallat även de svenska arbetarna ut till massdemonstrationer på gatorna. Vi kunna med tillfredsställelse minnas att det var vårt under bildning varande lilla vänstersocialistiska parti och vårt ungdomsförbund, som togo initiativ till och på flera platser behöll ledningen av dessa massrörelser, som undan för undan stegrades och efter en tid bragte även den Schwartzska regeringen, som efterträtt den Hammarskjöldska regeringen, på fall. Massrörelsen från mars 1917 och till augusti samma år är den största och mest betydelsefulla vi upplevat i den svenska arbetareklassens historia vid sidan av de båda storstrejkerna. Men de gripa utöver storstrejkerna i så måtto, att de även erövrade militären och en del av den fattigare bondeklassen, särskilt lantarbetare och torpare. Därom råder intet tvivel, att hade det vid denna tid i Sverige funnits ett fast organiserat, i arbetarnas massorganisationer förankrat revolutionärt parti med erfarenhet och vilja i sin ledning, så skulle den svenska borgarklassen blivit slagen och arbetareklassen lyckats tillämpa sig för alltid den avgörande makten. Nu fanns emellertid, utom vårt lilla ännu icke organiserade än mindre erfarna vänstersocialistiska parti, endast det stora socialdemokratiska partiet, som helt behärskade arbetarnas massorganisationer, men som var fullständigt förborgerligt och till sin ledning kontrarevolutionärt. Därför fingo massrörelserna, efter att ha lett till de konservativa regeringarnas fall, rinna ut i sanden. De allmänna valen på hösten 1917 ledde till en betydande seger för arbetarepartierna och vi fingo i oktober detta år den första liberal-socialistiska regeringen, d.v.s. en liberal regering med fyra socialdemokratiska gisslomän. Längre förmådde icke den svenska arbetareklassen rycka fram, trots de gynnsamma förutsättningarna. Vårt vänstersocialistiska parti, som även vunnit avsevärda framgångar vid valen, ställde sig som ett strängt oppositionsparti gentemot socialdemokratin. Vi begingo redan nu det felet, att vi i vår iver att bekämpa socialdemokratin och avslöja dess svek, faktiskt försummade den minst lika viktiga kampen mot de borgerliga partierna och härigenom förlorade vi en del av de sympatier vi hade förvärvat oss bland massorna. Vårt parti hade emellertid en ganska god ställning bland såväl den fattigare bondeklassen som bland den mest avancerade delen av industriarbetareklassen, men vårt parti var icke ett enhetligt, proletärt parti, hade icke heller en enhetlig ledning. Vårt parti var ett konglomerat av oppositionella element bland arbetareklassen, kommunister, vänstersocialister, humanister, fackliga oppositionsmän, gammalliberala bönder, pacifister; och även om andan var god, särskilt i fråga om att bekämpa de socialdemokratiska felstegen, så hade vi ingen klar principiell grundval, ingen enhetlig taktik och ledningen drog åt skilda håll. Under sådana förhållanden kunde vårt parti icke uträtta vad det borde ha uträttat.

I slutet av 1917 och början av 1918 övergick den svenska arbetareklassen, genom sina fackliga organisationer, till en offensiv även på det ekonomiska området, en offensiv som medförde högst väsentliga löneförbättringar och allmänt höjde proletariatets levnadsstandard.

Från att de föregående åren ha haft sitt huvudsakliga intresse inriktat på de politiska striderna, koncentrerade de svenska arbetarna under 1918 sitt huvudintresse på de ekonomiska striderna. Men mot slutet av året trädde återigen den politiska aktionen i förgrunden. Med de tyska och österrikiska kejsardömenas fall och de proletära revolutionerna i dessa och andra länder vid denna tid, började ånyo massrörelser bland de svenska arbetarna. Även nu hade vårt parti ledningen av dessa massrörelser och den paroll, som vår partiledning utgav vid denna tid blev avgörande för flera veckor framåt för de politiska striderna. Men även denna gång omintetgjorde dels vårt partis ungdom och brist på förankring i fackorganisationerna, dels ock den bristande enhetligheten i partiets ledning, att dessa massrörelser, till vilka partiet tagit initiativ, ledde till verkligt avgörande resultat. Dock voro vi denna gång inne på en riktig väg, vi erbjödo vid denna tid socialdemokraterna för första gången en enhetsfront och framförde ett förslag till gemensamt program med bl.a. krav på republik, enkammarsystem, 8-timmarsdag, arbetarekontroll, allmän rösträtt o.s.v. Allt krav som vi sedan tänkte ytterligare skärpta alltefter som massrörelsen utvecklade sig i revolutionär riktning. Alla erinra sig den notväxling som vid denna tid ägde rum mellan vårt parti och socialdemokratiska partiet och hur enhetsfronten gick om intet genom socialdemokratins vägran, att i något avseende lämna den borgerliga demokratin eller gå med på att utnyttja vad möjligheterna bjödo med avseende å proletära dagskrav. Även nu rann massrörelsen ut i sanden efter att vid urtima riksdagen, november–december, hava genomdrivit den allmänna rösträtten, åttatimmarsdagen och kapitalskatterna. Detta var allt vad den svenska arbetareklassen kunde avvinna den gynnsamma situationen, som rätt utnyttjad kunde givit oss mycket mera. Vårt parti måste, efter det försöket till enhetsfront framlagts, återgå till och inrikta sig på att söka driva de förenade socialdemokratiska och liberala partierna och deras regering så långt åt vänster som möjligt. Att spränga alliansen mellan socialdemokrater och liberaler, d.v.s. förbundet mellan arbetareklassen och en hel del av bourgeoisin, lyckades icke. Det är möjligt att vi även här beging vissa taktiska fel.

Under 1919 inträdde så småningom en stiltje på klass-stridernas område i vårt land. Proletariatet bländas av de vunna dagsreformernas illusioner och låter sig av det socialdemokratiska partiets roll under den proletära offensivens period här i vårt land, så kunna vi uttrycka den så, att den bestod i att väcka arbetarklassen till massrörelse, att förmå den att inse den proletära revolutionens nödvändighet, att taga ledningen av massrörelserna och genom dem tvinga även socialdemokratins såsom det största av arbetarepartierna att gå in på klasskampens väg, att i varje fall vinna de socialdemokratiska massorna för denna väg även om ledarna sveko, att på detta sätt spränga de band som förenade arbetarna med den liberala bourgeoisin och härigenom leda utvecklingen i en revolutionär riktning. Att vi icke lyckades såsom vi önskat, berodde på vårt partis ungdom och bristande organisatoriska fasthet, vårt ringa medlemsantal och ringa förankring i fackföreningarna, dualismen i ledningen, syndikalisternas förräderi m.m. Vårt partis förtjänster bestod i en levande hänförelse för revolutionens sak, en skarp kritik av socialdemokratins, en energisk strävan efter att utveckla och vidga klasskampen. Våra fel bestod däri, att vi icke med tillräcklig smidighet och manöverskicklighet förstod att finna den riktiga taktiken, vidare däri, att man i vårt parti allt för mycket skattade åt den revolutionära frasen och för litet analyserade de för handen varande sociala och politiska förhållandena, samt även däri, att vi icke redan nu skaffade oss den nödvändiga enhetliga ledningen. Dessutom måste vi erkänna att vi redan nu alltför förnämt isolerade oss från massornas dagskrav och allt för ensidigt intresserade oss för de teoretiska och principiella sidorna av vårt partis verksamhet.

Med 1920 upphör arbetareklassens offensivrörelse såväl internationellt som i vårt land och klasskriget övergår till ett ställningskrig. De båda fienderna gräva ner sig i skyttegravar och

vakta på varandra. En rad av internationella, proletära nederlag, förorsakade genom socialdemokratins förräderi i skilda länder, skänker åt bourgeoisin nya förhoppningar och kapitalet börjar ånyo vädra morgonluft. Det befäster sig och vidtar åtgärder för att återställa den ekonomiska och politiska jämvikten samt för att återerövra de positioner, som gått förlorade under arbetareklassens allmänna framstormning. Dessa förhållanden återverka även i vårt land. En viss politisk avmattning inträder i arbetarnas kamp, särskilt på det politiska området. Högkonjunkturen fortsätter och fackliga framsteg göras, som samla arbetareklassens uppmärksamhet. Men även på detta område börjar det kapitalistiska motståndet att skärpas och mot slutet av året inträder även här ett ställningskrig. Under denna allmänna avmattning hos arbetareklassen äga de nya valen rum, hösten 1920, och leda till ett nederlag för vårt parti. Socialdemokratien går framåt ehuru ej så starkt som förut, men vårt parti går tillbaka eller står stilla. Detta är typiskt för ställningskriget. De borgerliga partierna samla sig.

Endast om vi klart och tydligt inse och erkänna våra begångna fel kunna vi ha en garanti för att de icke skola upprepas. Begingo vi under offensivperioden vissa fel, ehuru dock icke så stora, så måste vi ärligen erkänna, att vi under ställningskrigets period gjorde de allra svåraste misstag. Vi handlade som om ställningskriget aldrig inträtt, som om fast mer arbetareklassen befann sig på en alltmer framgångsrik offensiv. Våra paroller och vår taktik var avpassad för en rent revolutionär situation medan i själva verket arbetareklassen redan hade börjat reträtten. Särskilt markanta voro de fel vi begingo vid valrörelsen 1920. Våra valparoller voro i stort sett endast principiella och sysslade ej med arbetarnas dagskrav, som vi fast mera ofta förklarade oss ej vara intresserade för. Vi krävde rådsrepublik, proletariats diktatur etc., och förklarade, att vi ej ville ha ens några röster vid valen från andra än dem, som gillade dessa våra principer. 'Därtill förkastade vi den gemensamma partibeteckningen med det andra arbetarepartiet, det större arbetarepartiet, och isolerade oss härigenom såväl från arbetarnas gamla invanda partibeteckning, som vi hade lika mycket rätt till som socialdemokraterna, nämligen partibeteckningen 'Arbetarepartiet', dels isolerade vi oss från massorna, i det vi gävo arbetarna intryck utav att vi voro en sekt och därtill en sekt, som ville splittra arbetarklassen vid ett viktigt tillfälle. Härigenom och genom vårt icke alltid försiktiga arbete inom fackföreningarna, lyckades socialdemokraterna få häftat vid vårt parti den uppfattningen ute bland arbetarna, att vi voro arbetareklassens yrkesmässiga splittrare. Vi omintetgjorde sålunda själva under denna period de möjligheter till en proletär enhetsfront som förelegat, och vår agitation hade en högst ensidig, ofta nog av revolutionära fraser fylld terminologi, men utan den fasthet, klarhet och enkelhet som arbetarna förstå. Härtill kom även att just vid denna tid den Kommunistiska Internationalens 21 organisationstesar hänsynslöst av våra motståndare utnyttjades, ofta i förfalskat skick, emot oss och även åstadkommo en söndring i partiet och t.o.m. i dess ledning, i det att partiets humanister och centrister vände sig mot dess teser, som vi andra mycket riktigt försvarade. Våra fel bottnade i, dels en överskattning av den revolutionära entusiasmen, dels i bristande kunskap om de ekonomiska och politiska förhållandena vid denna tid, dels ock i bristen på en enhetlig ledning med klar politisk blick och sinne för realiteter. Vi hade i vårt partis ledning vid denna tid revolutionära frashjältar vid sidan av halv-broderliga humanister och pacifister och till dessa ytterligheter tvangs partiets marxistiska kärna att taga hänsyn.

Med 1921 års ingång upphör den ekonomiska högkonjunkturen och tecken till en svår depressionstid uppenbara sig. Fackorganisationerna stöta på allt häftigare motstånd och börja lida det ena nederlaget efter det andra i kampen mot arbetsköparna. Arbetslöshet börjar inträda och stegras undan för undan. Även på det politiska området skärpes motståndet mot arbetareklassens krav. Den Brantingska regeringen stupar och efterträdes av en s.k. opolitisk regering, den Sydowska, som i själva verket endast är en förklädnad för den börjande

kapitalistiska offensivens egna krafter och makter i samhället. Det blir alltmera uppenbart att ställningskriget på klass-stridernas mark börjar upphöra och att den kapitalistiska sidan internationellt såväl som här hemma börjar övergå till en allmän offensiv efter att hava samlat och omgrupperat sina styrkor. I denna svåra tid inträffar partiets klyvning. Denna var nödvändig. Den medförde utrensning ur partiet av alla pacifistiska, humanistiska och centristiska element, vilka länge blottställt och skadat partiet samt omöjliggjort en enhetlig ledning, omöjliggjort en politik och taktik som verkligen kunde samla arbetareklassen. Men denna klyvning rev också upp en del av våra organisationer och mattade partiet, särskilt på det ekonomiska området. Denna utrensning medförde emellertid att en del halv-anarkistiska och halv-syndikalistiska fransrevolutionära element inom partiet trodde sig kunna göra sig breda och under några månader framåt medförde dessa tendenser en hel del oklarhet inom partiet, som bl.a. tog sig uttryck i sympatier för den s.k. offensivteorin, för marsupproret i Tyskland, samt även försvarade partiets tillfrisknande efter klyvningen och åstadkom olust hos en hel del med vårt parti sympatiserande arbetare. Partiets förmåga att manövrera led även av denna oklarhet. Till den psykologiska stämningen hos arbetaremassorna togs ringa hänsyn. Såsom en följd av den kapitalistiska offensiven och i dess spår ryckte den politiska reaktionen allt häftigare fram, i vårt land avspeglad i den stora förräderiprocessen, som avsåg att ge dråpslaget åt kommunisterna i Sverige, samt i den första fascistiska organisationen i vårt land, den s.k. Samhällshjälpen, som nu skapades. Partiets läge var vid sommaren 1921 synnerligen kritiskt. Partiets marxistiska kärna insåg emellertid klart och tydligt den fara vari partiet befann sig och riktade en stöt emot anhängarna av den s.k. offensivteorin, liksom emot hela den fransrevolutionära agitationen, som fortfarande frodades inom partiet. I sina instruktioner till ombuden på 1921 års världskongress vände sig också partiets ledning mot marsoffensiven och offensivteorin, fordrade arbetareklassens samling på en defensiv kamplinje. 1921 års världskongress gick också helt utefter de linjer som partiets ledning för sin del redan tidigare bekant sig till. Den förkastade offensivteorin och de vänster-kommunistiska äventyrligheterna. Den förordade arbetareklassens samling till försvarskamp mot den kapitalistiska offensiven, alldeles som den svenska partiledningen hade gjort. Den vände sig vidare mot den kommunistiska isoleringen i sektens gestalt och förordade parollen: Ut till massorna! Den visade på nödvändigheten av att kommunisterna intresserade sig för även arbetarnas dagskrav och dagliga bekymmer, ej blott för de kommunistiska slutmålen.

Med dessa nya paroller, kompletterade med gemensam partibeteckning med övriga arbetarepartier, gingo vi till de allmänna valen på hösten 1921. Våra paroller voro nu, utom de principiella, även rent praktiska dagskrav. Vi förordade proletariats samling på en gemensam front emot den kapitalistiska offensiven. Vi vände vår kamp i första hand emot kapitalisterna och arbetsköparna, ehuru vi icke underläto att kritisera socialdemokraterna. Vi analyserade läget, vi trängde ut till massorna, vi insågo och rättade våra forna fel, trots alla inre ekonomiska och organisatoriska svårigheter, den högsta röstsiffra vi någonsin haft, ofantligt distanserade det avskilda vänstersocialistiska partiet, som nu i själva verket fick dödsstöten och förvandlades till en liten grupp av det socialdemokratiska partiet. Även socialdemokraterna gjorde betydande framsteg vid valet, under det att de borgerliga partierna, särskilt det liberala partiet, blevo illa tilltygade. Såsom en följd av arbetarepartiernas seger vid dessa val och arbetarnas lysande politiska defensivkamp, måste den borgerliga regeringen avgå och Brantings andra regering kom till. Under det att vårt parti under Brantings första regering utan urskiljning bekämpat densamma och begagnat olika tillfällen för att söka störta den, även med risk av tillkomsten av nya borgerliga regeringar i dess ställe, så lämnade vi nu den Brantingska regeringen ett villkorligt stöd, i det att vi förklarade, att vi skulle stödja den socialdemokratiska regeringen i alla avseenden där den tillvaratog arbetareklassens intressen, men skarpt kritiserade och bekämpade den i de fall där den försummade att tillvarataga

arbetarintressen och bedrev en borgerlig politik. Vår avsikt var att driva regeringen åt vänster, att förmå den att antingen föra en arbetarpolitik eller avslöja sig inför arbetarna såsom en borgerlig regering och socialdemokratien såsom ett borgerligt parti. Vi förklarade, att vi önskade ett enhetligt uppträdande av alla arbetaregrupper emot bourgeoisin och dess partier och att vi därför skulle gå emot borgarpartiernas försök att störta den socialdemokratiska regeringen. Denna partiledningens ställning till regeringen liksom även partiledningens taktik före och under valrörelsen gillades icke av en vänsterradikal grupp inom partiet, de s.k. oxkommunisterna, men partiledningens uppfattning blev i allt väsentligt gillad och stadfast av Internationalens exekutivkommitté vid en konferens i Moskva i december 1921, och i ett brev till svenska partiet utvecklade exekutivkommittén just de synpunkter, som tidigare varit ledande för partiets högsta ledning och som sedermera följts av denna partiledning. Vid denna Moskvakonferens sammanträdde även exekutivkommittén till extra sektion, och vid detta sammanträde utgavs för första gången till de kommunistiska partierna parollen om den proletära enhetsfronten, på vilken sedan följde underhandlingsförsök med 2 och 2 1/2-Internationalen. Denna paroll om den proletära enhetsfronten kompletterades sedermera med parollen om arbetarregering. Vi se sålunda att den internationella taktiken fullständigt sammanfallit med svenska partiets och enkannerligen den nuvarande svenska partiledningens taktik och synpunkter på de taktiska problemen.

Med 1922 fortsätter och tilltager den ekonomiska depressionen. Arbetslösheten når en oerhörd höjd och arbetsköparnas anfall blir allt hänsynslösare, lönedepression följer på lönedepression. De fackliga nederlagen följa slag i slag. Vid denna tid gör vårt parti sitt första stora försök att i verkligheten omsätta de nya parollerna och på ett nytt område pröva sin taktik. Vi ge ut manifestet om massdeputationen till kamp mot arbetsköparna, arbetslöshetskommissionen och den kapitalistiska offensiven. Parollen är att samla hela arbetareklassens intresse omkring arbetslöshetsfrågan och offensiven från arbetsköparnas sida. Vi träda ut för att få ett grepp om massorna och för att söka förverkliga enhetsfronten. Vårt initiativ bekämpas hänsynslöst av socialdemokraternas ledare, men vi vinna massornas anslutning i oanad grad. Massdeputationen blir faktiskt en massrörelse och utan den skulle förvisso redan nu den socialdemokratiska regeringen ha stupat för arbetsköparnas anlopp. Massdeputationen blev glänsande såsom en massornas opinionsyttring och skapade en fond av förtroende till vårt parti. Det praktiska resultatet förstördes i viss mån genom socialdemokraternas och genom regeringens efterlåtenhet mot borgarpartierna. Organisatoriskt förmådde vi icke så utnyttja massdeputationen som vi skulle önskat. Våra distriktsledningar och även våra kommuner förmådde icke i önskvärd grad utpressa ur massdeputationens rörelse den organisatoriska anslutning till vårt parti som bort komma. Härtill bidrog dock väsentligt de bristande ekonomiska resurserna till följd av arbetslöshetens härjningar. Men att vi varit inne på den riktiga vägen och att vi genom vår nya taktik börjat vinna massornas förtroende det visade icke minst de efter massdeputationen på hösten 1922 följande landstings- och kommunalvalen, vilka ledde till nederlag för samtliga partier, även för socialdemokraterna, utom för kommunisterna. Vid landstingsvalen mer än fördubblade vi våra landstingsmandat och vid kommunalvalen ökade vi antalet av våra kommunalrepresentanter från 463 till 1.057. Vid dessa val hade vi också gemensam partibeteckning med socialdemokratiska partiet, parollerna voro: för den proletära enhetsfronten, för den proletära försvarskampen och för allehanda proletära dagskrav. Agitationen fördes huvudsakligen gentemot de borgerliga partierna och den samlade kapitalistiska fronten, men vi underlät icke heller skarp kritik av socialdemokratien.

Ställningen till den socialdemokratiska regeringen blev hela tiden den, som bestämdes vid Brantings andra regerings tillträde, dock med iakttagande av hänsyn till de olika förhållanden

som rått under regeringens tillvaro. Vi ha bedrivit en viss manöverstrategi och manövertaktik. Vi ha mer eller mindre skärpt kritiken allt efter regeringens läge, vi ha givit den vårt stöd mer eller mindre villkorligt, men vi ha alltid utövat ett växande tryck åt vänster på regeringen. Vi ha hjälpt regeringen mot borgarpartierna, men bekämpat den så snart den gått deras ärenden eller övergivit arbetarintressena. Vi ha för arbetarna påvisat regeringens svaghet och vankelmod och sökt mobilisera massorna för att förmå socialdemokratin att flytta sig åt vänster. Denna taktik har förståtts och gillats av arbetaremassorna. Dessa skulle aldrig förstått om vi hjälpt borgarpartierna mot den socialdemokratiska regeringen, utan vänt sig mot oss, liksom socialdemokraterna inför arbetarna skulle givit kommunisterna skulden för sitt misslyckande och sitt fall om vi hjälpt borgarpartierna att störta regeringen, eller rest oöverkomliga stenar i vägen för densamma. Till slut föll den Brantingska regeringen inför den samlade borgerliga offensiven och i dess ställe har kommit den Tryggerska regeringen, som är ett uttryck för den borgerliga koalitionen, den växande reaktionen och de hårda tider, som stunda för hela arbetareklassen. Var tror man att vårt parti skulle stått, om vi på något sätt blivit delaktiga i den Brantingska regeringens fall och i den Tryggerska regeringens tillkomst. Vi hade blivit stämplade som den yttersta reaktionens hjälpare och vi skulle varit platt förgjorda bland Sveriges arbetare om vi hade följt den uppfattning, som Vinberg, Spak samt några oxkommunister gjort sig till talesmän för i vårt parti, nämligen att vi borde utan urskiljning bekämpat den socialdemokratiska regeringen, fordrat dess avgång och hjälpt de kapitalistiska partierna att störta den. Ty detta är vad man från oppositionens sida i partiet i själva verket fordrar, även om man icke vill sjunga ut. Vår taktik har varit att söka bryta arbetarnas illusioner till socialdemokratin, men dessa illusioner kunna blott brytas genom massornas egen erfarenhet. Därför har det, även rent taktiskt sett, för vårt parti varit en fördel att den socialdemokratiska regeringen har suttit, och vi kunna blott beklaga att denna regering icke fick sitta längre, så att den ännu mera kunnat sönderbryta arbetarnas förtroende till densamma och krossat illusionerna, som ännu finnas i stor utsträckning hos arbetaremassorna till socialdemokratins vilja och möjligheter att genomföra arbetareklassens befrielse. De partivänner, som vända sig mot vår taktik och vår ställning till den socialdemokratiska regeringen, vända sig i själva verket överhuvud taget emot parollen om en arbetar regering, och därmed vända de sig även emot Internationalens linje i denna fråga. Ty om man icke vill en socialdemokratisk regering, så måste man antingen vilja en kapitalistisk regering eller en kommunistisk regering. En kommunistisk regering är f.n. otänkbar och oppositionen kräver icke heller en dylik linje. Då återstår att oppositionen föredrar en rent borgerlig regering, men att gå ut till arbetarna med parollen: Leve en borgerlig regering! vore döden för vårt parti. Därför måste vi kräva en arbetar regering, en allmän arbetar regering såsom en övergång till en regering, som helt och fullt uttrycker arbetareklassens revolutionära vilja. Och vår taktik liksom vår roll under en kommande socialdemokratisk regering måste under samma förutsättningar som hittills bliva desamma som dem vi hittills följt. Detta måste göras klart, ty om kongressen svävar på målet i detta avseende, så betyder det ny oklarhet och fara för att vi komma in i den återvändsgränd där vi befunno oss 1920 och som ledde till nederlag för partiet.

Liksom i övriga länder där den reaktionära offensiven skärpts med varje dag som gått, så ser vi även här i vårt land denna reaktion skärpas undan för undan. Det gäller nu för reaktionen att på det ekonomiska området fullständigt vältra över på arbetarnas skuldror världskrigets och depressionens bördor och skulder samt på det politiska området, att åter frångå arbetarklassen de reformer den tillkämpat sig under revolutionsåren. Den borgerliga samlingsregering, som under Tryggers ledning nu tillträtt makten, betyder att de reaktionära krafterna nu känna sig så säkra, att de våga skrida till ett avgörande slag. Visserligen kommer denna regering till en början att bemantla sina egentliga syften och för att lättare kunna fånga

liberalerna och bondeförbundarna, draper sig i en slags riksregeringsdräkt, spelande rollen av att vara en regering, som vill utjämna klassmotsättningarna, sätta näringslivet på fötterna och föra landet ut ur den ekonomiska depressionen. Men i verkligheten kommer denna regering att bli en kampregering mot arbetarklassen och vi måste inrätta oss därefter. På det ekonomiska området måste vårt parti nu av all makt söka hjälpa fackorganisationerna att rida ut lockouterna och arbetsköparnas anfall. Vårt parti måste i detta avseende visa att dess medlemmar äro de tappreste, segaste och skickligaste i fråga om att på alla orter samla arbetarnas motstånd och leda fackföreningarnas strider i försvarskampen. Redan se vi att arbetarnas motstånd mot arbetsköparnas anlopp stärkas och vi se hur borgarpressen ger kommunisterna skulden och äran härför. På det politiska området måste vi ytterligare skärpa arbetet för enhetsfronten. Dels måste vi bedriva ett systematiskt upplysningsarbete rörande den proletära enhetsfrontens uppgifter och betydelse och dels måste vi vid alla tillfällen gå i spetsen för sådana aktioner, som syfta till att i olika frågor samla den proletära motståndskraften. Vidare måste vi arbeta på att söka vidga klyftan mellan socialdemokraterna och liberalerna för att därigenom rycka de socialdemokratiska och partilösa arbetarna bort från alla tankar på förbund med denna del av bourgeoisin, rycka dem undan inflytande av den liberala pressen och uppvisa för dem vilken felaktig taktik och vilket svek de socialdemokratiska ledarna begått när de allierade sig med liberalerna i stället för att genomföra den proletära enhetsfronten. Vi måste med andra ord söka åstadkomma en oöverstiglig klyfta för framtiden mellan den liberala bourgeoisin och arbetarklassen, varigenom vi jämna vägen för enhetsfronten. Vi se hur förskräckta de liberala tidningarna äro för en dylik utveckling och hur de varna de socialdemokratiska arbetarna från att nalkas kommunisterna, vars stärkta inflytande såväl fackligt som politiskt de nödgas erkänna och skrämmande framhålla för socialdemokraterna. Ytterligare måste vi reparera ett stort fel, som både vårt parti och i ännu högre grad det socialdemokratiska partiet begått, i det att man försummat att knyta ett försvarsförbund mellan arbetareklassen och de fattiga bönderna. Genom en doktrinär politik i jordfrågan och bristande intresse för småböndernas kamp har den organiserade arbetareklassen drivit dessa bönder, som äro deras egna naturliga bundsförvanter, över i våra fienders armar. Den fattiga bondeklassen utgör en icke föraktlig del av de borgerliga partiernas styrkor. Det kommunistiska partiet måste ovillkorligen söka knyta an till de fattiga bönderna och vinna dem på sin sida, och detta genom en praktisk jordpolitik. Här ha vi i så fall mycket att vinna. Såsom hittills skett under de senaste åren måste vi även samtidigt som vi icke försumma vår principiella och teoretiska upplysningsverksamhet, föra fram i förgrunden de proletära dagskraven. Dessa måste vi framföra icke blott i riksdagen utan även i kommunalförsamlingarna, där vi nu ha vunnit en ganska respektabel styrka, och vi måste betona dessa dagskrav även i vår dagliga agitation, ty detta är enda sättet att kunna vinna gehör hos arbetarna och de fattiga bönderna, intressera dem för kommunismen och få dem till medlemmar i vårt parti. Bedriva vi uteslutande en rent teoretisk eller rent negativ agitation, så komma vi aldrig att bli ett massparti, ty arbetarnas stora flertal intressera sig endast för sina dagliga bekymmer och förklara att vi ge dem stenar i stället för bröd, om vi blott predika våra slutmål. Vi måste även på det fackliga området ägna oss åt det dagliga arbetet i fackföreningarna och verkstadsklubbarna samt visa att vi ha intresse för och förmåga att försvara arbetarna i deras dagliga strider med arbetsköparna. Vi få icke, såsom många kamrater hittills gjort, förnämt hålla oss borta från styrelse- och underhandlingsuppdrag inom fackföreningarna, förklarande, att dylik femörespolitik icke har någon betydelse i den revolutionära kampen, utan vi måste överallt visa att vi äro arbetarnas bästa och pålitligaste tjänare, vinna deras förtroende, erövra styrelserna och ledningarna och på det sättet så småningom erövra hela fackföreningsrörelsen. Detta är en ofrånkomlig väg, som vi icke kunna hoppa över, om vi icke vilja för alltid förbli en liten minoritet. Vårt parti måste även taga fasta på och deltaga i den kamp och det arbete, som pågår ute bland arbetarna

för att erövra en arbetaremajoritet i riksdagen. Vi måste vara med om att arbeta fram majoritet och därvid se till att det kommunistiska inslaget vid en eventuell arbetaremajoritet i riksdagen blir så starkt och fylligt som möjligt. Vi skola icke överskatta den parlamentariska verksamheten och en majoritet av arbetare i den borgerliga riksdagen, men vi böra icke heller underskatta allt detta. Och icke minst i ett land som Sverige, med dess traditioner på detta område, skulle erövrandet av en arbetarmajoritet i riksdagen betyda ett ofantligt steg framåt i vårt arbete. Nu höra vi hur socialdemokraterna giva ut parollen om en ny socialdemokratisk regering. Vi kunna naturligtvis icke svara med att det är bättre med en borgerlig regering. Då skulle vi bli utskrattade av arbetarna. Vi böra i stället svara på denna paroll med att säga, att även vi kräva en arbetarregering, men en arbetarregering som verkligen förfäktar arbetarnas intressen helt och fullt, en arbetarregering som fullständigt har brutit med de borgerliga partierna och sålunda ställer sig på klasskampens grund, en arbetarregering, icke blott beroende av den parlamentariska majoriteten i riksdagen, utan framför allt förankrad hos arbetareorganisationerna och skyddad av verkliga arbetarorgan, en arbetarregering, som icke låter jaga bort sig av borgarna, utan som visar tänderna emot dem och är beredd att med alla medel värja sig emot alla försök att komma den till livs. En sådan arbetarregering skall helt och fullt vinna vårt partis stöd och den skall kunna bliva en övergångsregering till en framtida arbetare- och bondeklassens rådsregering. Med en sådan paroll skola vi icke stöta arbetarna för huvudet och vi skola med den kunna vinna ökat inflytande hos de breda massorna. Vi måste emellertid erkänna att rent taktiskt sett är vårt läge nu efter den socialdemokratiska regeringens fall, betydligt svårare än förut. Det socialdemokratiska partiet uppträder nu med stora demagogiska later som ett radikalt oppositionsparti och anslår t.o.m. halvt revolutionära strängar. Det talar om 'strid på liv och död' med reaktionen och söker inbilla arbetarna att stanna kvar i sitt parti eller att komma till dem. Vi måste nu ställa socialdemokraterna mot väggen och kräva att de i handling visa att de vilja en strid på liv och död. Vi måste avslöja deras demagogi. Vi måste bekämpa alla deras fraser och uppvisa tomheten uti dem. Vi måste begagna en smidig taktik och lära oss manövreringens konst.

Vår huvuduppgift är och förblir, att vinna arbetarnas och deras massorganisationers förtroende för vårt parti. Härpå måste vi nedlägga all vår energi och allt vårt intresse. Vi måste då först fråga oss vad orsaken är till att hos många arbetare finnes misstro och likgiltighet mot vårt parti. Om vi då bortse ifrån verkan av allt förtal och alla lögnar som utsprits mot oss av den borgerliga pressen och av de socialdemokratiska tidningarna och agitatorerna samt av de reformistiska fackföreningarna, så måste vi beakta följande rent objektiva orsaker. Först ha vi då vårt partis ungdom och relativa litenhet som gör att särskilt de äldre arbetarna hålla sig borta. Ett ungt parti är icke rotat i folks medvetande och är det därtill litet och har små resurser i fråga om press, organisationer och pengar, så säger sig självt att vi bliva handikappade. Men vi måste också erkänna att våra fel före hösten 1921 inverkat i hög grad emot oss. Vår dogmatism, den revolutionära fraseologin, som många av våra agitatorer använde sig av, vårt förakt för arbetarnas dagskrav, för fackföreningarnas dagliga kamp, för den s.k. femörespolitiken, vår huvudsakligen teoretiska inriktning, vår isolering m.m. allt har bidragit till att fjärma oss från de stora arbetarmassorna. I hög grad har även inverkat den uppfattningen som faktiskt förefinnes hos kanske 95 procent av arbetarna, att vårt parti är ett parti som 'fortplantar sig genom delning', d.v.s. ett parti som ständigt är utsatt för klyvningar och genom klyvningarna blir allt mindre och mindre, ett parti som är uppfyllt av inre strider och teoretiska problem, om teserna och tesernas tolkning, att vi icke är ett parti utan en sekt, som endast godkänner aboslut rättroga och som icke tolererar vanliga enkla arbetare, utan som fordrar att alla medlemmar skola vara professorer i tesvetenskap eller i motsatt fall bli betraktade såsom icke kommunister. Vi måste komma bort ifrån dessa sekttendenser om vi skola kunna vinna arbetarnas förtroende och bli ett massparti. Även

splittringsnamnet, som man sökt inarbeta emot oss bland arbetarna, har skadat oss ofantligt. Man har från socialdemokratiskt, syndikalistiskt och vänstersocialistiskt håll oavblåtligt inhamrat i arbetarnas medvetande, att vi kommunister äro professionella splittringsmakare, att vi splittrat arbetarpartiet då vi i själva verket blevo utdrivna ur partiet, att vi söka splittra fackföreningsrörelsen och fackföreningarna under det att vi i själva verket vända oss emot alla splittringstendenser på det fackliga området, och även önska en sammanslutning av de gamla fackorganisationerna och syndikalisterna. Man säger vidare, att vi söka splittra arbetarna vid valen, ehuru det är vi som efter 1920 slagit vakt om den gemensamma partibeteckningen för arbetarepartierna. Man säger att vi vill splittra fackföreningarna nykterhetsorganisationerna, syndikalisternas lokala samorganisationer, de kooperativa organisationerna o.s.v. genom vår cellbildningsverksamhet. Härvidlag är •det av ofantlig vikt att påvisa, att dessa celler icke äro något annat än motsvarighet till socialdemokraternas grupper och klubbar och att vi icke i något avseende avse någon splittring av dessa organisationer, utan att vi avse att av alla krafter sammanhålla dem och besjåla dem med klasskampens anda. Till någon del är vår svaghet även att hänföra till att vi på en del håll icke haft tillräckligt arbetsdugliga medlemmar, utan att vi allt för ofta släppt fram till olika styrelseuppdrag och befattningar partimedlemmar utan den erfarenhet och soliditet som är nödvändig, medlemmar, som excellerat i revolutionära fraser eller genom sin dogmatism stött arbetarna för pannan, eller som vägrat åtaga sig uppdrag i fackföreningarna o.s.v., ehuru de varit mycket kritiska i sina anföranden. Även i detta avseende måste vi taga lärdom av erfarenheten. Slutligen måste vi också genom vår press, genom vår förlagsverksamhet, genom våra föredrag och studieverksamhet öka vårt arbete för att sprida en verklig upplysning om kommunismen. När partiet växer och vinner segrar genom vår förbättrade organisation, särskilt genom cellverksamhetens och arbetspliktens genomförande, om vi undvika de begångna taktiska felen, d.v.s. om vi även betonar dagskraven, enhetsfronten, om vi undvika onödiga inre strider och följa en klar och bestämd politisk och taktisk linje, utan att hoppa hit och dit, så skola vi vinna arbetarnas förtroende. Vi måste också göra slut på en del intriger som tyvärr förekomma i vårt parti och som vi ärvt lusten för från den gamla intrigfyllda socialdemokratin. Partiledningen måste skyddas från varjehanda förtal, som sprides. Vi måste förjaga splittringsnamnet genom flitigt, målmedvetet arbete på alla områden och i alla arbetarnas organisationer för arbetarnas eniga kamp mot kapitalet. Vi ha nu genomfört en stark centralisation och detta måste bli en disciplin och en arbetsplikt icke blott på papperet utan i levande livet. Vi måste syfta till ett massparti och icke till ett heligt samfund, men inom detta massparti måste utföras ett elitarbete och vi måste vara besjålade av den heliga elden för vårt slutmål. Vi få icke förfalla till någon flack opportunism, icke i något avseende ge avkall på våra revolutionära slutmål och vår karaktär av ett revolutionärt parti. Vi måste troget hålla samman med Kommunistiska Internationalen. Men vi måste vara mindre rundhänta med våra löften och lägga ner mer kraft i arbetet, göra vi allt detta så skola vi snart ha ett stort kommunistiskt parti i Sverige. Men detta parti, centraliserat, disciplinerat, arbetareklassens förtrupp och hjärna, kan icke arbeta, icke leda utan en enhetlig styrelse, en fast, stark och i allt väsentligt enhetlig ledning. Utan en enhetlig ledning blir allt kaos och det är bättre med en hård och enhetlig ledning än med en månghövdad ledning, där varje huvud tänker för sig och vill handla för sig, men framför allt diskuterar i det oändliga.

V. Partisprängningen 1924

Vid femte världskongressen var båda riktningarna i det svenska partiet representerade, och i den allmänna debatten om det internationella läget och situationen i de nationella sektionerna drabbade de båda riktningarna samman. De olika inläggen från Höglund som representerade AU-majoriteten och Oscar Samuelsson som stod för AU-minoriteten

exponerar väl den skillnad i inställning visavi Internationalen och centralismen som varit huvudfrågan i de otaliga skärmytslingarna inom det svenska kommunistpartiet.

I den allmänna debatten om den svenska frågan deltog också den finländske kommunisten Otto Ville Kuusinen. Hans mycket hårda kritik bör ses som exekutivens ståndpunkt i tvisten mellan de olika grupperingarna inom det svenska partiet. Kuusinen hade redan vid denna tidpunkt en mycket framskjuten ställning i det ryska partiet och var i egenskap av finsk exilpolitiker Kominterns expert på skandinaviska frågor. Hätskheten i Kuusinens inlägg var en säker fingervisning om att det var exekutivens mening att denna gång inte skona Höglund fraktionen.

Z. Höglund om norska frågan och den svenska partikrisen

Z. Höglund:

Till frågan om enhetsfront-taktiken skall jag be att få anföra: det fanns en tid då det svenska partiet försökte att bilda enhetsfront ej blott med de socialdemokratiska och syndikalistiska massorna utan även med deras ledare. Men det blev tämligen snart klart, att enhetsfronten blott kan komma underifrån. Vi gör oss icke längre några illusioner om möjligheten att kunna vinna de socialdemokratiska eller anarkosyndikalistiska ledarna för enhetsfronten. Under den socialdemokratiska regeringens tid bekämpade vi skarpt dess missgrepp och antiproletära politik. Vi understödde och älskade denna regering med indiankvinnornas kärlekskonst; som spottar och klöser. Den svenska socialdemokratin har för länge sedan blivit, vad Sinov

Ej med:

**Kuusinen om den allmänna taktiken och de skandinaviska förhållandena
Oskar Samuelssons kritik av partihögerns politik Bucharin kritiserar
Höglunds svenska centralism och Ströms bok om ryska revolutionen
Sinovjev manar Höglund till solidaritet med Internationalen
Thälmanns slutord
Votering**

Det svenska kommunistpartiet sprängdes inför den av AU utlysta kongressen 1924. De båda riktningarna avhöll var sin kongress och hävdade var för sig rätten att på svensk botten representera kommunismen. Genom Höglundgruppens återgång till det socialdemokratiska partiet några år senare var det Kilbomsriktningen och ungdomsförbundet som kom att utgöra det nya svenska kommunistpartiet. Vid sin kongress 1924 antog denna riktning en rad resolutioner som avsågs att ställa partiet på en leninistisk plattform och en gång för alla radera ut alla oklarheter. Dessa resolutioner markerar den vänsteristiska strömkantring som kommit till uttryck vid den femte världskongressen, framförallt torde resolutionen om partiets bolsjevisering vara ett gott uttryck för både Kominterns och det svenska partiets tro på möjligheten att med organisatoriska medel skapa teoretisk och ideologisk klarhet. Partiets enhet bestod fram till 1929 då det ånyo sprängdes i två riktningar, Kilboms-kommunister och Sillénare.

SKP:s partikongress 1924

För arbetarklassens livskrav — mot kapitalisternas offensiv!

Under påverkan av det begynnande försöket att realisera Dawesplanen har det ekonomiska läget i så gott som hela världen tillspetsats och den inre klasskampen skärpts. En rad stora konflikter drar upp på den internationella arbetsmarknaden. Dawespolitiken utlöser på detta

område en energisk och internationellt organiserad offensiv från kapitalets sida mot arbetare och anställda av alla slag, på vars axlar man söker avvältra alla bördor.

Men samtidigt som kapitalismen samlat sig till en ny attack börjar även arbetarklassen i växande omfattning inse lögnen i de icke minst från socialdemokratin framförda förespeglningarna om en förestående period av demokrati och pacifism och samla sig till värn för det arbetande folkets intresse.

Även Sverige beröres i hög grad av det nya skärpta konfliktläget. Redan pågår stora lönekonflikter och vid årsskiftet väntas genom skedda uppsägningar av avtal i flera stora branscher cirka 130.000 svenska arbetare bli indragna i öppen kamp. Den brutalitet, varmed man här går tillväga från arbetsköparhåll visas tydligt redan i det ohöljda avtalsbrottet inom textilindustrin, där 26.000 arbetare vilken dag som helst kan väntas att bli utkastade.

Medan arbetarna på grundval av de väsentligt stegrade levnadskostnaderna begär en rättmätig höjning av sin inkomst, vill arbetsköparna ytterligare öka sin växande profit genom att ännu starkare beskära arbetarnas redan förut knappa löner. Arbetarnas egen fackliga ledning visar sig i den föreliggande situationen i stort ej pålitlig för arbetarnas intressen. Som under nästan alla konflikter de senaste åren utlämnar den arbetarna och saboterar deras kamp. De fackliga ledarna tycks fatta som sin uppgift, ej att leda arbetarna och hjälpa dem till seger, utan att till varje pris hindra dem att slåss. Endast ett allvarligt och starkt tryck från massorna själva kan återföra de opålitliga ledarna till deras proletära plikt eller förhindra dem att skada massornas intressen.

I det syftet och för att kunna med framgång möta den kapitalistiska offensiven måste emellertid arbetarna allvarligt fatta situationen och samla sig kring sina stora gemensamma krav. I det s.k. örebroprogrammet har sammanförts de krav, som i detta ögonblick är ägnande att kunna uppbäras av en samlad svensk arbetaropinion. Av dessa krav är följande särskilt viktiga och grundläggande:

Regeringen måste med statens hela makt slå ned de nya arbetsköparattackerna mot arbetarklassen och förhjälpa denna till en löneförhöjning av minst 30 procent av nu gällande löner. På samma sätt måste samhället ingripa mot livsmedelsfördyringen, skapa effektiv hyreslagstiftning och omedelbart igångsätta en bostadsproduktion i stor stil. Till dess bostadsfrågan löses måste bostadsransonering tillgripas.

Garantier måste skapas för åttatimmarsdagens bevarande och förbättrande mot kapitalismens förnyade försök att beröva arbetarklassen denna. I samband härmed måste arbetarna fordra effektiva åtgärder mot den tilltagande arbetslösheten, arbetslöshetsunderstöd enligt i yrket utgående genomsnittslön och arbetarkontroll genom driftsråd.

Den s.k. försvarsfrågan löses slutgiltigt, icke som ett kapitalismens försvar mot andra stater och den inre fienden, utan som ett det arbetande folkets eget värn mot in- och utländska förtryckare, d.v.s. i form av en arbetar- och bondemilis.

Sverige uppsäger sitt medlemskap i Nationernas förbund, de imperialistiska makternas redskap och en utomordentlig fara för landets fred. Svenska arbetarklassen vägrar att för kapitalismens syften låta bruka sig i krig mot Sovjetunionen eller för andra krigiska äventyr. På alla sätt motarbetas Dawespolitiken och de svenska kapitalisterna förhindras att för

internationella storkapitalistiska syften föra 'folkets sparade pengar ut ur landet i de internationella storfinansiärernas fickor.

Den proletära enhetsfronten är på kraftig frammarsch ute i världen. Årets engelska fackföreningskongress i Hull och ännu mer de på Röda fackföreningsinternationalens initiativ framgångsrikt fortskridande strävandena för förening av alla fackligt organiserade arbetare i en gemensam fackföreningsinternational på klasskampens grund, är glädjande bevis på att Amsterdammarnas splittringsarbete kommer att misslyckas och att arbetarklassen börjar inse nödvändigheten av att samlas på en enhetsfront i kamp för klassens intresse. Även i Sverige måste arbetarna av skilda politiska partier fatta vad stunden kräver av dem i proletär ansvarskänsla och enighet, om de ej vill bli handlöst utlämnade åt sina fiender och till ett ytterligare skärpt nödläge.

Utöver de redan nämnda huvudkraven från örebroprogrammet måste Sveriges arbetare också med hänsyn till de uppdykande stora konflikterna föra en skärpt kamp mot strejkbrytarslöddret. De måste inse humbugen i att, 'som från socialdemokratiska akademiker rekommenderats, 'bekämpa' detta slödder endast med 'moraliskt förakt'. Det är av nöden, att överallt där konflikt råder, lokala arbetarvårn ordnas av arbetarna själva till skydd mot strejkbrytarnas väpnade illdåd, arbetarvårn, som kan avvärja strejkbrytarbanden och effektivt förfölja och omöjliggöra strejkbryteriet.

Härtill måste på allvar och med stöd av en stark arbetaropinion krävas upphävande av Åkarps- och strafflagarna samt av lösdruvarlagen i den mån denna kan ge polisen möjligheter att förfölja oförvållat arbetslösa.

Sveriges Kommunistiska Parti, sektion av K. I., manar från sin 6:e kongress de svenska arbetarna att icke i undfallenhet och misströstan ge vika för den brutala arbetsköparoffensiven, utan att låta denna väcka dem till ny kamplust och stålsätta dem i striden för deras rättmätiga ekonomiska intressen. Medlet att trots alla svårigheter, trots det kapitalistiska samhällets öppna understöd åt arbetsköparna och de reformistiska ledarnas dolda stöd åt samma arbetsköpare i form av förräderi och sabotage, föra arbetarklassens krav till seger heter: enig proletär samling och sammanhållning på klasskampens grund. Enad och klassmedveten är den svenska och än mer den internationella arbetarklassen, oemotståndlig och fullt viss om seger. Svenska arbetare! Visa er förstå vad er tid och er klass kräver av er! Fram till enig och målmedveten kamp för arbetarklassens livskrav, mot kapitalisternas brutala offensiv! Leve den proletära enhetsfronten på klasskampens grund!

En enhetlig, revolutionär fackföreningsrörelse

I

Kapitalismen rustar sig till kamp mot fackföreningsrörelsen. Borgarpressen och de borgerliga politikerna manar till borgerlig samling för att slå sönder de fackliga organisationerna, samtidigt som arbetsköparna går till aktion för att ytterligare sänka arbetarnas levnadsstandard, fråntaga dem åttatimmarsdagen och övriga sociala erövringar.

Denna borgerliga samling tar sig uttryck i bildandet av fascistiska organisationer, t.ex. 'Samhällshjälpen', 'Arbetets frihet', och andra, som på sina program har att inte blott uppträda som strejkbrytarorganisationer, utan även att föra den väpnade kampen mot den revolutionära arbetarrörelsen, mot arbetarklassens strävanden att förbättra sitt läge.

De reformistiska fackföreningsledarna är blinda för skärpningen i klasskampens utveckling och tror att de genom samarbete med arbetsköparna, genom fredligt inväxande skall nå målet. De vill inte kamp, utan 'fred på arbetsmarknaden'. Systematiskt kämpar de därför mot alla revolutionära tendenser inom fackföreningsrörelsen och försöker avhålla de arbetargrupper som vill gå till kamp för elementära livsintressen, från denna. Detta har bl.a. kommit till uttryck i deras kamp mot de s.k. avtalsstridiga strejkerna. Det borgerliga samhällets lagar och moral är för reformisterna högre än klasskampen.

Denna reformisternas ställning leder till att de i stället för att föra arbetarna till kamp mot den alltjämt växande reaktionen splittrar den fackliga rörelsen. Så har de gjort i flera länder och så kommer de att göra i Sverige om striden på allvar inte tages upp mot reformismen. För att hindra den fackliga rörelsens splittring och förfall och göra arbetarklassen till ett offer för reaktionen är det därför nödvändigt, att alla revolutionära arbetare samlar sig till kamp mot den fackliga reformismen och byråkratin, för att möjliggöra skapandet av verkliga klasskamporganisationer som på revolutionär grundval går till strid mot arbetsköpareoffensiven.

II

Som ett nödvändigt led i skapandet av en kampduglig fackföreningsrörelse är återställandet av dess enhet internationellt och nationellt. I detta avseende ställer sig de svenska reformisterna på Amsterdamsinternationalens högra flygel. Gemensamt med denna bekämpar de alla strävanden att ena den internationella fackföreningsrörelsen och inriktar sig på att krossa de revolutionära elementen. De saboterar och motarbetar den av Röda Fackföreningsinternationalen framförda parollen om en enhetlig fackföreningsrörelse, likaväl som de ställer sig som motståndare till det krav som framfördes av R.F.I:s tredje kongress om en internationell facklig arbetarkongress, där de olika internationalerna skulle behandlas. De motarbetar även krav som ett samarbete med den ryska fackföreningsrörelsen, vilka framföras av Amsterdaminternationalens vänsterflygel (som har Edo. Timmen i spetsen och där den engelska fackföreningsrörelsen utgör det starkaste inslaget).

Det är kommunisternas skyldighet att i sina fackföreningar gå till ett energiskt arbete för återställandet av den fackliga rörelsens enhet internationellt och nationellt i enlighet med de beslut som fattades på R.F.I:s tredje kongress.

I Sverige måste som ett led i den fackliga enhetsparollens förverkligande krävas att samarbete kommer till stånd mellan Landsorganisationen och den syndikalistiska S. A. C. och andra utom L. O. stående organisationer. Det måste upptagas förhandlingar mellan dessa organisationer för uppdragandet av gemensamma riktlinjer i kampen mot arbetsköparväldet i syfte att övervinna de motsättningar som vid konflikter med arbetsköparna allt som oftast förefinnes mellan dessa organisationer och som i en del fack avsevärt försvagar arbetarnas kampduglighet. L. O. försvarar fortfarande, trots 1922 års beslut, de rena skråsynpunkterna. Det hade varit L. O:s oavvisliga skyldighet att sammankalla de mindre förbunden till förhandlingar om industriförbundsfrågan.

En nödvändig åtgärd för att utveckla den fackliga rörelsen till större kampduglighet och slagkraft är ett påskyndande av omläggningen till en enhetlig klassorganisation. Samarbetet mellan de olika organisationerna lokalt måste stärkas genom bildandet av fackliga centralorganisationer, dit alla fackliga organisationer få ansluta sig oavsett om de tillhört L. O. eller inte, således även de syndikalistiska organisationerna.

III

De fackliga organisationerna måste utvecklas till aktiva kamporganisationer. Den nuvarande passiviteten måste överges och verksamheten inställas på kamp mot den kapitalistiska offensiven. Det måste föras en verkligt revolutionär klasspolitik, som till mål inte bara har att tillvarata arbetarnas intressen inom ramen av det kapitalistiska samhället, utan samlar arbetarklassen till kamp för erövrandet av den politiska och ekonomiska makten genom upprättandet av den proletära diktaturen.

För att de fackliga organisationerna skall kunna fylla denna uppgift och bli kraftiga vapen i arbetarklassens händer, är det nödvändigt att arbetarna i företagen, på arbetsplatserna, organiseras i revolutionära driftsråd, som, i motsats till de av borgare och reformister påtänkta driftsnämnderna, förenar och samlar alla arbetare till gemensam revolutionär kamp. Bildandet av revolutionära driftsråd på arbetsplatserna i enlighet med de riktlinjer som dragits upp av R. F. I:s kongress är en viktig uppgift för de revolutionära arbetarna.

En annan uppgift som fackföreningarna nu måste ta itu med är den skärpta kampen mot strejkbryteriet och borgarklassens fascistiska organisationer. Arbetarna måste genom skapandet av arbetargården, kraftiga nog att uppta kampen mot det av borgarna beväpnade strejkbrytarsslöddret, förhindra allt strejkbryteriarbete och därigenom kunna upprätthålla en blockad och bojkott.

IV

De försök som arbetsköparna nu gör att ytterligare utsuga arbetarklassen genom sänkandet av dess levnadsstandard samt krossa de fackliga organisationerna genom organiserandet av fascistiska strejkbrytargården, måste med all makt förhindras. Det är nu mer än någonsin nödvändigt att arbetarklassen koncentrerar sin kamp för att förbättra arbetarnas nu usla ställning. Fackföreningsrörelsen måste därför mobiliseras till kamp för tillvaratagandet av arbetarklassens livsintressen. Kommunistiska partiet uppfordrar därför alla organiserade arbetare att samla sig om följande krav:

- a) Kamp för höjda löner och bättre arbetsvillkor.
- b) Tillbakaslåendet av varje angrepp på 8-timmarsdagen och dess införande för arbetargrupper som ännu saknar den.
- c) Kamp för en effektiv arbetslöshetsförsäkring och i övrigt värnandet av de arbetslösas intressen.
- d) Genomförandet av semester för arbetarna. Minst 14 dagar med full lön.
- e) Värnandet av de minderårigas och kvinnornas intressen på arbetsplatsen. En månads semester och 6 timmars arbetsdag för de unga arbetarna. Lika lön för män och kvinnor.
- f) Kamp mot försöken att genom lagstiftning klavbinda de fackliga organisationernas rörelsefrihet.
- g) Skärpt kamp mot strejkbrytarorganisationerna genom upprättandet av väpnade arbetargrupper på arbetsplatserna.
- h) Kraftigt och energiskt arbete för större inbördes solidaritet mellan arbetarna i understödjandet av arbetargrupper i strid och främst då vid stödjandet av skogs- och lantarbetarna.

V

Kommunistiska partiet är arbetarklassens avantgarde. Det omfattar de mest mål- och klassmedvetna av arbetarklassen. Kommunistiska partiets medlemmar är därför också de som inom fackföreningarna ständigt skall gå i spetsen för tillvaratagandet av arbetarnas alla

intressen gentemot arbetsköparna. De skall genom sin verksamhet visa att partiet är den naturliga ledaren av arbetarklassens kamp. De måste systematiskt och målmedvetet arbeta för att få fackföreningsrörelsen i kamp för de revolutionära mål som kommunistiska partiet företräder.

Det är därför nödvändigt att driftsceller bildas på varje arbetsplats, att fraktioner organiseras i varje fackförening samt att arbetet organiseras efter de riktlinjer Internationalen och partiet dragit upp. Endast ett arbete på denna grundval kan ge till resultat en fackföreningsrörelse, som på den revolutionära kampens grundval går till strid mot kapitalismen och under det kommunistiska partiets ledning upprättar den proletära diktaturen och skapar det kommunistiska samhället.

Resolution i militärfrågan

1. Arbetarklassen i de kapitalistiska länderna har intet fosterland att försvara, den har ännu ej, som de ryska kamraterna, blivit herrar i eget land. Den har intet som helst intresse av att offra sitt liv i de imperialistiska krigen, som är en given följd av kapitalismens sönderfallande och de olika finansgruppernas vilda konkurrens. Alla det blodiga världskrigets bördor söker kapitalet i alla länder vältra över på arbetarklassen. Om det kapitalistiska systemet tillåtes fortleva, betyder detta med naturnödvändighet nya imperialistiska krig i en nära framtid. Borgarklassen är febrilt sysselsatt med de ideologiska och tekniska rustningarna för detta krig, och stora grupper av småborgare och efterblivna arbetarelement står under nationalisternas farliga inflytande. Arbetarklassen får ej låta överrumpla sig ännu en gång. Släpper kapitalisterna lös kriget, måste kommunisterna inrikta sig på att förvandla det till arbetarnas och småfolkets befrielsekrig mot den härskande kapitalistklassen i det egna landet.

2. Det borgerliga militärväsendet är även fåtalets våldsinstrument mot de undertryckta klasserna, vilket de senaste årens händelser i Finland, Norge, Tyskland, Ungern, Italien, Spanien, Frankrike m.fl. länder nogsamt visar. Arbetarna i vapenrock kommenderas ut mot sina klasskamrater för att 'upprätthålla ordningen' vid sociala konflikter. Endast tack vare det borgerliga militärväsendet och de vita mördargarderna kan (åtalsväldet ännu behålla makten i de kapitalistiska staterna.

Även i Sverige har upprepade gånger militär utkommenderats mot arbetarna vid sociala kraftmätningar och i dessa dagar kungör de makthavande kretsarna och deras press öppet och otvetydigt att militären 'självklart' skall användas mot arbetarna, om dessa 'stör ordningen'. Sveriges arbetare i industrin och jordbruket måste lära sig förstå att borgardömets militarism i första hand är riktad mot dem.

3. Socialdemokraterna förklarar sig överallt vara lika goda fosterlandsvänner som borgarna själva. Vid krigsutbrottet svek de skändligt alla sina stolta löften, förrådde arbetarna, och hjälpte överallt sina herrar med det kapitalistiska kriget. Efter kriget har de i flera länder, exempelvis Tyskland och Bulgarien kommenderat militär mot revolutionära arbetare. Även svenska socialdemokrater har försvarat Noske-väldet i Tyskland, och den borgerliga militärens massmord på kämpande proletärer. Socialdemokratin använder överallt det väpnade våldet för att försvara det kapitalistiska samhället mot 'den inre fienden' och den proletära revolutionen.

Socialdemokraterna kallar sig pacifister och slår omkring sig med fraser om avrustning, men i sin praktiska gärning är de rustningsivrarnas bästa lakejer och deltar i borgardiplomaternas ränkspel och borgarklassens imperialistiska äventyr. Även i Sverige talar de om avrustning,

men arbetar för ett rustningsförslag till en kostnad av 110 miljoner, eller efter den bebådade kompromissen med de frisinna, närmare 120 miljoner om året, vilket innebär det borgerliga militärväsendets modernisering och utveckling till ett ännu effektivare kampforgan mot arbetarna. Socialdemokraternas tal om avrustning är humbug, de är farligare fiender till freden än borgare, ty de söker invägga arbetarna i farliga illusioner, samtidigt som de ivrigt hjälper kapitalismen till att rusta för det nya kriget.

4. Vid sidan av det borgerliga militärväsendet organiserar de härskande klasserna i Sverige, liksom i alla länder väl beväpnade fascist- och strejkbrytargarden. Åtskilliga sådana organisationer finns redan i detta 'lugna' land färdiga att med våldsmedel slå ned arbetarna vid sociala konflikter. Borgarpressen understödjer kraftigt det målmedvetna organiserandet av väpnat våld till fåtalsprivilegiernas skydd.

5. Arbetarna tvingas att mot bourgeoisins våld sätta det arbetande folkets våld. Vi måste klargöra för våra kamrater i vapenrocken att de i de sociala konflikterna icke får glömma sin plikt. Genom en intensiv och systematisk agitation måste det nuvarande militärväsendet göras obrukbart i fåtalets händer. Arbetar- och bondsönerna i kaserner och på lägerplatser måste bringas till klar förståelse av att de icke får låta bruka sig mot sina klassbröder, utan att de tvärtom har skyldighet att vid varje tillfälle ställa sig på deras sida i klasskriget. Då det väpnade våldet är kapitalismens främsta stöd betyder majoritetens av manskapet i armen och flottan övergång till arbetarklassen revolutionens seger.

6. Agitationen inom den borgerliga armen och flottan är emellertid ej nog, vi måste med all makt sträva till den borgerliga militarismens avskaffande och ersättande med en arbetar- och bondemilis, vars uppgift är att värna arbetarklassen och kämpa mot de fascistiska banden. Folkbeväpning enligt milissystem är ett gammalt krav inom arbetarrörelsen, särskilt aktualiserat i dessa dagar genom borgarnas och de rika böndernas beväpning mot arbetarklassens frigörelsesträvanden. Borgarnas välbeväpnade vita band låter ej skrämman sig av pacifistiska fraser. Endast genom beväpning av industriarbetarklassen och dess naturliga bundsförvanter, lantarbetarna och de fattiga bönderna, kan man göra upp räkningen med den härskande klassens väpnade band och säkra proletariats slutliga seger.

Partiets bolsjevisering

Sveriges Kommunistiska Parti måste för att kunna förverkliga bolsjeviseringen, utan dröjsmål och i raskt tempo genomföra följande:

- 1) Alla partimedlemmar måste vara genomträngda av marxismen-leninismens idéer.
- 2) Anslutning till Kommunistiska Internationalen skall utvecklas till ett verkligt sammanväxande med världspartiet.
- 3) Under Kommunistiska Internationalens ledning och med leninismens vapen skall partiet hållas rent från all opportunist.
- 4) Intimt samarbete med ungdomsförbundet.
- 5) Partiorganisationerna skall uppbyggas på grundval av driftscellerna.
- 6) Praktiskt arbete för skapandet av den arbetande klassens enhetsfront till kamp mot kapitalets offensiv och borgarklassens enade block.
- 7) Kommunisternas arbete inom fackföreningarna bör tiofaldigas, kommunistiska fackföreningsfraktioner skapas överallt och en brett anlagd opposition organiseras inom fackföreningarna.
- 8) Arbetet bland lantarbetarna och de fattiga bönderna bör upptagas och partiet göras till en verklig folktribun för alla arbetande.

- 9) Den borgerliga militarismen skall energiskt bekämpas, den direkta förbindelsen med manskaper i armén och flottan bör ideologiskt och organisatoriskt upptagas.
- 10) Överallt skärpes och organiseras kampen mot den kapitalistiska ordningen. Varje förräderi av socialdemokrater och höglundare påtalas och avslöjas omedelbart.

Leve det internationella världspartiet, den Kommunistiska Internationalen!

De broschyrer från vilka följande textavsnitt hämtats gavs ut efter det att klyvningen 1924 var ett fullbordat faktum. Den ena fick namnet 'Vår ställning till oxkommunisterna' och hade författats av Fredrik Ström. Termen oxkommunister hade Ström fått från Radek som myntade detta uttryck om de tyska vänsterkommunisterna som han menade liknade oxar i det avseendet att de endast förmådde asa sig framåt och aldrig se åt sidan och bedöma den omgivande situationen. Även om oxen är ett tåligt djur är hans insatser i klasskampen dömda att kantas av nederlag just på den dogmatiska begränsningen. Den andra broschyren skrevs av Z. Höglund och bar titeln 'Moskva och den proletära enhetsfronten'. Den har sitt intresse framförallt därför att Höglund i detta sammanhang direkt och uttryckligen behandlar såväl striderna inom det ryska kommunistpartiet som inom Internationalen som helhet. Den skepsis som Höglund här uttrycker i förhållande till Internationalens politik som en splittringslinje skulle bli ett av de bärande socialdemokratiska argumenten gentemot kommunismen i vårt land under årtionden.

Fredrik Ström: Vår ställning till oxkommunisterna

Krig mot gud

Se där en av de principer, som skola leda det oxkommunistiska splittringspartiet. Vi kommunister av den gamla skolan höllo före, att vårt parti icke bör avkräva varje arbetare, som vill ansluta sig till detsamma, en ateistisk trosbekännelse eller av en talare eller förtroendeman i partiet fordra att han i tid och otid skall skria: krig mot religionen, krig mot gud! Vi menade och mena, att man genom den socialistiska, marxistiska och naturvetenskapliga bildnings- och upplysningsverksamheten bäst 'bekämpar vidskepelse och övertro men icke genom hån och tvång, som blott skapar motstånd och driver bort massor av arbetare, som eljest sympatisera med kommunismen och dess kamp. Den kamp kommunismen bör föra är kampen mot klerikalismen och kyrkan, men icke mot den religiösa tanke- och trosfriheten inom arbetarrörelsen. Kampen mot kapitalismen och vetenskapens landvinningar frigör arbetarklassen även från tron på det övernaturliga. Om den kommunistiska rörelsen skulle ge ateismen en särskild plats på sitt aktionsprogram, så skulle detta blott isolera den från massor av arbetare och dessutom försvåra den marxistiska och naturvetenskapliga upplysningsverksamheten bland dessa mera efterblivna arbetarelement. Att nu icke tala om att man totalt skulle stöta bort alla bondeelement, vars fattigare lager dock skola vinnas för kommunismen.

En av anklagelserna, som riktas mot vårt parti från Ex. R. och Kilbomsfalangen, är just att vi icke vilja vara med om en ateistisk kamp i stor stil, utan i stället vilja koncentrera oss på kampen mot kapitalismen och i övrigt genom aktion mot stats kyrkan och klerikalism samt genom allmänt upplysningsarbete, genom omdaning av skolorna etc. röja upp med vidskepelsen. Det ter sig ju något egendomligt av ett parti, som har en agnostiker som ledare, att öppna en kamp mot gud, men logik är icke just den starka sidan hos oxkommunisterna.

För tjugu år sedan fanns en riktning, ungsocialisterna, som inom den svenska arbetarrörelsen gick fram för programmet: kamp mot gud. Det torde icke gå bättre, när nu Kilboms parti med Hinke i teten går till kamp mot religionen.

Att Sveriges kommunistiska parti emellertid icke är ett Opportunistiskt parti, därför att det avböjer kriget mot gud sot' den första och största uppgiften skall säkerligen framtiden visa.

Kampen för fred

Kampen för socialismen, för arbetarklassens övertagande av makten i samhället är den enda verkligt effektiva kampen för freden. Krigen bottna i de kapitalistiska och imperialistiska intressekonflikterna, i jakten efter kolonier, råvarukällor, naturrikedomar billig arbetskraft etc. Den hejdlösa kapitalistiska konkurrensen, profitjakten föder de moderna krigen. Därför är freden möjlig blott genom upphävande av den imperialistiska konkurrensen och de på denna vilande jättelika rustningarna. Kampen för socialismen och kommunismen är därför den enda hållbara vägen till avrustning och en bestående världsfred.

Det är detta vi skola inpränta hos det arbetande folket i stad och på land. Arbetarklassen är den enda verkliga fredsfaktorn världen. Socialismen den enda garantin för avrustningen och freden. Borgarklassen utlämnar emellertid icke godvilligt sina vapen, avstår icke frivilligt från kriget. Därför måste borgarklassen avväpnas. Krigsinstrumentet måste av arbetarklassen vridas ur dess händer. Detta är så mycket viktigare som borgarklassen använder sin väpnade makt även mot 'den inre fienden', mot arbetarklassen. Arbetarklassen måste värna sig. Den kan aldrig vara med om att bevilja anslag åt sin 'klassfiendes utrustning mot freden och proletariatet. 'Icke en man, icke ett öre, icke ett gevär åt det kapitalistiska försvaret!' är därför den paroll som nu mer än någonsin är den svenska arbetarklassens paroll. Med den parollen gå vi till val. Med denna gamla socialistiska paroll, som en gång var hela världens arbetares och ej minst hela den svenska arbetarklassens paroll, gå vi ut i valstriden.

Vi kunna aldrig, aldrig vara med om socialdemokratins 100 miljoner om året och 18 regementen åt borgarklassens militärförsvaret. Vi bekämpa denna vanvettiga borgarförsvarpolitik av alla krafter. Den är obegriplig ur socialistiska synpunkter och fientlig mot arbetarklassens intressen.

Hos vissa oxkommunister sticker upp en annan lika farlig tendens. Man får ofta höra från deras håll uttrycket: 'Vi måste förhärlika kriget'. Man menar, att då ett imperialistiskt krig slutar med ett revolutionärt krig, så måste kriget som sådant förhärligas. Detta är en farlig lära. Arbetarklassen måste av alla krafter bekämpa och söka omintetgöra det kapitalistiska kriget och bevara freden. Detta måste vi städse ha för ögonen, även om vi äro övertygade om att, därest det icke går att rädda freden, så måste proletariatet söka göra slut på kriget genom att förvandla det kapitalistiska rövarkriget till ett revolutionärt krig, till en proletariatets resning mot kriget och för freden, mot kapitalismen och för socialismen. Men vi få aldrig ett ögonblick förhärlika kriget, aldrig slappna i arbetet att av alla krafter söka bevara freden.

Proletariatet måste vara *fredens klass* och kommunistiska partiet *fredens parti*.

Den demokratiska centralisationen

Världskriget lärde oss att en centralisation är nödvändig inom den kämpande arbetarklassen. Den II Internationalen föll bl.a. på grund av lösligheten i dess struktur. Alla revolutionära element inom arbetarrörelsen voro därför ense om, att den III Internationalen måste byggas på centralismens grund. Men det var aldrig meningen att centralismen skulle bli ett självändamål

eller drivas till en karikatyr. Därför stadgades också i de 21 teserna att centralismen skulle vila på demokratins grund, att makten skulle regleras nerifrån och uppåt, icke uppifrån och ner. Det är de olika partierna, som bildat och utgöra Internationalen. Internationalen kan icke existera utan partierna. Dessa äro det primära, grundvalarna. Internationalen är partiernas arbets- och kampinstrument i internationell måttstock, icke en myndighet som härskar genom sin Exekutiv över dem som utgör Internationalen. Därför måste grunden för centralismen bli demokratisk, om icke centralismen skall slå över i sin motsats decentralismen. Detta blir fallet, om centralismen får en absolutistisk militär prägel, som uppkallar ett motstånd, en ovilja och en evig inre kamp i partierna. Om Internationalens ledning, Exekutiven, driver centralismen för långt, brister det hela sönder, och det arbets- och kampredskap, som Internationalen skulle vara, blir urståndsatt att fungera. Framför allt blir detta fallet, om Internationalen och dess Exekutiv i stället för att utgöra den internationella ledningen blandar sig i de anslutna partiernas inre organisatoriska och lokala angelägenheter, i detaljerna, som ingen kan begära att Exekutiven skall kunna känna till och därför blir hänvisad till informationer, som ofta bli ensidiga och vilande på allt annat än sakliga skäl. I de 21 teserna sades också mycket klokt, att Exekutiven bör inblanda sig i de anslutna partiernas inre angelägenheter blott i undantagsfall, där så är möjligt.

Denna kloka väg har dock lämnats. Allt mer och mer har all makt koncentrerats hos Exekutiven, allt oftare och i detalj har den blandat sig i partiernas inre frågor, allt häftigare ha de inre striderna blossat upp, allt tätare komma klyvningarna. Vi som arbetade och försvarade centralismens idé på demokratisk grund ha sett denna idé göras till en karikatyr. Då partierna icke få hålla sina kongresser utan Exekutivens tillstånd, då ingen partistyrelse får väljas utan Exekutivens gillande, då partiernas kongressvalda ledningar kunna utan vidare avsättas, då redaktörerna i partiernas organ till- och avsättas utan de nationella eller lokala organisationernas hörande, då varje bokstav i en resolution måste godtagas utan reservation vid risk av uteslutning, då förtroendemännen till- och avsättas utan partiets hörande, då en Ex. R. kan skickas till varje parti med makt att sätta partiernas stadgar och kongressbeslut ur kraft, då centralismen nått en dylik tillspetsning, har den lämnat demokratins grund och övergått från den demokratiska centralismen till den absoluta, den militära. De av Exekutiven tillsatta partiledningarna välja nämligen sedan ombuden till de internationella kongresserna, som utser Exekutiven. D.v.s. Exekutiven väljer sig själv. Till yttermera visso äro partierna förbjudna att ge sina ombud bundna mandat, varför, om de ock ville med kraft hävda en egen mening, detta är så gott som omöjligt. Absolut enhälliga beslut skola 'frampressas. Där en egen mening hävdas och upprätthålles hotar uteslutning. Reservationer få icke förekomma.

Det är mot denna ensidigt drivna övercentralism, som det svenska partiet reagerat och sökt vinna rättelse. Detta har skett av omtanke om Internationalen själv. Vårt fasta hävdande av vår ärliga övertygelse straffades med bannlysning ur Internationalen. Vårt parti är icke det första och icke det sista som drives ut ur den internationella organisation det varit med om att skapa och gärna ville tillhöra. Men en gång skall förvisso de som nu experimentera med en övercentralism, som isolerar partierna från arbetarmassorna, inse sitt misstag och återvända till en sund demokratisk centralism, som medger partierna ett visst mått av rörelsefrihet och självbestämmanderätt.

Enhetsfronten

Sällan har K. I. utgett en så klok, stark och samlande paroll, som den av Lenin och Radek lanserade parollen om den proletära enhetsfronten. Denna paroll väckte överallt den största hänförelse ej blott hos kommunisterna utan bland alla organiserade arbetare. Endast bland de socialdemokratiska ledarna väckte den ovilja, harm och förskräckelse. Hade parollen om den

proletära enhetsfronten, om hela arbetarklassens samling på klasskampens grund till försvar för sina vitalaste intressen mot den anstormande reaktionen fått bliva vad den från början var: ett ärligt och allvarligt försök att samla hela arbetarklassen till en verklig klasskamp, så skulle läget både för den internationella arbetarklassen och för K. I. varit annorlunda än det i dag är. Men dess värre utlades enhetsfronten både internationellt och av de oxkommunistiska flyglarne i de olika partierna såsom varande blott en manöver för att splittra socialdemokraterna, såsom en propagandates för att i rent partipolitiskt syfte rycka till sig en del arbetare från andra arbetarorganisationer, såsom en strategisk fint varmed man skulle schacka vissa motståndare inom arbetarrörelsen. Denna utläggning gav en dödsstöt åt hela parollen. De socialdemokratiska ledarna utnyttjade denna falska och farliga utläggning till misstänkliggörande av de kommunistiska partierna och deras ärliga avsikter. Arbetarmassorna, som lystrat till parollen och med verklig entusiasm omfattat den, började tvivla. Den isoleringens ring som parollen brutit började åter slutas kring kommunisterna. Denna misstro ökades i och med de ständigt återkommande klyvningarna i de kommunistiska partierna. Arbetarna kunde icke fatta att de, som buro fram parollen om den proletära enhetsfronten allt mer och mer söndrade sig inbördes och oavlåtliga klöv sina egna partier, behandlande varandra som desertörer, förrädare och fiender. Detta gav enhetsfrontparollen den andra knäcken och gav socialdemokraterna nya angreppspunkter både mot kommunisterna och enhetsfrontsparollen. Det gick dithän att kommunisterna själva icke vågade tala om enhetsfronten längre av fruktan för arbetarnas åtlöje.

Så kan, genom oskicklighet och genom att taga parollerna som tillhyggen i fraktionsstriderna, förtolka och förvandla dem, även de bästa paroller förstöras och göras till bumeranger som återgå och träffa kommunisterna själva. Så har skett under enhetsfrontsparollen.

Men denna paroll, idén om den proletära återsamlingen på klasskampens grund till försvar mot reaktionen, är så stark i sig själv, så riktig, så bärande, så entusiasmerande, att den aldrig kan dö. Denna paroll skall leva, nedslagen eller komprometterad skall den dock åter resa sig och slutligen slå igenom. Men den måste vara ett uttryck för en *ärlig* strävan, den får icke fördärvas genom att förvandlas till en simpel partimanöver, till ett försök allenast att slå sönder och sprida förvirring inom andra arbetarorganisationer. Tanken om den proletära enhetsfronten måste också växa fram *underifrån* och förverkligas underifrån. Det är en ren utopi att tro, att man kan få de förborgerligade socialdemokratiska *ledarna* med på en verklig proletär enhetsfront. Även de göra partipolitiska manövrer och vända sig emot även de bästa och ärligaste paroller, som icke utgår från dem själva.

Enhetsfronten är tidens eget krav. Denna paroll skall därför leva och slutligen segra. Men den måste framföras *under full ärlighet och uppriktighet*. Arbetarna måste känna att ärlighet är med i spelet, icke finter och knep. Sveriges Kommunistiska Parti har städse sett enhetsfrontsparollen som en ärligt menad samlingsparoll. Vi ha beklagat alla dessa utläggningar om parollen som en manöver, som en propagandaplattform, som ett agitationstrick, som en strategisk fint, som ett upplösande gift inom andra arbetarorganisationer.

Den proletära enhetsfrontens paroll är för god att förstöras genom oxkommunistiska förtolkningar.

Klyvningsteorin

Lenins lösen till de kommunistiska partierna var denna:

Vi måste skapa kommunistiska masspartier. Denna parolls riktighet kan naturligtvis ingen bestrida. Ett litet parti på ett par tiotusen eller på några tusen i de stora industriländerna med deras millioner arbetare kan självklart icke taga ledningen av och genomföra en proletär revolution. På samma sätt kan icke heller i mindre stater med en relativt stark arbetarklass kommunistiska partier på ett par tusen eller några hundra medlemmar genomföra någon revolution. För att kunna genomföra en dylik fordras stora kommunistiska partier, som har ett obesträtt huvudinflytande inom fackföreningsrörelsen och andra massorganisationer. Den teori som säger, att det är nödvändigt att då och då företaga klyvningar av de kommunistiska partierna, befördrar ingalunda en revolutionär utveckling bland massorna. Genom dessa ständiga klyvningar smälter de kommunistiska partierna oavslåtligen samman och blir allt mer o. mer betydelselösa inom arbetarrörelsen. Dessa klyvningar bidraga att isolera de kommunistiska partierna och att förvandla dem till sekter, som öda sin tid med att slåss om dogmer och deras rätta uttolkning. Man påstår att dessa klyvningar äro nödvändiga för att undan för undan utrensa de opportunistiska elementen. Teoretiskt kan detta utrensningssereri pågå, tills endast två äro kvar i partiet, vilka utesluta varandra. På detta sätt kan man visserligen likvidera de kommunistiska partierna men ingalunda uppbygga dem. I Italien uteslöt man Serati och hans parti med dess 50.000 medlemmar. Man ville bli av med Serati, men behålla arbetarna bakom honom. Nu har man tagit Serati tillbaka. Men nu hade han endast 3.000 anhängare bakom sig. Resultatet av denna klyvningsprocess blev sålunda, att man fick behålla den opportunistiske ledaren, men miste de revolutionära arbetarna. I Danmark hade vi ett kommunistiskt parti på 3.000 medlemmar och en daglig tidning. Man ansåg ledarna vara socialdemokrater och kastade ut dem genom en kupp å la Politiken. Efter ett par år tog man tillbaka de utkastade ledarna sedan man insett att man gjort orätt, men klyvningen hade drivit bort en stor del av de anslutna arbetarna. Detta klyvningsexperiment ledde sålunda till att man fick tillbaka de ledare man utkastat men förlorade massorna. Den dagliga tidningen gick även förlorad. Flera dylika exempel skulle kunna påvisas. Vi ser sålunda att klyvningsteorien ingalunda befördrar den revolutionära utvecklingen eller ger de kommunistiska partierna en klarare revolutionär färg. I verkligheten pulveriserar denna teori de kommunistiska partierna och verkar i kontrarevolutionär riktning.

Nu kanske någon påstår, att här i Sverige var klyvningen nödvändig, ty vi som fallit offer för klyvningsteorien äro måhända värre opportunister än några andra. Men inte skall man få någon tänkande svensk arbetare att tro, att Kilbom är den målmedvetna revolutionären, medan Höglund är den socialdemokratiska desertören och förrädaren. Eller att Vinberg är den disciplinerade soldaten i den röda armen, under det att Fritiof Ekman är en omöjlig pacifist. Eller att Hinke Bergegren är den stränge marxisten, under det att undertecknad är en liberal småborgare med syndikalistiska inslag. Eller att K. G. Taberman är en entusiastisk socialdemokrat, under det att Erland Björklid är en personifierad barrikadkämpe och J. P. Dahlén i Kiruna en glänsande leninist. O.s.v. Man behöver blott taga dessa exempel för att finna hur blankt omöjlig denna klyvningsteori är, när det gäller att skilja på får och getter i den kommunistiska rörelsen.

Teorin om den eviga oron

Vårt en gång enhetliga partis kommuner och medlemmar framhävde städse i skrivelser till partiledningen att de behövde arbetsro för att kunna, befriade från de inre stridernas eviga oro, ägna alla sina krafter åt det inre organisationsarbetet, åt främjandet och uppbyggandet av partiet, åt yttre kamp mot proletariatets fiender: kapitalisterna, arbetsköparna, borgarpartierna och deras hjälpare!

Man måste säga att i detta krav på arbetsro låg och ligger en sund och riktig känsla. Om ett kommunistiskt partis organisationer och tidningar varje dag skola ägna sina krafter och sitt intresse åt inre uppgörelser, åt teoretiska meningsbrytningar, åt teser och tesers rätta tolkning, åt manövrer mot egna meningsfränder, och om eviga kriser och klyvningar skola vara huvuduppgiften för de kommunistiska partimedlemmarna, om det inre organisationsarbetet och den yttre kampen mot våra fiender skola försummas, så är detta vägen till *sekten*, icke vägen till *masspartiet*, icke vägen att erövra massornas förtroende, utan att isolera kommunisterna. Detta förstå de som skola utföra det tunga arbetet, vägröjningsarbetet, värningsarbetet, uppbyggnadsarbetet på alla de tusen orterna och arbetsplatserna. Men detta ha ensidiga dogmatiker svårt att förstå. För dem är arbete detsamma som ideliga disputationer sinsemellan och utslutningar inbördes. I tider av kriser i partiet känna de sig som fisken i vattnet. Med arbetsro förstå dessa vila från allt arbete.

I verkligheten mena partikamraterna med arbetsro just möjlighet till intensivt agitations- och organisationsarbete, till kamp mot yttre fiender.

När vi hävdade partiets rätt till arbetsro, till intensivt inre arbete och yttre kamp, så fingo vi till svar av de oxkommunistiska ledarna och av Ex. R. att kravet på arbetsro var en socialdemokratisk formel, att ständiga kriser i partiet voro nyttiga, att felet med vårt parti varit att det haft för litet av kriser och klyvningar, för litet av inre oro. 'En evig, helig oro är det som skall präglade ett kommunistiskt parti och dess organisationer' fingo vi veta.

Då uppenbarligen även inom Kilboms nya parti de verkliga arbetarna kräva arbetsro, så har Anna-Stina Pripp trätt upp och i en ledare i f.d. Politiken vittnat om, hur efterblivna och dumma de äro som kräva arbetsro. Anna-Stina Pripp och f.d. Politiken avvisar med förakt dylika krav. För henne och det nya partiets ledning är proletärens krav på arbetsro ett reaktionärt drag, som skall bekämpas och 'den eviga heliga oron' i form av ständiga teoretiska debatter, kriser och klyvningar det riktiga tillståndet för ett kommunistiskt parti.

Vårt parti ser i denna linje en ofelbar metod att pulverisera ett parti.

Zäta Höglund: Moskva och den proletära enhetsfronten

Bolsjevismens splittringsmani en rysk nationalprodukt

Det är svårt att förklara denna egendomliga splittringsmani, som ofta förefaller oss gåtfull och obegriplig, annat än som en frukt ur den specifikt ryska och österländska jordmånen. Den är utan tvivel ett typiskt uttryck för den ryska mentaliteten, för den ryska anden, för den ryska folkkaraktären med dess sammansättning på gott och ont. Är ryssen å ena sidan idémänniskan, entusiast, offervillig, älskvärd och godmodig, så bjuder fransidan av hans väsen på en ytterlig fanatism, en sekterisk läggning som omöjligt kan dra jämt med andra människor, smak för intrigmakeri och mullvaderi, och därjämte ett drag av grovhet och brutalitet, som på ett egendomligt sätt finnes kombinerat med den yttre vänligheten, denna dubbelhet som Runeberg så förträffligt karaktäriserat i de odödliga orden om Kulneff:

'Han kysste och han slog ihjäl
med samma varma själ.'

Det är ryssen och det är bolsjevismen, tagen på kornet. Den kysser och den slår ihjäl med samma varma själ. Och den är inte så noga med vilketdera, snarare har den ett starkt begär att slå ihjäl den, som nyss varit utsatt för dess famntag. Själva det ryska språket ger oss en nyckel

till bolsjevismens psykologi. Det är rikt på skällsord, skymford och smädelser av oöversättlig grovhet. Men sådana ord, brukade i vardagslag, förlora sin ursprungliga betydelse och tas inte längre bokstavligt: de bli så att säga uppmjukade och urvattnade genom det flitiga användandet. När sålunda bolsjevikernas polemik mot andra meningsriktningar inom arbetarrörelsen överflödar av mustigheter som förrädare, renegater, borgarklassens agenter, gulingar etc. etc., så menar man inte alls så illa som det låter utan det är snarare banala tilltalsord ungefär som vi säga bästa du, snälle vän o.s.v. På senaste världskongressen, när Sinovjev höll en vidräkning med de skandinaviska kommunisterna för deras socialdemokratiska tendenser och skulle exemplifiera socialdemokratins uselhet, talade han om 'skurken' Stauning i Danmark liksom den norska fackföreningsrörelsens nyss bortgångne ledare Lian eller en Branting naturligtvis också tituleras 'skurkar', men dessa små titlar före namnen placeras ut med det älskvärdaste leende, som om man sagt dem en utsökt artighet. Det ingår nu en gång i den bolsjevikiska terminologin, förmodligen på grund av det primitiva föreställningssättet hos de efterblivna folkslag i östern till vilka den med förkärlek vänder sig, att karaktärisera alla motståndare inom rörelsen som bovar och banditer. Men, som sagt, det där tas inte mera högtidligt än när man titulerar droskkuskarna i Leningrad och Moskva för svinpälsar och bondlurkar, vilket betraktas som älskvärda smeknamn. Vi förstå då, att våra hemmabolsjeviker, som anstränga sig att tala ryska så gott de kunna, ej skola uttrycka sig på något vidare bildat eller civiliserat språk. De dra till med de värsta ryska skymforden men missförstå totalt situationen, när de inte begripa att vid översättningen göra den nödvändiga nyanseringen för att vad som på ryska ännu låter säga sig och ljuder som ett tungomål inte skall på svenska likna ett oartikulerat vrål ...

Hos bolsjevismen går också igen det typiskt ryska drag, som Dostojevski – denne utomordentlige skildrare av ryskt väsen – kännetecknar så: ryssen älskar att ställa till oreda. Och om detta gäller vardagslivets förhållanden, så tycks det i lika hög grad gälla samhället och arbetarrörelsen. Vad än bolsjevikerna lagt sin hand vid, när det gällt denna rörelse, så har det uppstått den värsta oreda, det största kaos, och ingen sysselsättning är dem sedan kärare än att teoretiskt klassificera denna oreda och dess yttringar och uppgöra schema för hur den fulländade ordningen skall kunna åstadkommas, allt medan de i praxis alltmer förvärpa tillståndet ... Besläktat med detta drag är väl den sekteristiska läggningen och oförmågan att kunna samarbeta med andra. Den anförde författaren låter en av sina revolutionära typer utbrista: 'Jag kan låta korsfästa mig för mänskligheten, men jag kan inte uthärda att leva i samma rum som en annan människa i två dagars tid.' Där ha vi bolsjevismen livslevande. Vi kunna inte fränkänna dess bärare en sällsynt tapperhet och offervilja, som låter dem gå i döden för en om så behövs, men samtidigt kunna de omöjligt uthärda en kortvarig samvaro ens med sina närmaste utan att komma i det vildaste gräl och inbördesstrid! De måste köra ut den de bo samman med, vem det vara månne! De måste splittra sig, måste isolera sig, samtidigt som de oavbrutet tala om samlingen, om kontakten med massorna etc. Och det finns intet spörsmål så obetydligt, att det ej kan ge uppslag till en bolsjevikisk splittringsaktion. Precis som de religiösa i Ryssland för några hundra år sedan förde ett häftigt inbördeskrig, som pågick i ett helt sekel, rörande frågan om Jesus skall stavas med J eller I och om korstecknet skall göras med två eller tre fingrar, så arrangera bolsjevikerna i våra dagar häftiga inbördesstrider i arbetarrörelsen, strider som till minst 90 % bestå av politiska spörsmål av motsvarande dogmatisk eller sekterisk innebörd.

Den proletära enhetsfronten som manöver

Man förstår, att splittringen mellan bolsjevismen och den övriga arbetarrörelsen blir svår att häva under sådana förhållanden. Bolsjevikerna erkänna visserligen teoretiskt eningens nödvändighet. De säga liksom vi: läget är nu icke revolutionärt, blir det kanske icke på

årtionden, ej ens i Tyskland, där förhållandena äro sämst för arbetaremassorna. Kapitalismen tränger på och har åter fått övertaget. Det gäller nu ett allmänt proletärt värn mot den kapitalistiska offensiven och för genomförandet av dagsfordringar, som alla arbetare av vilken riktning som helst äro ense om. Låt oss då åstadkomma en samling omkring dessa uppgifter. Bolsjevikerna ha i anslutning till en sådan tankegång givit parollen om proletär enhetsfront. Den skulle vara mycket förträfflig och ett steg till en verklig ening, om man menat allvar och ärligt sträfvade att utjämna de förefintliga motsättningarna och att på arbetaredemokratis grund återförenera den splittrade rörelsen. Men tyvärr: bolsjevikerna ha själva, otaliga gånger förklarat, att enhetsfronten för dem är endast en manöver, en taktik, en agitationsmetod, i avsikt att komma i kontakt med de arbetaremassor, som de nu stå isolerade ifrån, men icke för att befrämja en verklig enhet utan för att stärka den kommunistiska sektörrelsen på de andras bekostnad, alltså i realiteten för att ytterligare främja splittringen. På fjärde kommunistiska världskongressen riktade sig Sinovjev, dess president skarpt mot dem som hade uppfattat enhetsfrontens ide som åsyftande 'en ärlig koalition' med de andra arbetarepartier. 'I agitationen är ett sådant talesätt tillåtligt', sade han, betecknande nog. 'I agitationen'! Men om något kommunistiskt parti toge dessa agitationsfraser på allvar, då vore det liktydigt med en usel opportunist, som av Sinoviev gisslades på det våldsammaste.

'Vi uppfattade enhetsfrontens taktik' – sade han – 'som strategisk manöver, men många partivänner begynte att tyda den som ett försök till ett förbund med socialdemokratin, som en koalition mellan alla arbetarepartier'.

'Det har visat sig, att många partier och många partivänner icke förstått och icke ville förstå, att enhetsfrontens taktik för den kommunistiska Internationalen icke är något annat än en metod för agitationen och för att mobilisera massorna'.

'En koalition av alla arbetarepartier, sådana som äro verkliga arbetarepartier som vi, och sådana som blott kalla sig arbetarepartier och objektivt äro borgerliga partier, är ett *nonsens*, en förbrytelse, en kontrarevolutionär utopi eller opportunist'.

Det var mycket på en gång. Sinoviev sparar ej på kraftorden, vare sig det gäller vän eller fiende. Och man förstår, att när redan hans egna partivänner för honom te sig som förbrytare och kontrarevolutionära utopister, så skola glosorna knappast förslå, när det gäller att tvåla till fienderna!

Enhetsfrontens uppgift är sålunda: att *propagera eningen men realisera splittringen*. Och efter en sådan öppen hjärtig bekännelse inför hela världen tror man ändå, att socialdemokratiska och syndikalistiska arbetare skola reflektera på detta anbud! Sade inte redan den vise Salomo, att det är fåfängt att lägga ut nät för fåglarnas ögon? I Sinovievs nät fastna inga fåglar men väl fly de förskräckta, när han lägger ut dem.

För att belysa enhetsfrontens karaktär av enbart en manöver i detta kommunistiska fåglafänges intresse framhåller Sinoviev, att taktiken skall endast tillämpas i de länder, där kommunisterna äro i minoritet men ingalunda där de äro i majoritet. Gentemot en del 'vänster'-element, som motsatt sig parollen om enhetsfront, säger han nämligen ordagrant:

'Er behagar icke denna metod? Nåväl, då föreslår jag er en "kompromiss": så snart som ni vunnit det övervägande flertalet av de arbetande klasserna i ert land på er sida, så skola vi genast befria er från användandet av enhetsfronten. När ni nått en majoritet av proletariatets viktigaste lager, nå då kan ni tillåta er att förfara mindre ceremoniellt med denna taktik. Men

läget är tills vidare i de viktigaste länderna ännu sådant, att vi icke äga denna majoritet. Vi måste förstå att träda fram till massorna sådana som de äro, att vinna dem, att leda dem in på den bolsjevikiska vägen, och sedan kunna vi modifiera saken.’

Med oblygare uppriktighet har ju ingen kunnat avslöja hela falskheten och humbugen i den bolsjevikiska enhetsparollen, och man kan endast förvåna sig över enfalden hos dess upphovsmän som tro, att de andra riktningarna inom arbetarerörelsen icke ha öron att höra med eller ögon att se med.

Enhetsparollen splittrar kommunismen själv

Nog är det en ödets ironi, att den paroll som föregavs åsyfta enighet med världens övriga arbetare, ehuru syftet var det motsatta, vände sig till en splittringsanledning inom bolsjevismen själv. Som av det redan anförda framgår, voro både ‘höger’ och ‘vänster’ inom den kommunistiska Internationalen ur skilda synpunkter motståndare till enhetsparollen i Sinovievs utformning, och det uppstod en inre strid som pågår ännu över frågan: vad menas med den proletära enhetsfronten? Vid varje kongress, varje konferens, varje exekutivmöte diskuteras ivrigt detta spörsmål utan att man kommer till någon gemensam klarhet trots att ändlösa resolutioner varje gång antagas för att upplysa de okunniga om den rätta tolkningen. Det har blivit en tvist ungefär lika enveten som den, om Jesus skall stavas med J eller I. Sinoviev fördömer allt och alla – ännu efter fem år har det icke inträffat, att man erkänt, att ett enda kommunistiskt parti utanför Ryssland har förstått att riktigt propagera enhetsfronten – och i Ryssland skall den ju icke tillämpas eftersom där bolsjevikerna äro i majoritet! Alla ha de missförstått den, alla ha begått de svåraste fel vid dess propagering, alla måste söka lära sig dess rätta användning. Enligt Sinoviev & C:i tyckas de bolsjevikiska partierna ha mycket svårt att lära sig bli skojare – en tes, som dock strider mot all erfarenhet. Om skojet misslyckas, så bör man dock icke slå pianisten, som gör så gott han kan – felet är mera lärarens än lärjungens. Ännu på senaste ryska partikongressen i december 1925 klagade en av Sinovievs närmaste män i Komintern, Manuilski:

‘Vår svåraste sjukdom är för närvarande oförmågan hos våra unga kommunistiska partier att använda enhetsfronttaktiken’.

Och Smidt förklarade:

‘Underskattandet av parollen om enhetsfronten visade sig särskilt i länder som Sverige, Norge, Finland och Danmark’.

Icke ens våra egna hemmabolsjeviker ha sålunda begripit den underfulla läran om proletär enhetsfront, som de i sitt anletes svett dagligen och stundligen predika för svenska arbetare – deras egna arbetsgivare ge dem ett blankt underbetyg. Hur i all sin dar skola de då kunna begära, att vi andra skola acceptera en paroll, vars innebörd de icke själva ha förstått. Och sannerligen visar sig salig Dumbom som en vis man, när han fällde de ryktbara orden, att det är icke lätt att begripa vad ingen mänska kan förstå.

Striden i det ryska bolsjevikpartiet

Inom det ryska bolsjevikpartiet själv råder en sådan motsättning, en sådan söndring och tillämpas sådana metoder, att den yttre enhet som trots allt upprätthålles är av rent mekanisk natur och endast möjliggjord genom diktaturens järnband, som hindrar uppkomsten av varje annat arbetareparti likaväl som av något borgerligt parti. Partiets hela historia är historien om de oerhördaste inre strider. Från de senare åren minnas vi den kamp, som nyligen fördes mot

Trotsky från partimajoritetens sida, en kamp vars häftighet under normala förhållanden ovillkorligen skulle ha lett till partiets sprängning. Trotsky hade hävdad vissa särmeningar i fråga om partidemokratien och Sovjetrysslands ekonomiska politik. Han kom i minoritet, böjde sig och förklarade sig lojalt skola efterkomma partiets beslut. Men det hjälpte ej. Liksom i den katolska kyrkan fordrade man syndabekännelse och avsvärjande av den övertygelse, som han hade i de nämnda stridsfrågorna, och när så ej skedde, avsattes han från krigsministerposten och en allmän utrensning av hans anhängare begynte från ledande befattningar eller ur partiet. När den beryktade ExR gästade Sverige sommaren 1924 för att å exekutivens vägnar slå sönder den kommunistiska rörelsen i vårt land och det gentemot honom framhölls det vansinniga i den bolsjevikiska splittringstaktiken genmälte han karaktäristiskt nog: 'Det här är ju rena barnleken. Ni skulle varit med i Ryssland, när vi förde kampen mot Trotskij. Då var striden så häftig, att hela sovjetapparaten upphörde att fungera under tre månaders tid'. Det var för honom idealet av en partidiskussion! Hela statsmaskineriet avstannar, produktionen upphör, allt står stilla – endast diskussionens vågor gå höga: i tre månaders tid sysslar man enbart med att diskutera för eller mot Trotskij! Där ha vi den sanna bolsjevismen. Den försmår brödet, levande av alla de ord, som utgå från dess mun under de eviga partiträtorerna ...

Och knappt var striden mot Trotskij, revolutionens ojämförligt största personlighet efter Lenins död, avslutad, knappt hade Trotskij degraderats, smädats som en renegat och mensjevik, hotats med uteslutning och belagts med munkorg, förrän en ny strid av lika förödande natur uppkommer i partiet. Det gäller denna gång Sinoviev, som tycks ha begått ännu svårare försyndelser mot bolsjevismens helige ande än Trotsky och som från förutvarande anklagare och domare över alla andra plötsligt själv försattes i anklagelsestillstånd. Denna nyss försiggångna strid kastar en blixtbelysning över läget i Sovjet-Ryssland just nu och må därför med några ord här beröras. Vari bestod Sinovievs stora brott? Jo, han hade i partiets huvudorgan Pravda publicerat en artikel, kallad 'Epokens filosofi', vari han utan partistyrelsens vetskap förfäktade likheten som bolsjevismens närmaste paroll och uppgift. Han påvisade faran för en ny klassdifferentiering. Inom bondeklassen finnas tre klassgrupperingar redan: rika bönder, medelstora bönder och fattiga bönder – men revolutionens uppgift skulle ju vara att avskaffa klass-skillnaden. Inom arbetareklassen råder skillnad mellan kvalificerade och okvalificerade arbetare i lönehänseende. Böndernas politiska inflytande är minimalt, då diktaturen lägger praktiskt taget all makt i arbetarnas, eller rättare i det kommunistiska partiets händer. Här borde en demokratisering ske. Likaså borde partiet öppnas för ett större antal medlemmar – med sin nuvarande numerär på en halv miljon och lika många kandidater bildar det en alltför smal basis för den stora sovjetrepubliken på 130 millioner människor. Den tanke, som mest sysselsätter det ryska folket för närvarande, är likheten – menade Sinoviev – och man måste kämpa mot de tendenser till uppkomst av en ny olikhet, som förefinnas och som leda bort från socialismen. Inte minst riktade han sig mot en paroll, som Bucharin för en tid sedan hade givit ut med ett citat av det gamla franska borgarordet: 'Beriken eder', vilket han riktat till bönderna – dock hade Bucharin senare erkänt, att han begått ett fel och tagit tillbaka detta ord.

Man tycker, att från socialistiska utgångspunkter skulle icke vara så mycket att anmärka mot Sinovievs utläggning, och i varje fall borde det inte vara brottsligt i ett land med en föregiven socialistisk regering att hävda önskvärdheten att genomföra en större grad av likhet – det lär ju vara socialismens egentliga mål. Men Sinoviev fick veta, att han totalt missförstått situationen. Något större antal nya medlemmar i partiet ville man ej ha. Redan Lenin hade för flera år sedan motsatt sig en liknande tanke av Sinoviev då, och ett ord av Lenin i gångna tider löser alla frågor. Det var ganska komiskt, att den stackars Sinoviev, som alltid åberopar Lenin och vars alla tal till tre fjärdedelar bestå av citat av vad Lenin sagt – precis som prästernas

predikningar huvudsakligen bestå av bibelcitater – han fick nu Lenin i skallen på sig med en väldig duns så att han så när tappade balansen. Ja, än mer. Hans forne vän Bucharin var nog elak att säga honom att han icke alls begrep leninismen. Och ändå har Sinoviev givit ut dels 'Ryska kommunistpartiets historia' samt dels ett teoretiskt arbete 'Leninismen', båda spridda i millioner exemplar och bl.a. använda som läroböcker i de kommunistiska partiskolorna. Nu fick han veta, att i dessa läroböcker finnes 'icke ett gram av leninism'. Det är sålunda dåligt beställt med presidentens i Komintern teoretiska insikter, och ändå skall han bolsjevisera alla kommunistiska partier. Bocken till trädgårdsmästare!

Om partiet ej fick demokratiseras, så stötte även Sinovievs övriga önskemål på obönhörligt motstånd. Hans bondeprogram tillbakavisades; någon likhet inom bondeklassen kan ej för närvarande förverkligas. Icke heller inom arbetareklassen. Icke heller kan man mildra den proletära diktaturen eller ställa den på en bredare bas, som ger bondeklassen ökat politiskt inflytande. Och allra allvarligast fördömdes Sinoviev för att han propagerat likhet utan att först ha fått tillstånd av partistyrelsen att föra en sådan politik. Detta kan ju vara särdeles hugnesamt för våra oxkommunister att erinra sig, vilka göra anspråk på obegränsad rörelsefrihet t.o.m. inom fackföreningsrörelsen för separatkonferenser, separatparoller och separatledningar vid sidan av i laga ordning fattade avgöranden: i deras eget mönsterland får en kommunist icke ens agitera för socialismens mål likheten utan att först ha bett om lov och löst en licens hos höga partiledningen!

Sedan Sinoviev väl var slagen vidtog förföljelsen mot hans riktning. Den vanliga utrensningen begynte och samtidigt avsvärjandet av villfarelserna och syndabekännelserna från de felande, som fyllde partiorganens spalter. Den inre tvekampen var så häftig, att i Leningrad, som i början stod på Sinovievs sida, tog hans tjeka sig före att häkta partimajoritetens ombud, som verkade på verkstäderna för denna majoritets uppfattning. Huruvida Sinovievs folk till gengäld häktades i Moskva förmåler ej historien – de sluppo kanske undan med förvisning till någon avlägsen landsända, bort till Turkestan eller Fjärran Östern, där deras inflytande icke kunde vara farligt och där de få stanna tills de gjort bot och bättring. Så går det till. Så desorganiseras och tuktas en motspänstig opposition, så kväses folk som ha djärvheten att mitt i den socialistiska republiken agitera för jämlikhet. Och så upprätthålles enheten i partiet.

Dock är det en och annan, som vågar betvivla, att ett parti av denna beskaffenhet är det rätta att utge sig som de proletära enhetens främsta målsman i den internationella arbetarrörelsen.